

LZA Ekonomikas institūts • Institute of Economics L.A.Sc
Adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050, Latvija
Tel.371-7-222830 Fax:371-7-820608, E-mail: SPICEINA@LZA.LV

APCERĒJUMI PAR LATVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM / Nr 2

Veselības un mirstības teritoriālās atšķirības Latvijā Iedzīvotāju prognoze līdz 2015. gadam

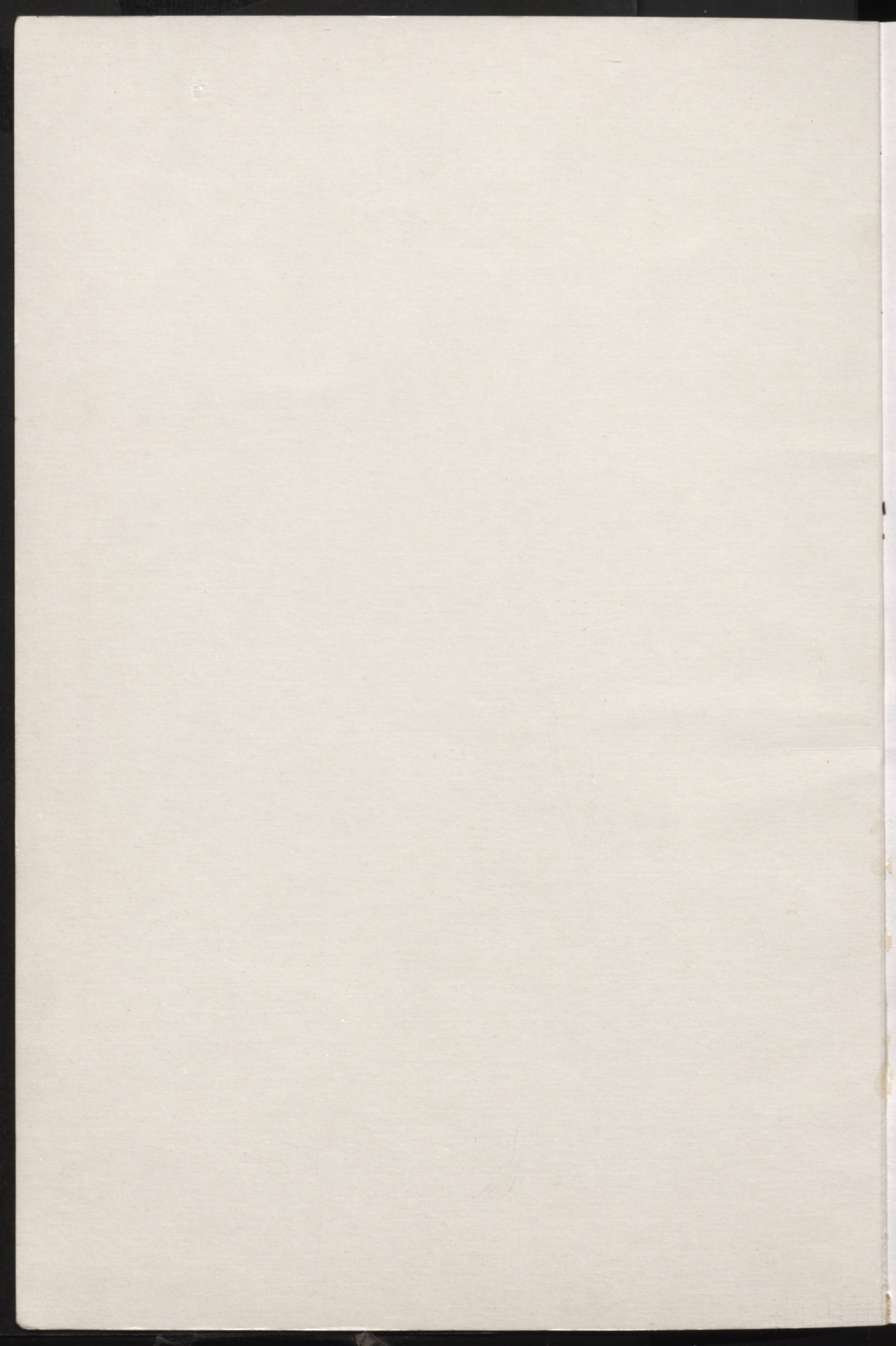
Autori: P.Eglīte, B.Ivbulis, I.-B.Zariņa, I.Gņedovska

Spatial Differences of Health and Mortality in Latvia Population Projection up to 2015

(in English: contents, summary, tables and figures)

Rīga, 1997

L 2-26
2
2005-6
196

31

LZA Ekonomikas institūts • Institute of Economics L.A.Sc
Adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050, Latvija
Tel.371-7-222830 Fax:371-7-820608, E-mail: SPICEINA@LZA.LV

APCERĒJUMI PAR LATVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM / Nr 2

Veselības un mirstības teritoriālās atšķirības Latvijā Iedzīvotāju prognoze līdz 2015. gadam

Autori: P.Eglīte, B.Ivbulis, I.-B.Zariņa, I.Gņedovska

Spatial Differences of Health and Mortality in Latvia Population Projection up to 2015

(in English: contents, summary, tables and figures)

UDK 314(474.3)
Ap 116

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

03 05 06 46 29

APCERĒJUMI PAR LATVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM / Nr 2: Veselības un mirstības teritoriālās atšķirības Latvijā. Iedzīvotāju prognoze līdz 2015.gadam. Autori: P.Eglīte, B.Ivbulis, I.-B.Zariņa, I.Gņedovska. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1997. – 87 lpp.

Izdevumā iekļauti LZA Ekonomikas institūta sociāli-demogrāfisko pētījumu kopas darbi: daļa no Latvijas Zinātnes Padomes finansētās pētījumu programmas “Latvijas iedzīvotāji un tautas veselība” rezultātiem (1.daļa) un pēc VARAM pasūtījuma veiktā analīze par nāves cēloņu struktūras teritoriālām atšķirībām (2.daļa), kā arī iedzīvotāju prognoze 2 variantos.

Atbildīgā redaktore: **Pārsla Eglīte**

Datoraplauzums: **Broņislavs Ivbulis**

Izdots ar Latvijas Zinātnes Padomes atbalstu

ISBN 9984-9254-4-7
ISSN 1407-2246

© LZA Ekonomikas institūts, 1997
Iespiests: Rīgā, SIA “P&K”

Saturs

I. Daļa. IEDZĪVOTĀJU VESELĪBAS STĀVOKLIS LATVIJĀ UN TĀ TERITORIĀLĀS ATŠĶIRĪBAS (teksts: P. Eglīte)

1.1. Pieejamā informācija	5
1.2. Latvijas iedzīvotāju veselība pēc integrāliem vērtējumiem	6
1.3. Saslimšanu izplatība	7
1.4. Dažādu iedzīvotāju grupu veselība un vitālā uzvedība	9
1.5. Secinājumi un ierosinājumi	12
Vēres	13

Pielikumi:

Tabulas 1.1 – 1.22.	14
1.1. attēls Pirmajā veselības grupā ieskaitāmo jaundzimušo īpatsvars Latvijā, vidēji 1992/93	37
1.2. attēls Pirmajā veselības grupā ieskaitāmo viengadīgo bērnu īpatsvars Latvijā, vidēji 1992/93	37
1.3. attēls Grūtnieču anēmijas biežums Latvijā, vidēji 1992/93	38
1.4. attēls Saslimstība ar ļaundabīgo audzēju uz 100 000 abu dzimumu iedzīvotājiem, vidēji 1992/93	38

II. Daļa. MIRSTĪBAS LĪMEŅA UN NĀVES CĒLOŅU STRUKTŪRAS TERITORIĀLĀS ATŠĶIRĪBAS LATVIJĀ (teksts: P. Eglīte)

2.1. Pētījuma mērķis un nostādnes	39
2.2. Izmantotā informācija un analīzes paņēmieni	39
2.3. Biežākie nāves cēloņi Latvijā	40
2.4. Mirstības īpatnības rajonos un republikas pilsētās	41
2.5. Secinājumi	42
Vēres	43

Pielikumi:

Tabulas 2.1.-2.5.	44
2.1. attēls Mirstība no asinsrites sistēmas slimībām	49
2.2. attēls Pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars	49
2.3. attēls Mirstība no ļaundabīgajiem jaunveidojumiem	50
2.4. attēls Mirstība no ļaundabīgajiem jaunveidojumiem, standartizēts koeficients	50
2.5. attēls Mirstība no nelaimes gadījumiem, saindēšanās un traumām	51
2.6. attēls Mirstība no nelaimes gadījumiem, saindēšanās un traumām, % no visiem mirušiem	51
2.7. attēls Mirstība no asinsrites sistēmas slimībām, % no visiem mirušiem	52
2.8. attēls Mirstība no ļaundabīgajiem jaunveidojumiem, % no visiem mirušiem	52

III. Daļa. LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU PROGNOZE LĪDZ 2015. GADAM

(teksts: P. Eglīte, aprēķini: B.Ivbulis)

3.1. Prognozes aprēķinu metodika	53
3.2. Secinājumi	54
Vēres	55

Pielikumi:

Tabulas 3.1. – 3.7.	56
3.1. attēls Dabiskā kustība Latvijā 1958.-1996.g.	66
3.2. attēls Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums	66
3.3. attēls Iedzīvotāju skaita pārmaiņas migrācijas rezultātā (tūkst. cilvēku)	66
3.4. attēls Iedzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs 1995. g. un 2015. g. (inertes variants)	67
3.5. attēls Iedzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs 1995. g. un 2015. g. (aktīvais variants)	68
Tabulas 3.8. – 3.24.	69

KOPSAVILKUMS ANĢĻU VALODĀ – SUMMARY	86
---	----

Contents

	Page
Part I. HEALTH AND ITS SPATIAL DIFFERENCIES IN LATVIA (text: P.Eglite)	
1.1. Available information on the subject	5
1.2. Integral evaluation of health	6
1.3. Spatial differences in morbidity	7
1.4. Health and vital behavior in different groups of population	9
1.5. Conclusions and recommendations	12
References	13
Appendix:	
Tables 1.1. – 1.22.	14
Fig. 1.1. The share of newborns in the 1 st health group by cities and districts, 1993/93	37
Fig. 1.2. The share of children 1 year of age in the 1 st health group by cities and districts, 1992/93	37
Fig. 1.3. Frequency of anaemia during pregnancy by cities and districts, 1992/93	38
Fig. 1.4. Incidence of malignant neoplasms by cities and districts, 1992/1993	38
Part II. SPATIAL DIFFERENCIES IN MORTALITY BY CERTAIN CAUSES OF DEATH IN LATVIA (text: P.Eglite)	
2.1. Aim of the research	39
2.2. Methodology and information used	39
2.3. The most frequent causes of death	40
2.4. Peculiarities of mortality cities and districts	41
2.5. Conclusions	42
References	43
Appendix:	
Tables 2.1. – 2.5.	44
Fig. 2.1. Deaths from diseases of circulatory system over cities and districts, per 100'000 population, 1987-'93	49
Fig. 2.2. Percentage of pension age population, 1989	49
Fig. 2.3. Deaths from neoplasms over cities and districts, per 100'000 population, 1987-'93	50
Fig. 2.4. Standartized death rates from neoplasms over cities and districts, per 100'000 population, 1988/89	50
Fig. 2.5. Deaths from external causes of mortality over cities and districts, per 100'000 population, 1987-'93	51
Fig. 2.6. Percentage of deaths from external causes over cities and districts, per 100'000 population, 1987-'93	51
Fig. 2.7. Percentage of deaths from diseases of circulatory system over cities and districts, per 100'000 population, ...	52
Fig. 2.8. Percentage of deaths from neoplasms over cities and districts, per 100'000 population, 1987-'93	52
Part III. POPULATION PROJECTIONS FOR LATVIA UP TO 2015 (text: P.Eglite, calculations: B. Ivbulis)	
3.1. Methodology and basic information used	53
3.2. Conclusions	54
References	55
Appendix:	
Tables 3.1. – 3.7.	56
Fig. 3.1. Total fertility rate and crude death rates by sex in years 1958–1996	66
Fig. 3.2. Average life expectancy at birth by sex in urban and rural areas (1979-1996)	66
Fig. 3.3. International net migration in Latvia	66
Fig. 3.4. Distribution of population by age and sex in 1995 and 2015: constant scenario	67
Fig. 3.5. Distribution of population by age and sex in 1995 and 2015: probability scenario	68
Tables 3.8. – 3.24.	69
SUMMARY IN ENGLISH	86

I. Daļa

IEDZĪVOTĀJU VESELĪBAS STĀVOKLIS LATVIJĀ UN TĀ TERITORIĀLĀS ATŠĶIRĪBAS

Veselība kā organisma dabisks stāvoklis, kas nodrošina tā optimālu mijiedarbību ar vidi, [1] - ir sekmīgas darbības priekšnosacījums visās dzīves jomās. Tāpēc tā uzskatāma par tautas un sabiedrības bagātību, kuras saglabāšanas un vairošanas labā nebūtu žēlojamas pūles, novēršot veselībai nelabvēlīgos subjektīvos un objektīvos faktorus.

Lai to veiktu, ir vajadzīgas ziņas gan par iedzīvotāju veselību un pārmaiņām tajā, gan pastāvošiem un paredzamiem dažādu saslimšanu izraisītājiem un veicinātājiem, turklāt visu - ar piesaisti konkrētai teritorijai, jo sava ietekme var būt arī dabas un sociālās vides īpatnībām.

1.1. Pieejamā informācija

Pasaulē vēl nav izstrādāti tieši veselības skaitliskie rādītāji, kas būtu piemēroti pārmaiņu pakāpes noteikšanai un veselības faktoru izpētei. Tāpēc parasti izlīdzas ar indivīdu subjektīviem vērtējumiem (pēc pašsajūtas vai ārsta slēdziena) un netiešiem (un tāpēc visai aptuveniem) rādītājiem: vidējā paredzamā mūža ilguma un dažādu saslimšanu vai traucējumu biežuma, t.i., no pretējā.

Rēķinoties ar likumsakarīgo veselības pasliktināšanos vecākajos gadagājumos, iedzīvotāju kopuma veselības stāvokļa raksturojums pēc saslimstības pieļaujams tikai pie vienāda vecumsastāva, resp., izmantojot standartizētus rādītājus. Pēdējo aprēķināšanai nepieciešamas ziņas par saslimšanu biežumu atsevišķās dzimumu un vecumgrupās, bet līdz šim Latvijā medicīniskā uzskaitē un statistika diferencē pēc vecuma tikai ļoti nedaudzas slimības: onkoloģiskās un tuberkulozi. Savukārt iedzīvotāju veselības integrālu medicīnisko vērtējumu statistika fiksē pa atsevišķām vecumgrupām tikai bērniem, bet pašvērtējums iegūts dažādu pētnieku grupu veiktās izlasesveida aptaujās, kas nenotiek bieži un neaptver visas iedzīvotāju grupas [2.,3.,4].

Visai apgrūtināts ir arī iedzīvotāju veselības salīdzinājums atsevišķās teritoriālās vienībās. Iedzīvotāju kopskaits tajās svārstās no 850 tūkst. Rīgā līdz 42 tūkst. mazākajā no republikas pilsētām - Rēzeknē, un no 152 tūkst. Rīgas rajonā līdz 15 tūkst. mazākajā - Ventspils administratīvajā rajonā. Skaitliski mazākajās teritoriālajās vienībās gada laikā atsevišķo saslimšanu daudzums un vēl jo vairāk viņu izraisīto nāves gadījumu skaits - ir tik niecīgs, ka katrs gadījums būtiski ietekmē relatīvos rādītājus uz 1000 iedzīvotājiem, un tie gadu no gada vairākkārt svārstās. Vēl jo lielākas svārstības būtu, rēķinot saslimšanu biežumu pa atsevišķām vecumgrupām, tāpēc tas arī netiek darīts. Nelielā iedzīvotāju skaita dēļ radušās novirzes atsevišķos gados var mazināt, lietojot vairāku gadu vidējos rādītājus.

Savukārt biežuma rādītājus uz 1000 vai 100000 iedzīvotājiem jūtami ietekmē iedzīvotāju vecumsastāva atšķirības atsevišķās teritoriālās vienībās (piem., 1994.g. darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars no 56.9% Rīgas rajonā līdz 46.8% Balvu rajonā un pensijas vecuma no 18.2% Bauskas rajonā līdz 30.7% Ludzas rajonā, [5]. Saslimšanu biežuma tieši salīdzinājumi pa teritoriālām vienībām var radīt aplamus secinājumus, tāpēc vienmēr jāpārlicinās, vai tie nekorelē ar kādas vecumgrupas (īpaši biežāk slimojošo vecāko gadagājumu) īpatsvaru.

Ierobežotās informācijas dēļ Latvijas iedzīvotāju veselības stāvokļa raksturojums ir visai aptuvens. Tomēr galvenās iezīmes tas parāda, un dod arī iespēju formulēt galvenos darbības virzienus tautas veselības uzlabošanai.

1.2. Latvijas iedzīvotāju veselība pēc integrāliem vērtējumiem

Par tādu uzskatāms iedzīvotāju sadalījums pa veselības grupām, kas izdarīts pēc ārstu pārbaudēm, un pirmo reizi publicēts par 1989.gadu, izdalot četras vecumgrupas (1.1. tabula). Turpmākajos gados tika publicēts vēl sīkāk dalīts bērnu veselības raksturojums (1.2. tabula). No tā var secināt, ka vairums bērnu piedzimst ar dažādām novirzēm, daļai no tiem pirmajos dzīves gados rūpīgi kopjot, novirzes tiek novērstas. Bet skolas laikā vairāku noviržu biežums no jauna pieaug un ar katru vecumgrupu to kļūst vairāk. 1995.gadā, salīdzinot ar 1991.gadu, stāvoklis attiecībā uz stāju un valodu ir nedaudz pasliktinājies, un Rīgā abos novērojuma periodos tas izrādās nepārprotami sliktāks nekā vidēji valstī (1.3. tabula). Savukārt lielāks bērnu īpatsvars vislabākajā - pirmajā grupā - atzīmēts attālākajos no centra rajonos (1.1. un 1.2.attēlā). Iespējams, ka to sekmējis mazāks nekā valsts centrā vides piesārņojums.

Visiem kopējais pieaugušo veselības medicīniskais vērtējums nedod iespēju izdarīt līdzīgus salīdzinājumus laikā un telpā. Zināmu ieskatu sniedz izlasesveida aptaujās iegūtais pašnovērtējums (1.4. un 1.5. tabula). Šīs ziņas apliecina, ka veselība mazinās ar katru nodzīvoto mūža gadu, bet vīrieši visumā gan jūtas labāk, toties straujāk zaudē savu pašsajūtu. Rīdnieku, mazpilsētnieku un laucinieku pašsajūta salīdzināma, pēc 1994.gada aptaujas datiem par vides stāvokļa vērtējumu savā dzīvesvietā. Izrādījās, ka pie praktiski vienāda atbildējušo sastāva pēc vecuma vīrieši vislabāk jūtas pilsētās, īpaši vidējās, bet sievietes - laukos un mazpilsētās (1.6. tabula). Jāsecina, ka vide nav noteicošais un pat ne sevišķi būtisks labsajūtas nosacījums, ja nu vienīgi atsevišķās pilsētās vai to rajonos. Vai arī Latvijā tās ietekme laukos un dažāda lieluma pilsētās tiešām būtiski neatšķiras.

Par integrālu un pasaulē visplašāk lietoto iedzīvotāju kopuma veselības raksturlielumu uzskatāms vidējais paredzamais mūža ilgums - visbiežāk jaundzimušiem, bet iespējams arī zināmus gadus nodzīvojušiem. Latvijā, salīdzinot ar attīstītām valstīm mūža ilgums ir apkaunojoši zems un pretēji pasaules tendencēm 90-to gadu sākumā pat samazinājies (1.7. tabula). Vīriešiem tas ir pat zemāks, nekā pirms 35 gadiem, kad tas bija praktiski tāds pats kā Somijā. Taču tur mūža ilgums visu laiku ir audzis un arvien vairāk apdzēn Latviju.

Šāda parādība mierlaika apstākļos bijusi vērojama tikai postošu zemestrīču iespaidā, piem., 1989.g. Armēnijā. Latvijā dzīves ilgums sarucis politisko un ekonomisko pārmaiņu ietekmē, pieaugot mirstībai no vairākiem nāves cēloņiem (1.8. tabula).

Kā zināms, vidējo paredzamo mūža ilgumu visvairāk ietekmē tie nāves cēloņi, kas piemēlē jaunākus cilvēkus, pirmkārt, bērnu mirstība. Latvijā 90.gadu sākumā, t.i., izmantojot rietumvalstīs pieņemto aprēķinu paņēmieni, bērnu mirstība sasniedz ikgadus 17.4-19.6 uz 1000 jaundzimušajiem [5], kas ir aptuveni trīsreiz vairāk nekā Ziemeļvalstīs. Otrs galvenais cēlonis ir nelaimes gadījumi un traumas, jeb ārējie nāves cēloņi izraisa vairāk par 1/3 nāves gadījumu darbības vecumā, vīriešiem pat 2/5. Turklāt mirstībai no šīs cēloņu grupas vairākus gadus bija tendence augt: no viszemākā līmeņa 1987.gadā - 99 uz 100000 iedzīvotājiem līdz 213 - 1993.gadā, t.i., 7 gadu laikā 2.14 reizes, to starpā pašnāvības nepilnas divas, bet slepkavības - 5.6 reizes.

Tik strauja šī cēloņa mirstības pieauguma dēļ, pretēji asinsrites slimību un jaunveidojumu izraisītajiem palielinājies arī nedabiskās mirstības īpatsvars kopējā nāves gadījumu struktūrā no 8.2% 1987.gadā līdz 14.0% 1993.gadā. Pārējo nāves cēloņu, resp. dažādu saslimšanu izsaukto nāves gadījumu biežums audzis mazāk par vidējo, izņemot audzējus, psihiskos traucējumus un tuberkulozi.

Aplūkotās nāves cēloņu biežuma un struktūras pārmaiņas liecina, ka mirstības pieaugums un mūža ilguma samazinājums Latvijā radies galvenokārt upuru pašu rīcības un neveselīgā dzīvesveida rezultātā, kas nebūt neizslēdz, bet pat pastiprina dažādu saslimšanu varbūtību un veselības pasliktināšanos.

1.3. Saslimšanu izplatība

Ziņas par veselības traucējumiem tāpat kā par veselības stāvokli iegūstamas divējādi: pēc medicīnu apskates vai vērtējuma un pēc iedzīvotāju aptaujām par viņu pašsajūtu. Katram no šiem ziņu avotiem ir savas priekšrocības un nepilnības. Medicīniskajā statistikā saslimšanas uzskaita pēc ārstu apmeklējumiem, un tādēļ gadījumi, kad cilvēki vieglu vainu vai hronisko saasinājumu reizēs ārstējas paši, paliek nezināmi.

Medicīniskās uzskaites priekšrocība ir katra gadījuma diagnoze, bet paliek nezināms, cik ir cilvēku ar vairākām, vienu vai nevienu veselības traucējumu. Savukārt aptaujās tiek aptverti visi izvēlēta kopuma cilvēki ar visām viņu vainām, bet pašu traucējumu raksturojums ir visai aptuvenš. Pēc šīm subjektīvām ziņām nevar vērtēt atsevišķu slimību izplatību, bet drīzāk traucējumu pakāpi un vidējo daudzumu dažādu grupu iedzīvotājiem.

Diemžēl, arī šādas iedzīvotāju aptaujas Latvijā ir veiktas ļoti reti, un tajās tiek lietotas dažādas metodes, kas izslēdz salīdzināšanu. 1994.gadā jautājumi par veselības traucējumiem bija iekļauti Valsts Statistikas komitejas ar Norvēģijas Ārlietu ministrijas atbalstu veiktajā 18 gadu un vecāku iedzīvotāju izlasesveida aptaujā par viņu dzīves apstākļiem. Pēc šīs aptaujas datiem 34% pieaugušo Latvijā ir kāda ilgstoša slimība vai invaliditāte, kuru biežums pieaug līdz ar mūža gadiem. Sievietēm, neraugoties uz zemāku savas veselības vērtējumu, smagāku, t.i., darbību traucējošu fizisku vainu caurmērā nav vairāk kā vīriešiem, toties ievērojami biežāk viņas jūt nervu sistēmas traucējumus: bailes, nemieru, uzbudinātību, nomāktību, mazvērtības kompleksu [4]. Šādu traucējumu sievietēm ir caurmērā 2.5 reizes vairāk nekā vīriešiem, un tik lielu starpību nevar izskaidrot tikai ar lielāku padzīvojušo cilvēku īpatsvaru sievietu vidū. Toties sievietēm piemītošie nervu sistēmas traucējumi tāpat kā šai un citās aptaujās konstatētā viņu mazākā fiziskā aktivitāte var būt par cēloni viņu samērā sliktākai pašsajūtai. Šīs aptaujas dati un lielais aptaujāto skaits - 9.5 tūkstoši cilvēku - dod iespēju izsekot dažādu veselības raksturojumu savstarpējo saistību, kā arī izplatību Latvijas novados.

Pēc medicīnisko iestāžu uzskaites 80.-90.gadu mijā cilvēki Latvijā visbiežāk cieš no elpošanas orgānu, asinsrites sistēmas, nervu sistēmas un maņu orgānu, kā arī kaulu-muskuļu sistēmas un gremošanas orgānu slimībām (1.9. tabula). Savukārt no jauniem saslimšanas gadījumiem visbiežāk tiek diagnosticētas ne vien elpošanas orgānu, nervu sistēmas un maņu orgānu, kaulu-muskuļu sistēmas, bet arī ādas un zemādas uroģenitālās slimības un traumas (1.9. tabula).

Izsekojot primārās saslimstības biežuma pārmaiņām pēdējos 5 gados, t.i., kopš 3.atmodas, vērojama vairāku saslimšanu biežuma krasa mazināšanās kopš 1990. vai 1991.gada [6]. Sevišķi izteikti tas ir elpošanas orgānu slimībām, nedaudz mazāk asinsrites sistēmas, gremošanas orgānu, kā arī kaulu un muskuļu sistēmas slimībām un traumām. Iespējams, ka tās atspoguļo ne pašu saslimšanu skaita dinamiku, bet gan retāku griešanos pēc ārsta palīdzības, gan ieviestās pacientu nodevas un pacienta apmaksājamo ārstniecisko procedūru dēļ, gan tādēļ, ka mazinājusies vajadzība pēc slimības lapām. Sprototams, ka mazinoties ārsta apmeklējumu biežumam mazinās arī *zināmo* hronisko saslimšanu daudzums uz 1000 iedzīvotājiem (reģistrētā vispārējā saslimstība), kas šai ārstnieciskās palīdzības un arī medicīniskās statistikas reformas laikā nebūt neliecina par iedzīvotāju veselības uzlabošanos. Gluži otrādi, daudzu to slimību biežums, kuru gadījumā grūti iztikt bez ārsta palīdzības, ir pieaudzis, īpaši onkoloģisko, venērisko u.c. infekciozo (1.10. tabula). Pieaudzis arī tādu lipīgo slimību biežums, kas iepriekšējos gadu desmitos bija vairākkārt samazinājies (kā tuberkuloze) vainiecīgā gadījumu skaita dēļ netika pieminēts (difterija, kašķis u.c.). Kaut arī šīs grupas slimību īpatsvars kopējā saslimšanu daudzumā ir niecīgs, to tālāka izplatība rada trausmi sociālās bīstamības dēļ.

Turklāt viņu izplatības pieaugums nepārprotami liecina par sanitāro apstākļu pasliktināšanos un veselības izglītības nepietiekamību.

Visumā to pašu var secināt par bērnu saslimstību. Elpošanas orgānu saslimšanas, kuras ir vairākumā no visām, it kā 90.gados iet mazumā. Acīmredzot, tikai uz pašu ārstējamo sasaldēšanos rēķina, jo piem., astmas biežums pieaug. Tāpat nemazinās uroģenitālās sistēmas, nervu sistēmas un maņu orgānu slimības, bet ādas un zemādas muskuļu un skeleta sistēmas slimību, kā arī nelaiemes gadījumu un saindēšanos biežums pat pieaug (1.11. tabula). Tāpēc ārkārtīgi svarīga ir veselības mācības kā obligātā priekšmeta ieviešana skolās un pasniedzēju gatavošana tam, ko pagaidām veic tikai nevalstiskas organizācijas, un tās nespēj pietiekami ātri sagatavot skolotājus visām skolām. Vienlaikus būtu jāpaplašina veselības uzturēšanai nepieciešamu zinību apgūšanas iespējas pieaugušo tālākizglītības tīklā, jo bērnu veselība jau pirms dzimšanas ir atkarīga ne vien no pieaugušo veselības, bet arī zināšanām par bērnu veselības kopšanu.

Par pēdējo liecina, piemēram, korelatīvā saistība starp grūtnieču anēmijas biežumu Latvijas teritoriālajās vienībās un pirmajā veselības grupā iedalīto jaundzimušo un arī viengadīgo bērnu īpatsvaru tais pašos apvidos. Saprotams arī, ka krūts barošanai ir lielāka ietekme uz gadu veco nekā jaundzimušo veselību, tomēr tā nepārspēj mātes veselības stāvokļa iespaidu grūtniecības laikā (1.12. tabula).

Salīdzinot primārās un vispārējās saslimstības biežumu, izrādās, ka visilgstošākās ir psihiskās, asinsrites sistēmas, onkoloģiskās, gremošanas orgānu slimības, tuberkuloze, bet caurmērā visātrāk var atbrīvoties no venēriskajām slimībām, traumām, elpošanas orgānu un ādas slimībām. Atsevišķu saslimšanu ārstēšanās atšķirīgo ilgumu noteic gan katras slimības izārstējamības iespējas, gan mūža posmi, kādā tās visbiežāk atgādās: psihiskās slimības bieži ir iedzimtas, venēriskās - gadās dzimumaktivitātes sākumposmā, kaulu un muskuļu sistēmas kā arī onkoloģiskās - galvenokārt mūža otrā pusē u.tml. Tādēļ saslimšanu biežuma svārstības pa gadiem var rasties arī vecumstruktūras pārmaiņu iespaidā. Tāpēc slimību izplatības dinamikas pētījumos nepieciešams dažādo saslimšanu biežums atsevišķās vecumgrupās, kas pagaidām pietiekami detalizēti tiek izstrādāts tikai par onkoloģiskām slimībām. Salīdzinot onkoloģisko saslimšanu biežumu atsevišķās dzimuma un vecuma grupās pa vairākiem gadiem, nākas secināt, ka vairumā vecumgrupu ļaundabīgo audzēju biežumam ir tendence pieaugt, īpaši vecākajās vecumgrupās (1.13. tabula). Tātad kopējā onkoloģisko saslimšanu pieaugumā sava loma ir arī notiekošajai iedzīvotāju sastāva novecošanai.

Šā paša iemesla dēļ slimību biežuma atšķirības dažādās teritoriālās vienībās var iespaidot iedzīvotāju vecumsastāva īpatnības katrā no tām, un, kā jau minēts, saslimšanu biežumi nav salīdzināmi, neņemot vērā katra apvidus iedzīvotāju vecumstruktūru.

Rajonos un pilsētās ar vecāku iedzīvotāju sastāvu paredzams lielāks onkoloģisko saslimšanu biežums uz 100000 iedzīvotājiem. Novirzes no šīs normas var liecināt, ka attiecīgajā apvidū kopējā ļaundabīgo audzēju vai atsevišķu lokalizāciju izplatība ir palielināta vai pazemināta kādu vietējo īpatnību dēļ.

Veicot šādu salīdzinājumu gan jāatceras, ka nelielā saslimšanas gadījumu skaita dēļ katrā teritoriālā vienībā viena gada un it īpaši atsevišķu audzēju veidu rādītājiem var būt gadījuma rakstura novirzes. Tā, pat visizplatītāko - gremošanas orgānu - audzēju biežums 1990.gadā vislielākais bijis Balvu (65.4 uz 100000 iedzīvotājiem), 1992.g. - Gulbenes rajonā (52.9), 1992.g. Rēzeknes pilsētā (58.7), 1993.g. Rēzeknes rajonā (56.2) un 1993.g. - Krāslavas rajonā (42.5). Savukārt vismazākais attiecīgi nosauktajos gados Gulbenes(!) rajonā (16.6), Alūksnes (10.5), Ventspils (13.3), Dobeles (18.7) un Saldus rajonā (12.5) [7].

Lai mazinātu šīs gadījuma rakstura novirzes, var izmantot vairāku gadu vidējos rādītājus (1.14.-1.16. tabulas). Tiem ir mazāka arī visaugstākās un viszemākās saslimstības starpība: ne piekārtīga kā, piem., 1991.gadā, bet tikai 2.5 reizes, kas jau pavisam nedaudz pārsniedz visapdraudētākā - pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvara atšķirības - nepilnas divas reizes.

Turklāt kā 1989. tā 1994.gadā visvecākais iedzīvotāju sastāvs bija nemainīgi Ludzas rajonā un visjaunākais - ar nelielām novirzēm Rīgas (16.2% un 19.2%) un Bauskas rajonos (18.9% un 18.2%).

Aprēķinot pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvara un onkoloģisko saslimšanu biežuma korelatīvo saistību, izrādījās, ka Latvijas pilsētās un rajonos tā nav tīri funkcionāla. Zināma saistība iedzīvotāju vecumsastāvam vērojama ar kuņģa, plaušu un priekšdziedzera audzēju izplatību (korelācijas koeficients attiecīgi 0.5000, 0.3952 un 0.3812), kas vairāk vai pilnībā novērojami vīriešiem. Turpretī arī visai izplatītie sieviešu dzimumorgānu audzēji uzrāda niecīgu vai apgriezti proporcionālu saistību ar iedzīvotāju vecumsastāvu (piem., izplatītākajam no tiem - krūts vēzim $r = -0.5072$). Jāsecina, ka šo lokalizāciju audzēju izplatībā citiem un to starpā vides faktoriem ir noteicošā loma šo saslimšanu teritoriālajās atšķirībās. Sevišķi raksturīgs ir paaugstināts šo saslimšanu biežums lielākajās pilsētās, kam raksturīgs ne vien lielāks piesārņojums, bet arī specifisks dzīvesveids un mazāks vidēji vienai sievietei dzimušo bērnu skaits. Pēc pieejamām medicīniskās statistikas ziņām pārlicinošus secinājumus par saslimstības teritoriālo atšķirību cēloņiem izdarīt nav iespējams. Tam būtu vajadzīgi papildus pētījumi gan par vides stāvokli, gan iedzīvotāju un slimnieku sastāvu.

Līdzīgi onkoloģiskām saslimšanām, kuru līmenis dažādos apvidos vērtējams salīdzinājumā ar visapdraudētākās grupas īpatsvaru iedzīvotāju sastāvā, teritoriālās novirzes noteicamas arī citām saslimšanām, kas raksturīgas daudz maz viendabīgām iedzīvotāju vecumgrupām. Tādām pieskaitāmi grūtniecības sarežģījumi, jo to biežums tiek aprēķināts ne pret 100000 iedzīvotājiem, bet tikai grūtniecēm, kas vairumā ir 20-29 gadu vecas. Savukārt, no visiem reģistrējamiem sarežģījumiem drošāk izvēlēties biežāk sastopamos, lai tāpat kā atsevišķu ļaundabīgo audzēju lokalizāciju gadījumā - mazinātu gadījuma noviržu varbūtību. Tāda pēdējos gados ir grūtnieču anēmija.

Analizējot šīs anēmijas biežuma teritoriālās atšķirības, izrādījās, ka lielāka par vidējo vidēji 1992.-1993.gadā tā bijusi Ogres, Bauskas, Limbažu un Preiļu rajonos, kā arī lielākajās pilsētās Rīgā un Liepājā. Ja attiecībā uz pēdējām paaugstinātu anēmiju (1.3.attēls) īpatsvaru var izskaidrot ar jau minētajām pilsētu vides un dzīvesveida īpatnībām, tad par minētajiem rajoniem pagaidām izskaidrojuma trūkst. Nav izslēgts, ka Ogrē grūtnieču stāvokli ietekmē darba apstākļi trikotāžas kombinātā (tad tie būtu jāizzina), bet var arī būt, ka dažādos rajonos atšķiras ārstu apmeklētība, viņu rūpība un lietoto kritēriju stingrība, kā arī grūtnieču ieinteresētība saņemt papildus atvaļinājumu vai citi ar uzskaiti saistīti apsvērumi, kas vispār raksturīgi saslimstības reģistrācijai. Tāpēc līdztekus regulārai saslimstības uzskaitē un tās papildinājumiem ar pacientu demogrāfiskiem un sociāliem raksturojumiem, būtu nepieciešami vismaz izlasesveida epidemoloģiski pētījumi, kuru gaitā cita starpā tiktu novērtēta arī kārtējo uzskaišu precizitāte.

1.4. Dažādu iedzīvotāju grupu veselība un vitālā uzvedība

Starpvalstu salīdzinājumos visplašāk lietotais veselības raksturlielums - vidējais paredzamais mūža ilgums jaundzimušiem.

XX gs. 90.-to gadu vidū Latvijā 6 gadus pēc kārtas samazinājās un tikai 1996. gadā ir atjaunojies 1991. gada līmenī. Sevišķi zems šis rādītājs ir vīriešiem 1994. un 1995. g. - 60.7 gadi, kas ir par 15 gadiem mazāks nekā Zviedrijā, kur tas ir viens no lielākajiem: 75.5 gadi [8]. Turklāt Latvijā, līdzīgi citām postsociālisma valstīm pārspīlēti liela ir arī vīriešu un sieviešu mūža ilguma starpība - 12 gadi. Vairumā valstu šī starpība svārstās ap 5-6 gadiem.

Neparasti lielā abu dzimumu paredzamā mūža ilguma starpība Latvijā liecina, ka vīriešu pāragrajā mirstībā nav vainojami tik daudz vides apstākļi un iedzimtība, kas taču ir puslīdz vienādi abiem dzimumiem, cik mūsu vīriešu specifiskā uzvedība.

Ja salīdzinām dinamiskā pa pēdējiem 10 gadiem tādu statistiski raksturojamu parādību izplatību kā saslimstība ar citu acīm nenaslēpjamām alkohola psihozēm, mirušo skaitu no saindēšanās ar alkoholu, un pašnāvību biežumu vīriešiem un sievietēm, tad kļūst skaidrs viens no būtiskākiem,

ja ne galvenais vīriešu tsākā mūža iemesls. Laikposmā no 1985. gada līdz 1994. gadam nosaukto saslimšanu un pašnāvību biežumam augot, mūža ilgums sarūk (1.7. tabula). Protams, dzereklības izplatībai var meklēt dziļākus cēloņus valsts pārdzīvojamā krīzē un 50 gadu totalitārās iekārtas ietekmē, tomēr atklāts paliek jautājums, kāpēc dzīves sarežģījumi izraisa tik neadekvātu risinājumu ar atbilstošu ietekmi uz citu saslimšanu iegūšanas varbūtību un gaitu, un kāpēc tieši vīriešiem.

Izmantojot narkoloģiskā dienesta (sākotnējās pacientu uzskaites datus, mēs aprēķinājām hroniskā alkoholisma varbūtību dažādos vecumos [3.b]. Latviešiem maksimālais izrādījās 30-39 gadu vecumā, ciittautiešiem nākamā mūža desmitgadē (1:5 attēls). Sievietēm nodzēršanās biežums vairākkārt mazāks. Savukārt nedabiskā mirstība, ieskaitot transporta negadījumus, pašnāvības, slepkavības utt., kas darbaspējas vecumā vīriešiem ir biežākais nāves cēlonis, t.i., 2/5 nāves gadījumu šai mūža posmā, savu maksimumu sasniedz 40-59 gadu vecumā. Taj pat vecumā mēdz būt vairums pašnāvību.

Domājams, ka latvieši samērā biežāk kļuvuši par narkoloģiskā dispensera pacientiem nolūka ārstēties, par ko liecina viņu atšķirīgais īpatsvars dažādās pacientu kategorijās. Bet nepieciešamība ārstēties tomēr radusies pārāk daudziem. Varbūt tieši tāpēc laukos, kur latvieši iedzīvotāju sastāvā ir krietnā pārsvarā, garīgā atpalicība bērniem novērojama apmēram 2:2 reizes biežāk nekā Rīgā un 1:8 reizes biežāk nekā vidēji pilsētās [3.b]. Minētā un citu faktoru ietekmē veselības pašvērtējums krasi pazeminās, augot nodzīvoto mūža gadu skaitam. Dažādu vecumu rīdzinieku vērtējums šai ziņā praktiski neatšķiras no mazpilsētnieku dotā citu pētījumu gaitā (1.4. un 1.5. tabula). Toties Valsts Statistikas komitejas 1994. gadā veiktajā aptaujā abu dzimumu rīdzinieku veselības pašvērtējums atbilstošās vecumgrupās ir pasliktinājies [3.c un 4]. To nevar izskaidrot tikai ar dzeršanas izplatību.

Neraugoties uz alkohola lietošanas biežumu, savas veselības pašvērtējums vīriešiem (vismaz Rīgā) visās vecumgrupās izrādījās augstāks nekā sievietēm. Viens no iemesliem varētu būt jau minētā lielāko dzērāju priekšlaicīgā mirstība. Otrs var būt sieviešu tiešām sliktāka veselība, kas gan neizraisa priekšlaicīgu nāvi. Ekonomikas institūta 1995.-1996. gadā veiktajā aptaujā par dažādu sociālo grupu pārstāvju darbīesgribu ieguvām datus par katru aptaujātā ilgstošu veselības traucējumu skaitu, ieskaitot bojātus zobus. Izrādījās, ka sievietēm ilgstošu traucējumu caurmērā ir vairāk nekā līdzīga vecuma vīriešiem, turklāt pat jauniešiem līdz 20 gadiem tikai nedaudz vairāk nekā 1/3 daļai nav nevienas kaites (1.18. tabula). Valsts Statistikas komitejas veiktajā aptaujā 1994. gadā iegūtajos datos par visās Latvijas iedzīvotājiem gan konstatēts mazāks cilvēku īpatsvars ar hroniskām slimībām, jo statistikā aptaujā minētas kaites, kas sagādā grūtības pārvietoties, strādāt vai veikt mājas darbus. Tomēr arī šai aptaujā sievietes savu veselību vērtējušas zemāk nekā vīrieši un biežāk minējušas hronisku slimību esamību nekā vīrieši: attiecīgi 37 un 32%. Dabiski, to skaits mazāks jaunībā (15%) un lielāks mūža nogalē (62 un 55%).

Sieviešu samērā sliktāko veselības stāvokli vismaz daļēji var izskaidrot ar lielāku viņu kopējo darba slodzi: apmaksātā ārpusmājas un neapmaksātā mājas darbā. Pēc LZA Ekonomikas institūta 1987. g. veiktās iedzīvotāju laika izlietojuma izpētes datiem, sievietes caurmērā apmaksātā darbā pavadīja par 1/4 mazāk stundu nekā vīrieši, jo viņu skaitā bija arī tās, kas izmantoja bērnu kopšanas atvaļinājumu vai strādāja nepilnu darba dienu (1.19. tabula). Toties neapmaksātajos mājas darbos - vairāk nekā divas reizes vairāk laika nekā vīrieši ar līdzīgu ģimenes sastāvu. Rezultātā ģimenēs ar bērniem viņām atliek par 6-9 stundām mazāk brīvā atpūtai izmantojamā laika nekā vīriem. Zināmā mērā ierobežots arī šī laika izlietojums, jo tas izmantojams gandrīz vai tikai mājās un vēlu vakarā. Fiziski aktīvai atpūtai no tā vidēji tiek veltīts tikai 2-4 stundas nedēļā, kas dabiski ir daudz par maz ilgo darba stundu un 4 sienās pavadītā laika kompensācijai. Protams, šādā stāvoklī nevar vainot bērnu rašanos ģimenē, bet gan lielākās daļas ģimenes rūpju uzvelšanu sieviešu pleciem, un augošo nabadzību, kuras dēļ vairums aprūpes darbu jāveic mājas apstākļos pašu rokām.

Laikposmā pēc valsts neatkarības atjaunošanas veselības uzturēšanas un aktīvas atpūtas iespējas ir krasi mainījušās. Tāpēc pētījumu programmas "Latvijas iedzīvotāji un tautas veselība" ietvaros 1996. gada aprīlī un septembrī tika veikta jauna aptauja par 10 gadus un vecāku iedzīvotāju laika izlietojumu visā valsts teritorijā, kura rezultāti atspoguļos notikušās pārmaiņas. Iegūtie dati pagaidām vēl tiek apstrādāti, bet izmantojot Valsts Statistikas komitejas 1995. gada nogalē veiktās aptaujas datus par darbaspēku Latvijā jau var apgalvot, ka vidējās darba stundas peļņas darbā mūsu iedzīvotājiem, salīdzinot ar pirmsatmodas pēdējiem gadiem palielinājušās - vidēji nedēļā par 1 stundu - vīriešiem pilsētās līdz 44.5 stundām un sievietēm 40 stundām [9]. 1987. gadā attiecīgi 43.5 un 39 stundas. Cita lieta, ka šī slodze ir vairāk diferencēta atsevišķiem cilvēkiem un lielākajai daļai pieaugusi garīgā spriedze, kas prasa atbilstošu kompensāciju brīvajā laikā. Par to, vai un kā tas īstenojas, varēsim ziņot tikai pēc 1996. gada laika izlietojuma aptaujā iegūto datu apstrādes pabeigšanas.

Citā LZA Ekonomikas institūtā 1992. gada aptaujā par aktīvā vecuma iedzīvotāju gatavību rīcībai dažādās dzīves jomās iegūtie dati liecina, ka darba slodzē uzkrātais nogurums, diemžēl netiek līdzsvarots ar pastiprinātām rūpēm par savu veselību. Pēc pašu atzinuma 1/3 daļa rīdzinieku un vēl mazāka daļa (pusē) laucinieku neko nedara tieši veselības kopšanas labā: visbiežāk tāpēc, ka vēl neizjūt veselības traucējumus, mazliet retāk tāpēc, ka netic panākumiem (1.20. tabula).

Vairākums tomēr izmanto caurmērā 3 paņēmienus veselības uzturēšanai, un to izvēle abu dzimumu pārstāvjiem atšķiras: vīrieši samērā biežāk dod priekšroku fiziskiem vingrinājumiem un atsakās no kaitīgiem ieradumiem, jo viņiem tādi vairāk piemituši; sievietes vairāk ļaunajās uz uztura izvēli, iespējams tieši tāpēc ļaundabīgie audzēji gremošanas orgānos biežāk veidojas vīriešiem. Bet par maz sievietes pievēršas kustību aktivitātei.

Aktivitāti veselības kopšanā un īpaši regulāru fizikultūras nodarbību izvēli veicina augstāks izglītības līmenis. Tam ir arī rezultāti: neraugoties uz vairāk izglītoto cilvēku lielāku vidējo vecumu, kas, kā jau minēts, parasti saistās ar slīktāku veselību, iedzīvotāju grupā ar augstāko izglītību vidējais veselības vērtējums izrādījās tāds pats, kā nedaudz jaunākiem cilvēkiem ar vidējo izglītību. Līdz ar izglītības līmeni mazinās arī šai jomā slinko un neticīgo īpatsvars, kas netic iespējai pašam veicināt savu veselību.

1987. gada aptaujā konstatēta arī pastāvīgu smēķētāju īpatsvara mazināšanās izglītotāko vīriešu vidū: 47% ar nepilnu vidējo, 46% ar vidējo un 38% ar augstāko izglītību; sievietēm līdz ar izglītības līmeni pieaug aktīvai atpūtai veltītā laika daudzums: vidēji par 1/4 jeb 1 stundu nedēļā.

Tautībai ne veselības pašvērtējumā, ne aktivitātē veselības uzturēšanai nav jūtamas ietekmes.

Toties spēcīgāk par izglītības līmeni cilvēku aktivitāti savas veselības kopšanā sekmē viņu veselības pasliktināšanās, īpaši vīriešiem. Ja līdz ar izglītības pakāpēm piekopto paņēmieni kopums palielinās vīriešiem par 7.5% un sievietēm par 14.0%, tad pasliktinoties veselībai, attiecīgi par 14.7% un 12.2% (1.21. tabula).

Raksturīgi, ka izglītība vairāk ietekmē kustību aktivitātes biežumu, tātad profilaksi jeb preventīvu darbību. Savukārt līdz ar veselības pasliktināšanos biežāk tiek ierobežota alkohola lietošana un smēķēšana. Tātad cilvēki vismaz ar novēlošanos atzīst veselības pasliktināšanos veicinātājus vai pat izraisītājus.

1987. gadā Ekonomikas institūta veiktajā mazpilsētnieku laika izlietojuma pētījumā iegūtie dati parāda dažādu kustību aktivitātes veidu biežumu atsevišķās vecumgrupās (1.22. tabula). Uz katru skolēnu vidēji nedēļā tādu sanāk vairāk par vienu, lai gan pastaigu intensitāti, pat ieskaitot tajās peldēšanas, ogošanu un sēņošanu, grūti pielīdzināt regulāriem treniņiem. Ar katru mūža posmu kustību aktivitāte mazinās, īpaši sievietēm, un pusmūžā pat pastaigās cilvēki dodas retāk nekā reizi nedēļā. Tādā pasivitātē nevar vainot nekādus sadzīves apstākļus vai nepietiekamu valsts atbalstu sportam un fizikultūrai, jo vismaz vairāk vai mazāk ilgas un straujas pastaigas zaļumos ir pieejamas jebkuram.

Vecāku mazā kustību aktivitāte nenovēršami ietekmē arī bērnu fiziski aktīvo nodarbību iespējas un viņu uzvedības stereotipus. Tāpēc nav brīnums, ka bērnu profilaktiskajās apskatēs arvien biežāk tiek konstatēti stājas traucējumi un skolioze, kuras biežums turklāt pieaug skolas laikā (1.3. tabula). Īpaši apdraudēti ir rīdzinieki, **jo lielpilsētās dzīve acīmredzot neveicina kustīgu dzīvesveidu.**

Lielpilsētās vides piesārņojums kombinācijā ar vecāku mazkustīgumu un vēl citiem faktoriem nelabvēlīgi ietekmē arī jaundzimušo veselības stāvokli: Rīgā pēc ārstu vērtējuma labākajā pirmā grupā ir iekļaujama mazāka bērnu daļa nekā valstī kopumā (1.2. tabula). Tā turpinoties, armijas sastāva uzlabošanai nepietiks ar studentu iesaukšanu dienestā. Vajadzētu laikus rūpēties par visu jauniešu veselību.

Secinājumi un ierosinājumi

- 1) Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis pēc viņu pašvērtējuma ir tikai nedaudz virs apmierinoša. Zemāks par vidējo tas ir sievietēm un vecākiem ļaudīm. Pēc bērnu veselības medicīniskā vērtējuma, sliktāks stāvoklis ir jaunajiem rīdziniekiem, iespējams, neveselīgās lielpilsētas vides, bet varbūt arī nepietiekami kustīga dzīvesveida dēļ, par ko liecina stājas traucējumu un skoliozes biežuma teritoriālās atšķirības.
- 2) Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis 90.gadu sākumā pasliktinās, par ko liecina vidējā paredzamā mūža ilguma samazināšanās un arī dažu hronisku un vairāku sociāli bīstamo saslimšanu biežuma pieaugums.
- 3) Saslimstības biežuma dinamikas skaitliskus salīdzinājumus un vērtējumus apgrūtina nepilnīgā saslimšanu uzskaitē un to nepietiekamā detalizācija pa vecumgrupām, pēc dzīvesvietas (tikai pa rajoniem, neizdalot pilsētu un lauku apvidus) un citiem, katrai slimībai specifiskiem indivīdu raksturojumiem. Reģistrējot pacientu personas kodus, saslimšanas gadījumu uzskaites bagātināšana neprasītu lieku informācijas vākšanu, bet pavērtu nozīmīgas saslimstības faktoru analīzes iespējas.
- 4) Minēto medicīniskās statistikas nepilnību dēļ, dažādu saslimstību teritoriālo atšķirību noteikšanas iespējas ir visai ierobežotas, vairāk vai mazāk pamatotas tās ir tikai dažām biežākajām saslimšanām ar daudz maz viendabīgu pacientu sastāvu, visdrošāk - onkoloģiskajām. Tomēr līdzšinējā vides stāvokļa izpētes pakāpē nevar droši apgalvot, vai palielināto saslimstības biežumu dažās pilsētās un rajonos vairāk izraisa vides īpatnības vai pacientu dzīvesveida specifiskas iezīmes.
- 5) Latvijā ir ievērojamas iedzīvotāju veselības uzlabošanas un mūža ilguma palielināšanās rezerves, un tās varētu tikt izmantotas galvenokārt padarot veselīgāku iedzīvotāju vairākuma dzīvesveidu. Protams, tas nav panākams tikai ar aicinājumiem un brīdinājumiem par alkohola kaitīgumu u.tml.. Ir nācies novērot, ka cilvēki patiešām nezina, kā kopt savu veselību un kā var **patīkami** pavadīt brīvo laiku, nekaitējot veselībai. Šai nolūkā:
  - pirmais uzdevums valsts mērogā būtu ieviest skolās obligātu veselības mācības priekšmetu. IZM ar to kavējas it kā tādēļ, ka pareizāk būtu integrēt atbilstošās zinības visos citos jau pasniedzamajos priekšmetos. Tomēr dzīvē - vienlaikus ar skolu reformas īstenošanu, izvēles priekšmetiem un mainīgo skolotāju sastāvu tas šķiet grūtāk izdarāms, nekā katrā skolā viena skolotāja papildus kvalifikācijas iegūšana;
  - otrkārt, būtu jāprasa no valsts zināmi nodokļu atvieglojumi sporta un kultūras iestādēm, lai skolā iegūtās zinības par veselīgu dzīvesveidu varētu īstenoties bez finansiāliem upuriem, resp., vismaz neiznāktu dārgāk par pudeli. Protams, būtu jāpanāk akcīzes nodokļa diferencēšana vieglajiem un stiprākiem dzērieniem, kā arī alkohola diennakts tirdzniecības ierobežojumi vai vismaz tik liels licences sadārdzinājums, lai tās netirgotu burtiski uz katra stūra;

- trešais būtu arī nodrošināt visas profilaktiskās potēšanas bez maksas, nepieciešamības gadījumā noteicot maksu par ārstēšanos no atbilstošām vainām pacientiem, kas nav izmantojuši potēšanās iespējas;
  - ceturtkārt, savukārt, veselīga dzīvesveida propagandētājiem būtu jāizceļ pozitīvie piemēri un iespēju dažādība, no kuras varētu sev piemērotu izvēlēties arī cilvēki ar ierobežotiem līdzekļiem vai specifiskiem ģimenes apstākļiem, to starpā vairāk smieties par citu muļķību un augstprātību nekā īņņoties par to. Un, protams, jāiemācās rakstīt par šo tēmu saistoši.
- 6) Apvidos, kur ilgstoši novērojams dažu saslimšanu paaugstināts līmenis, būtu vēlami īpaši vides stāvokļa pētījumi (Liepājā, Rīgā, Jelgavā, Valmieras, Limbažu un Dobeles rajonos).

Vēres

- 1) pēc krievu higienista F.Erismana definīcijas. VAO pieņemtā definīcija par veselību kā pilnīgu fizisko, garīgo un sociālo labklājību apvieno pārāk plašu parādību loku: subjektīvo vērtējumu ar tā nosacījumiem.
- 2) PVO skolas vecuma bērnu aptauja 1990.gadā. Rezultāti publicēti krājumā: Veselību visiem jauniešiem Latvijā. Rīga-Toronto (1992)
- 3) LZA Ekonomikas institūta 12 gadu un vecāku iedzīvotāju aptauja 1987.gadā mazpilsētās un 15-60 gadus veco rīdzinieku un laucinieku aptauja 1992.gadā. Rezultāti P.Eglītes rakstos:
  - a) "Latvijas iedzīvotāju kvalitātes izpētes aizsākums", LZA Vēstis, 1992., Nr.6
  - b) "Dažāda vecuma iedzīvotāju veselības atšķirības Latvijā", LZA Vēstis, 1993., Nr.1
  - c) "Veselība un citas dzīves vērtības Latvijā" (1992.g. aptaujas rezultāti), LZA Vēstis, 1993., Nr.6
- 4) VSK 18 gadus un vecāku iedzīvotāju aptauja par dzīves apstākļiem 1994.gadā. Krājumā: Dzīves apstākļu apsekojums Latvijā 1994.gadā. Rīga, 1995
- 5) Latvijas demogrāfijas gadagrāmata. Rīga, 1995, 8.-9.lpp.
- 6) Latvijas Republikas Medicīnas statistikas gadagrāmata, par atbilstošiem gadiem.
- 7) Medicīnas statistikas biroja npublicēti materiāli.
- 8) Recent demographic developments in Europe 1995. Council of Europe, Strasbourg, 1995, p. 52
- 9) Darbaspēks Latvijā (darbaspēka izlases apsekojuma rezultāti). Statistikas biļetens. Rīga, 1996, lpp. 122

Bērnu sadalījums pa veselības grupām 1991. un 1993 - 1995.g.g., %*
 • Distribution of Children by Health Groups, %

Vecumgrupas • age groups	Veselības grupas • Health groups													
	1. grupa • 1st group			2. grupa • 2nd group			3. grupa • 3rd group			4. un 5. grupa • 4th and 5th gr.				
	1991	1993	1994	1995	1991	1993	1994	1995	1991	1993	1994	1995	1991	1993
Latvija • Latvia														
0-14 gadus veci • 0-14 years of age	58.2	57.4	56.2	57.2	34.6	36.2	38.2	37.9	6.7	5.8	5.6	4.9	0.5	0.6
t.sk. jaundzimušie • newborns	40.6	39.5	40.4	41.7	51.9	54.5	54.6	53.7	6.3	5.4	5.0	4.6	1.0	0.6
1 gadu veci • 1 year of age	51.1	49.9	49.7	49.0	42.0	44.8	45.8	46.9	6.1	4.7	4.5	4.1	0.8	0.6
Rīga • Riga														
0-14 gadus vecie • 0-14 years of age	44.6	42.5	41.4	41.5	45.4	47.4	49.2	51.3	9.1	10.4	9.4	7.2	0.7	0.7
t.sk. jaundzimušie • newborns	24.8	17.6	19.3	21.6	70.7	78.4	76.5	75.0	4.3	3.7	4.2	3.4	0.2	0.3
1 gadu vecie • 1 year of age	38.6	34.8	32.0	31.9	57.3	61.1	64.3	64.7	3.9	3.7	3.7	3.4	0.2	0.4

* LR Medicīnas statistikas gadagrāmata, 1991 / Rīga, 1992. 136., 138.-143.lpp.

LR Medicīnas statistikas gadagrāmata, 1993 / Rīga, 1994. 145., 147.-149.lpp.

LR Medicīnas statistikas gadagrāmata, 1995 / Rīga, 1996. 116.-120. lpp.

- ** 1. - veseli bērni ar normālu attīstību un normālu pamatfunkciju līmeni • healthy and normally developed
 2. - veseli bērni ar dažām funkcionālām vai morfoloģiskām novirzēm un biežām saslimšanām • healthy with some functional or rather often disorders
 3. - bērni ar hroniskām kompensētām vai nepieņemamām kompensācijas stadijā un pazeminātām funkcionālām iespējām • having chronic diseases subcompensated
 4. - bērni ar hroniskām kompensētām subkompensētām kompensācijas stadijā un pazeminātām funkcionālām iespējām • having chronic diseases subcompensated
 5. - bērni ar nekompensētām hroniskām kompensētām kompensācijas stadijā un pazeminātām funkcionālām iespējām • having chronic diseases and functional disability
 (criteria proposed by Academy of Medical Sci. of the former UUSR)

Rīdzinieku sadalījums pēc savas veselības vērtējuma, 1992.g., %*

• Estimation of One's Own Health in Riga, 1992, % and points

Vērtējums • Sex and the estimation	Kopā • Total	Vecumā • in age				
		15-19	20-29	30-39	40-49	50-60
VĪRIEŠI • MEN	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ļoti labs • Very good	6.3	18.6	8.0	5.3	2.1	1.8
Labs • Good	39.6	50.5	52.5	37.6	34.2	23.2
Apmierinošs • Satisfactory	46.7	25.8	36.7	52.4	52.7	60.7
Slikts • Bad	5.8	5.2	1.3	4.8	9.6	10.1
Ļoti slikts • Very bad	1.5	0.0	1.3	0.0	1.4	4.2
Vidējais vērtējums, balles • Average on 5 points sc.	3.4	3.8	3.6	3.4	3.3	3.1
N	824	97	224	189	146	168
SIEVIETES • WOMEN	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ļoti labs • Very good	2.5	10.4	2.3	1.2	1.1	0.5
Labs • Good	29.6	51.9	42.4	27.5	22.0	9.9
Apmierinošs • Satisfactory	59.9	34.1	50.7	65.5	70.4	70.8
Slikts • Bad	7.1	3.0	4.6	5.5	4.8	17.2
Ļoti slikts • Very bad	0.8	0.7	0.0	0.4	1.6	1.6
Vidējais vērtējums, balles • Average on 5 points sc.	3.3	3.7	3.4	3.2	3.2	2.9
N	985	135	217	255	186	192

* Pēc Ekonomikas institūta veiktās iedzīvotāju aptaujas: "Ģimene, veselība, darbs – Jūsu viedoklis", 1992. • Institute of Economics, Survey: "Family, Health, Job – Your Opinion", 1992

1.5. tabula

Latvijas mazpilsētu sabiedriskajā ražošanā nodarbināto iedzīvotāju subjektīvais veselības vērtējums 1987.gadā, %* • Estimation of One's Own Health in Small Towns of Latvia, 1987, % and points

Iedzīvotāju grupas • Sex and age groups	Aptaujāto skaits • Number of respondents	Sadalījums pēc veselības vērtējuma • Distribution by estimation					Vidējais vērtējums, balles • Average on 5 points sc.
		ļoti labs • very good	labs • good	apmierinošs • satisfactory	slikts • bad	ļoti slikts • very bad	
Virieši • Men	657	5.3	38.6	49.8	4.9	1.4	3.3
t.sk. 16-19	19	38.8	52.6	5.3	5.3	-	4.2
20-24	70	14.3	61.5	22.8	1.4	-	3.9
25-44	341	5.6	46.9	43.1	3.2	1.2	3.5
45-59	199	1.0	22.6	67.9	6.5	2.0	3.1
60 +	49	-	20.4	63.3	14.3	2.0	3.0
Sievietes • Women	736	2.6	30.0	58.4	7.8	1.2	3.2
t.sk. 16-19	39	7.7	58.9	30.8	2.6	-	3.7
20-24	74	4.0	40.5	50.1	5.4	-	3.4
25-44	363	3.0	32.8	57.1	6.0	1.1	3.3
45-59	169	0.6	23.1	64.4	10.7	1.2	3.1
60 +	112	1.8	16.1	67.8	11.6	2.7	3.0

* Pēc LZA Ekonomikas institūta veiktās iedzīvotāju aptaujas par laika izlietojumu, 1987
• Institute of Economics, Time Use Survey, 1987

Savas veselības stāvokļa vērtējums atkarībā no dzīves vietas, 1994.g.*

• Estimation of One's Own Health by Place of Residence, 1994

	Kopā • Total	Rīgā • Capital Riga	Republikas pilsētās • Cities (40-100 thou)	Pārējās pilsētās • Small towns	Laukos • Rural areas
Vīrieši • Men	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ļoti labs • Very good	7.3	6.4	19.4	5.3	5.6
Labs • Good	44.2	47.2	36.1	44.7	40.0
Apmierinošs • Satisfactory	40.8	39.9	38.9	50.0	40.0
Slikts • Bad	4.5	3.7	2.8	0.0	8.9
Ļoti slikts • Very bad	0.5	0.5	0.0	0.0	1.1
Nav atbildes • No answer	2.7	2.3	2.8	0.0	4.4
Vidējais vērtējums • Average estimation	3.55	3.57	3.74	3.55	3.42
Vidējais vecums • Average age	31.6	31.5	32.9	31.7	31.1
N	382	218	36	38	90
Sievietes • Women	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ļoti labs • Very good	3.2	1.7	5.9	6.2	2.8
Labs • Good	38.2	32.6	34.1	42.5	48.3
Apmierinošs • Satisfactory	48.8	52.6	57.6	41.6	41.6
Slikts • Bad	6.1	8.4	1.2	4.4	5.1
Ļoti slikts • Very bad	1.1	1.7	0.0	1.8	0.0
Nav atbildes • No answer	2.6	3.0	1.2	3.5	2.2
Vidējais vērtējums • Average estimation	3.37	3.25	3.45	3.49	3.50
Vidējais vecums • Average age	34.1	36.2	35.6	31.3	31.2
N	720	344	85	113	178
Kopā • Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ļoti labs • Very good	4.6	3.6	9.9	6.0	3.7
Labs • Good	40.3	38.3	34.7	43.1	45.5
Apmierinošs • Satisfactory	46.0	47.7	52.1	43.7	41.0
Slikts • Bad	5.5	6.6	1.6	3.3	6.3
Ļoti slikts • Very bad	0.9	1.2	0.0	1.3	0.4
Nav atbildes • No answer	2.7	2.6	1.7	2.6	3.1
Vidējais vērtējums • Average estimation	3.43	3.37	3.54	3.51	3.47
Vidējais vecums • Average age	33.2	34.4	34.8	31.4	31.2
N	1102	562	121	151	268

* Pēc Ekonomikas institūta, LU Ģeogrāfijas fakultātes un Filozofijas un socioloģijas institūta aptaujas "Vide ap Jums" • Data from Institute of Economics, Latvian University Faculty of Geography and Institute of Philosophy and Sociology "Environment at Your Place of Residence"

Vidējā paredzamā mūža ilguma dinamika Latvijā un Somijā
 • Average Expectancy of Life in Latvia and Finland

Vecums gados • Sex and age	1958/59		1978/79		1989		1994	
	Latvijā*	Somijā	Latvijā	Somijā	Latvijā**	Somijā	Latvijā***	Somijā***
Virieši • Men								
0	65.2	65.4	63.8	68.9	65.2	70.5	60.7	72.8
1	66.5	65.8	64.1	68.4	65.1	70.0	61.1	72.2
15	53.8	52.5	50.0	54.8	51.8	56.2	47.9	58.3
35	36.1	33.9	33.4	36.1	34.1	37.4	24.2 ¹	30.5 ¹
65	12.8	11.4	12.2	12.5	12.6	13.4	14.1	14.6
Sievietes • Women								
0	72.4	72.6	73.9	77.2	75.2	78.7	72.9	80.2
1	73.4	72.8	74.0	76.8	74.8	78.1	73.1	79.5
15	60.3	59.2	60.7	63.0	61.3	64.2	59.6	65.7
35	41.5	40.0	41.6	43.5	42.2	44.7	31.6 ¹	36.5 ¹
65	15.5	13.7	15.7	16.4	16.2	17.5	16.3	18.6

* П. Звидриньш, Ю. Круминьш, Т. Валконен, П. Мартикайнен. Общее и различное в тенденциях смертности населения Финляндии и республик Прибалтики. Международная конференция "Здоровье, заболеваемость и причины смертности населения в странах Европы и в Советском Союзе", Вильнюс, 3 – 7 декабря 1990

** Iedzīvotāju dabiskā kustība un migrācija Latvijas republikā 1989.g. Statistikas biļetens, Rīga, 1990., 132.lpp.

*** Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1995. VSK, Rīga, 1995. 106.lp.

1. Recent Demographic Developments in Europe 1995, Council of Europe, Strasbourg, 1995, p. 52

Iedzīvotāju mirstība pa nāves cēloņiem uz 100000 iedzīvotājiem

• Death Rates by Cause of Death per 100'000 population

Nāves cēloņi* • Cause of death*	1989 ¹	1993 ²	1996*
PAVISAM MIRUŠI • TOTAL DEATH	1214.6	1515.7	1377.9
I Infekcijas slimības • Certain infectious	12.8	15.5	16.1
no tām: tuberkuloze • of which tuberculosis	6.1	9.2	8.8***
II Audzēji • Neoplasms	209.0	213.6	222.8
no tiem: kuņģa • of which: of stomach	30.8	27.2	26.3
trahejas, bronhu, plaušu • of trachea, bronchus and lung	42.2	43.0	44.3
III Endokrīnās, uztures un vielmaiņas slimības	7.5	11.8	11.1
• Endocrine, nutritional and methabolic diseases			
no tām: cukura diabēta • of which diabetes mellitus	5.9	10.4	9.7
IV Asins un asinsradošo orgānu slimības • Diseases of blood-forming organs	1.3	1.3	0.8
V Psihiski un uzvedības traucējumi • Mental and behavioral disorders	4.0	11.2	13.0
no tiem: psihoaktīvu vielu lietošanas dēļ	3.0	8.9	9.6
• of which: psychoactive substance use			
VI Nervu un maņu orgānu slimības • Diseases of the nervous system	6.6	7.8	10.8
VII Asinsrites sistēmas slimības • Diseases of the circulatory system	731.3	851.4	764.7
no tām: aterosklerotiskās kardiosklerozes	308.2	337.7	...
• of which coronary atherosclerosis			
VIII Elpošanas orgānu slimības • Diseases of the respiratory system	37.5	41.5	41.5
IX Gremošanas orgānu slimības • Diseases of the digestive system	26.5	35.1	38.4
X Uroģenitālās sistēmas slimības • Diseases the genitourinary system	22.6	17.1	18.9
XI Grūtniecības sarežģījumi • Pregnancy, childbirth and the puerperium	1.5*	0.6*	0.2*
XII Ādas un zemādas audu slimības	0.7	1.0	0.9
• Diseases of the skin and subcutaneous tissue			
XIII Skeleta, muskuļu un saistaudu sistēmas slimības	2.6	8.9	3.3
• Diseases of the musculoskeletal system and connective tissue			
XIV Iedzimtās kroplības, deformācijas un hromosomu anomālijas	10.2	8.5	5.9
• Congenital malformations, deformations			
XV Noteikti perinatālā perioda stāvokļi	6.6	8.0	6.8
• Certain conditions originating in the perinatal period			
XVI Citur neklasificēti simptomi, pazīmes un anomāla klīniska un laboratoriska atrade • Symptoms, signs and abnormal clinical and laboratory findings, not elsewhere classified	4.6	76.5	71.3
XVII Ārējais slimību un nāves cēloņi • External causes of morbidity and mortality	130.1	213.2	155.9
no tiem: tīšs paškaitējums • of which intentional self-harm	25.5	42.5	36.9
vardarbība • assault	8.7	24.7	15.4
transporta negadījumi • transport accidents	39.4	35.2	27.6
saindēšanās un pakļaušana kaitīgu vielu iedarbei	3.6	10.1	9.6
• accidental poisoning and exposure to noxious substances			
nejauša noslīkšana • accidental drowning	11.2	14.6	10.0
kritieni • falls	13.5	20.8	14.2

1) Iedzīvotāju dabiskā kustība un migrācija Latvijas republikā 1989.gadā/ Rīga, 1990, 92.-96.lp.

2) Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1993 / Rīga, 1994, 103.-107.lpp.

3) Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1997 / Rīga, 1997, 88.-89. lpp.

* no 1996. gada daļēji mainīti nāves cēloņu grupu nosaukumi • since 1996 names of death causes are partly changed

** uz 100000 sievietēm • per 100000 women

*** tikai elpošanas orgānu tbc • only respiratory tbc

Vīriešu un sieviešu mirstība pa nāves cēloņiem uz 100000 iedzīvotājiem
• Death Rates by Gender and Cause of Death per 100'000 Men and Women

Nāves cēloņi* • Cause of death*	1989		1993		1996*	
	vīrieši • men	sievietes • women	vīrieši • men	sievietes • women	vīrieši • men	sievietes • women
PAVISAM MIRUŠI • TOTAL DEATH	1260.2	1175.0	1703.7	1352.7	1518.1	1257.0
I Infekcijas slimības • Certain infectious	18.5	7.8	24.6	7.6	25.1	8.4
no tām: tuberkuloze • of which tuberculosis	9.9	2.8	16.7	2.8	16.4***	2.3***
II Audzēji • Neoplasms	243.6	178.8	255.1	177.7	263.1	187.9
no tiem: kuņģa • of which: of stomach	36.7	25.7	34.6	20.8	34.2	19.5
trahejas, bronhu, plaušu • of trachea, bronchus and lung	75.3	13.5	78.1	12.5	80.5	13.0
III Endokrīnās, uztures un vielmaiņas slimības • Endocrine, nutritional and metabolic diseases	6.1	8.8	10.9	12.5	8.8	13.0
no tām: cukura diabēta • of which diabetes mellitus	4.4	7.3	9.3	11.4	7.5	11.6
IV Asins un asinsradošo orgānu slimības • Diseases of blood-forming organs	1.2	1.3	1.6	1.1	0.8	0.7
V Psihiski un uzvedības traucējumi • Mental and behavioral disorders	5.9	2.2	16.5	6.6	17.7	9.0
no tiem: psihoaktīvu vielu lietošanas dēļ • of which: psychoactive substance use	4.8	1.4	14.0	4.5	15.1	4.8
VI Nervu un maņu orgānu slimības • Diseases of the nervous system	7.9	5.6	9.2	6.6	13.8	8.3
VII Asinsrites sistēmas slimības • Diseases of the circulatory system	643.5	807.7	838.2	862.9	740.6	785.5
no tām: aterosklerotiskās kardiosklerozes • of which coronary atherosclerosis	253.7	355.6	320.1	353.0	...	...
VIII Elpošanas orgānu slimības • Diseases of the respiratory system	49.7	27.0	62.9	23.0	53.9	22.5
IX Gremošanas orgānu slimības • Diseases of the digestive system	28.4	25.0	40.3	30.8	47.3	30.7
X Uroģenitālās sistēmas slimības • Diseases the genitourinary system	25.6	19.9	21.1	13.7	21.4	16.7
XI Grūtniecības sarežģījumi • Pregnancy, childbirth and the puerperium	-	1.5*	-	0.6*	-	0.2
XII Ādas un zemādas audu slimības • Diseases of the skin and subcutaneous tissue	0.7	0.7	0.5	1.4	0.5	1.2
XIII Skeleta, muskuļu un saistaudu sistēmas slimības • Diseases of the musculoskeletal system and connective tissue	1.4	3.6	1.4	4.1	1.8	4.6
XIV Iedzimtās kropļības, deformācijas un hromosomu anomālijas • Congenital malformations, deformations	11.7	8.9	10.2	7.0	7.3	4.7
XV Noteikti perinatālā perioda stāvokļi • Certain conditions originating in the perinatal period	9.5	4.1	10.2	6.1	7.0	6.6
XVI Četur neklasificēti simptomi, pazīmes un anomāla kļūmiska un laboratoriska atrade • Symptoms, signs and abnormal clinical and laboratory findings, not elsewhere classified	3.7	5.4	51.1	98.6	54.3	86.1
XVII Ārējislīmību un nāves cēloņi • External causes of morbidity and mortality	202.9	66.7	350.0	92.7	254.5	70.8
no tiem: tīšs paškaitējums • of which intentional self-harm	37.9	14.8	72.2	16.8	64.2	13.3
vardarbība • assault	12.7	5.2	38.8	12.6	24.4	7.6
transporta negadījumi • transport accidents	65.8	16.4	59.6	14.1	45.6	12.0
saīndēšanās un pakļaušana kaitīgu vielu iedarbei • accidental poisoning and exposure to noxious substances	6.3	1.2	17.1	4.1	16.2	3.8
nejauša noslīkšana • accidental drowning	19.2	4.2	26.0	4.7	17.7	3.3
kritieni • falls	15.7	11.6	31.9	11.1	17.9	10.9

1) Iedzīvotāju dabiskā kustība un migrācija Latvijas republikā 1989.gadā/ Rīga, 1990, 92.-96.lp.

2) Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1993/ Rīga, 1994, 103.-107.lpp.

3) Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1997/ Rīga, 1997, 88.-89.lpp.

* no 1996. gada daļēji mainīti nāves cēloņu grupu nosaukumi • Since 1996 names of death causes are partly changed

** uz 100000 sievietēm • per 100000 women

*** tikai elpošanas orgānu tbc • only respiratory tbc

1.9. tabula
 Latvijas iedzīvotāju saslimstība uz 1000 iedzīvotājiem *
 • Incidence of Certain Diseases per 1000 of population in Latvia*

Slimības • Diseases	Vispārējā saslimstība • Registered visits										Primārā saslimstība • New cases				
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994**		1989	1990	1991	1992	1993	1994**	
							pieaugušie • adults	pusaudži • adolescents						pieaugušie • adults	pusaudži • adolescents
Infekcijas, parazitārās • Certain infectious no tām tbc • of which tuberculosis	..	..	1.4	1.4	1.4	1.0	1.1***	-	18.6	17.3	18.8	..	..	..	..
venēriskās • sex. transmitted	..	..	1.0	1.0	1.3	1.9	2.1***	-	0.3	..	..	0.3	0.3	0.4***	..
Onkoloģiskās • Neoplasms	..	13.7	14.1	14.7	15.0	15.9	16.8***	-	1.1	1.0	1.0	1.3	1.9	2.1***	..
Cukura diabēts • Diabetes mellitus	13.4	13.7	14.3	15.1	15.1	12.9	13.6	1.7	2.7	2.8	2.9	2.9	2.9	3.1***	..
Asins, asinsrades orgānu • Of blood- forming organs	..	1.3	1.5	1.6	1.7	1.5	2.1	2.2	..	0.3	0.6	0.5	0.5	0.7	1.3
Nervu sistēmas, maņu orgānu • Of the nervous system	70.7	86.3	86.3	96.3	93.9	90.5	114.2	108.5	37.2	38.4	39.7	40.5	38.7	48.7	52.8
Asinsrites sistēmas • Of the circulatory system	130.2	153.3	140.2	126.7	115.2	102.9	121.9	10.2	16.0	15.7	16.0	15.1	15.0	19.4	4.6
Elpošanas orgānu • Of the respiratory system	271.9	222.5	255.0	238.2	197.8	154.0	172.1	399.7	185.0	217.2	198.6	134.5	120.9	137.5	353.3
Gremošanas orgānu • Of the digestive system	72.1	72.3	68.2	77.4	64.7	53.2	53.3	62.3	12.0	10.5	19.6	15.5	12.1	15.2	28.6
Uroģenitālās sistēmas • Diseases the genitourinary system	50.2	51.9	50.4	51.9	51.1	48.7	60.8	35.6	20.1	19.6	21.1	20.5	21.1	29.8	22.9
Ādas, zemādas • Of the skin and subcutaneous tissue	26.9	23.4	26.4	29.6	29.6	28.0	34.3	55.3	17.1	17.7	21.7	23.2	21.7	27.4	43.8
Kaulu un muskuļu • Of the musculoskeletal system	66.5	70.0	70.7	72.6	70.1	59.2	79.9	28.1	26.4	27.6	29.8	27.7	23.2	28.8	19.2
Iedzimtās anomālijas • Congenital malformations	..	1.3	1.4	1.3	1.3	1.1	0.9	4.4	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	1.4
Traumatisks, saindēšanās • Accidents and poisoning	57.2	59.6	57.8	63.2	61.3	57.2	69.6	101.5	57.2	55.8	61.1	59.5	56.1	68.0	100.9
Psīhiskās • Mental	..	19.6	19.3	19.1	19.1	19.1	19.3***	-	1.4	1.1	..	..	..	1.6***	..

* LR VAM statistikas gadagrāmata, 1989. Rīga, VAM, 1990, 8.-28. lpp.

LR Medicīnas statistikas gadagrāmata 1991. Rīga, 1992, 9.-17., 47., 50., 52., 53. lpp.

Health in Latvia. Yearbook of Latvian health statistics 1991. Rīga, 1992, p. 40-43

Health in Latvia. Yearbook of Latvian health statistics 1993. Rīga, 1994, p. 30-31

LR Medicīnas statistikas gadagrāmata 1995. Rīga, 1996, 27.-39. lpp.

** a) uz 1000 pieaugušajiem un pusaudžiem b) kopš 1994. gada sakārā ar privātprakses izplatību un atbilstošām pārmaiņām saslimšanas gadījumu uzskaites dati nav pilnībā salīdzināmi ar iepriekšējiem

*** - uz 1000 iedzīvotājiem • per 1000 of population

*** - uz 1000 iedzīvotājiem • per 1000 of population

Infekcijas slimību dinamika Latvijā uz 100000 iedzīvotājiem*
• Infections Diseases in Latvia, per 100'000 population*

Saslimšanas • Diseases	1970	1979	1989	1993	1994	1995	1996
Tuberkulozes aktīvās formas • Acute tuberculosis	81.2	37.9	26.9	33.3	44.1	50.4	59.0
Venēriskās slimības • Sexually transmitted diseases	...	...	106.1	203.8	206.4	203.1	208.8
t.sk. sifiliss • of which syphilis	...	...	2.3	31.8	59.3	91.9	124.9
Citas infekcijas slimības: • Other infections diseases:							
difterija • diphtheria	...	...	...	0.5	9.7	14.6	4.5
Vēdertīfs • typhoid fever	7.2	4.1	0.2	0.2	-	-	0.1
Dizentērija • bacillary dysentery	217.4	145.4	46.9	76.7	54.4	43.4	14.4
Garais klepus • whooping cough	16.0	6.5	4.1	4.4	5.3	2.3	1.6
Masalas • measles	291.9	34.3	0.6	2.1	-	-	0.1
Virusa hepatīts • viral hepatitis	85.2	367.7	220.4	137.1	102.0	124.0	115.5
Leptospiroze • leptospirosis	-	0.6	2.9	5.4	3.2	2.7	2.3
Kašķis • scabies	..	..	..	110.7	103.9	94.7	...
Encefalīts • tick – borne viral encephalitis	..	..	4.4	29.6	52.4	53.0	29.4
Salmonelloze • salmonella infections	..	..	..	44.4	46.2	36.7	32.2
HIV, AIDS	-	-	-	-	...	0.9	1.0

- * *Здравоохранение в Латвийской ССР. Рига. 1981. с.03, 113, 97, 96*
Latvijas Republikas VAM statistikas gadagrāmata, 1989. Rīga, 1990, 21-24, 26., 27.lp
VAM medicīniskās statistikas biroja neregulārie materiāli.
 • *Unpublished data from Bureau of medical statistics*
Latvijas Republikas Medicīnas statistikas gadagrāmata, 1993. Rīga, 1994
Health in Latvia. Yearbook of Latvian Health Statistics, 1996. Rīga, 1997, p.31

**Bērnu saslimstība Latvijā pa slimību grupām
uz 1000 0-14 gadu veciem iedzīvotājiem***

**• Incidents of Certain Diseases among Children in Latvia,
per 1000 persons 0-14 years of age***

Slimības • Diseases	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Endokrīnās sistēmas • Of the endocrine system	8.8	9.2	9.7	11.2	..	..	..	..
t.sk. cukura diabēts • of which diabetes mellitus	0.4	0.3	0.4	0.4	0.4	0.3	0.4	0.6
Asins, asinsrades orgānu • Of the blood-forming organs	6.5	7.3	7.6	9.0	8.9	7.9	7.8	7.4
Nervu sistēmas, maņu orgānu • Of the nervous system	94.4	110.7	115.5	118.2	117.2	112.2	121.3	167.3
Asinsrites sistēmas • Of the circulatory system	6.0	7.2	6.3	7.1	7.4	7.1	8.0	9.8
t.sk. sirds reimatisms • of which ???	0.6	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.1	0.3
Elpošanas orgānu • Of the respiratory system	937.6	759.5	832.1	768.1	670.7	636.7	704.2	895.2
t.sk. astma • of which ???	4.6	4.5	4.5	4.6	4.9	4.8	5.4	5.6
Gremošanas orgānu • Of the digestive system	46.2	54.8	58.2	61.3	63.3	50.9	58.2	87.0
Uroģenitālās sistēmas • Diseases of the genitourinary system	14.0	13.5	13.9	15.0	15.5	15.5	17.4	20.9
t.sk. nieru infekcijas • of which infection of kidneys	3.8	4.1	3.9	4.2	4.4	4.3	4.2	3.9
Ādas, zemādas • Of the skin and subcutaneous tissue	37.8	37.2	43.3	50.3	64.0	71.5	76.6	97.6
Kaulu un muskuļu • Of the musculoskeletal system	8.6	10.2	9.6	13.3	14.8	13.1	15.8	19.3
Iedzimtās anomālijas • Congenital malformations	12.1	12.4	12.7	11.7	13.3	11.3	9.2	7.9
t.sk. asinsrites sistēmas • of which circulatory sys	3.8	3.9	3.9	4.0	4.1	4.0	3.5	2.7
Nelaiemes gadījumi, traumas, saindēšanās • Accidents and poisoning	..	33.0	35.6	39.7	39.8	42.1	54.9	61.4

* *Health in Latvia. Yearbook of Latvian health statistics 1991. Rīga., 1992, p.41*
Health in Latvia. Yearbook of Latvian health statistics 1993. Rīga., 1994, p.32
Health in Latvia. Yearbook of Latvian health statistics 1995. Rīga., 1996, p.31
LR Medicīnas statistikas gadagrāmata 1994. Rīga, 1995, 16.-20. lpp.
LR Medicīnas statistikas gadagrāmata 1995. Rīga, 1996, 127. lpp.

1.13. tabula

* 13. vecuma grupas vidējais dzīvotspējais gads. * Subpopulācija, kas dzīvo pilsētās un apdzīvotajās lauku vietās

Saslimstība ar jaundabīgo audzēju Latvijā 1989.-1996. g. uz 100000 attiecīgas grupas iedzīvotājiem *

Vecum grupas	Vīrieši										Sievietes									
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996				
Vidēji tai skaitā:	283.9	299.1	304.5	320.2	311.7	322.2	339.4	346.6	252.4	267.3	269.1	281.9	273.5	302.2	310.5	324.0				
0-4	9.5	9.7	17.3	11.0	14.5	11.9	10.2	3.2	5.0	11.3	11.8	9.3	10.2	12.4	9.2	13.6				
5-9	11.1	13.9	6.8	7.8	5.0	6.1	4.2	6.5	5.2	5.1	8.0	3.0	5.2	4.2	3.3	1.1				
10-14	6.8	13.5	11.2	7.8	3.3	12.9	8.4	3.1	8.2	8.1	11.6	12.7	10.2	11.1	6.5	1.1				
15-19	11.6	15.3	11.3	11.6	18.9	21.5	11.9	9.5	11.1	14.8	15.3	10.8	24.2	18.3	14.7	7.3				
20-24	23.1	21.9	15.6	35.2	20.7	21.3	25.3	14.2	20.3	21.2	16.6	27.1	18.5	17.5	22.7	20.9				
25-29	20.3	18.9	18.5	23.7	25.6	30.1	19.9	29.4	22.5	39.8	38.3	28.1	29.2	47.8	43.6	47.6				
30-34	37.7	22.5	24.2	34.1	36.2	33.9	30.6	38.0	52.8	59.0	78.6	48.2	50.6	53.3	69.9	72.6				
35-39	56.7	61.8	60.4	71.9	49.4	48.1	50.9	61.9	92.9	92.9	103.6	104.7	97.4	108.9	122.4	96.7				
40-44	133.2	110.6	120.5	150.4	106.2	125.6	126.8	113.7	173.4	187.7	196.8	205.0	185.2	209.2	204.8	205.7				
45-49	268.2	281.5	335.0	282.4	271.4	253.2	285.9	260.8	273.6	294.6	274.1	313.8	327.9	302.3	318.8	337.4				
50-54	448.9	488.5	465.2	485.0	529.6	528.4	514.6	547.0	380.8	388.1	382.7	398.4	384.2	460.0	476.7	461.6				
55-59	783.6	835.9	789.6	814.7	707.2	833.6	828.4	768.8	456.4	502.7	463.6	486.7	476.3	486.1	521.0	515.7				
60-64	1022.2	1113.5	1130.2	1136.0	1124.4	1185.3	1218.4	1181.4	584.9	658.9	608.3	640.5	613.3	687.5	665.9	643.6				
65-69	1349.6	1490.2	1509.2	1444.2	1497.7	1426.4	1502.9	1629.3	683.4	702.4	763.4	801.2	745.1	852.3	799.9	933.7				
70-74	1748.2	1544.3	1731.4	1926.4	1797.9	1676.2	1881.5	2066.8	895.4	777.2	804.6	851.7	784.6	887.4	924.1	987.5				
75-79	1773.0	1961.5	1895.3	2011.2	2024.8	2110.8	2125.8	2107.8	828.9	989.8	976.7	965.4	1005.7	971.2	946.8	1015.0				
80-84	1615.5	1787.6	1780.2	1836.6	1710.9	1694.0	2133.6	1947.3	810.4	771.5	884.4	827.7	816.7	892.1	1045.3	1113.9				
85+	1396.7	1239.8	1308.7	1349.1	1040.9	1304.7	1580.2	1636.6	604.4	593.0	502.0	675.0	547.4	723.9	732.6	707.5				

* Latvijas vēžu slimnieku reģistra dati

1.14. tabula

Saslimstība ar ļaundabīgo audzēju uz 100000 abu dzimumu iedzīvotājiem* • Incidence of Certain Malignant Neoplasms per 100'000 of Population*

Pilsētas, rajoni • Cities, districts	Pavisam vidēji 1992-94 • Total, 1992-'94 average	Pa atsevišķām lokalizācijām vidēji 1990-1994 • By certain localities										dzemdes vēzis (sievietēm) 1820-1829 • womb	leikēmijas 2020-2089 • leukaemia
		kunga vēzis 1510-1519 • stomach	resnās zarnas vēzis 1530-1539 • colon	plaušu vēzis 1622-1629 • lung	ādas vēzis 1730-1739 • skin	olnīcu vēzis (sievietēm) 1830-1839 • ovary	priekšdziedzera vēzis (vīriešiem) 1850-1859 • prostate	krūts vēzis (sievietēm) 1740-1749 • female breast	krūts vēzis (sievietēm) 1740-1749 • female breast				
Latvija	299.4	30.7	16.4	41.8	23.5	10.4	9.5	28.4	12.7	14.4	14.4	14.4	
Rīga	333.2	32.3	20.4	36.9	27.0	12.5	10.0	37.4	14.8	18.4	18.4	18.4	
Daugavpils	283.1	35.3	14.8	39.2	27.8	7.3	4.2	27.9	11.2	11.8	11.8	11.8	
Jelgava	299.7	35.1	15.4	47.4	19.0	11.3	9.1	24.8	10.5	10.4	10.4	10.4	
Jūrmala	305.1	26.9	12.6	45.5	19.9	12.3	11.3	30.3	12.7	13.6	13.6	13.6	
Liepāja	333.4	33.1	19.6	59.8	35.1	5.9	10.6	31.3	14.2	11.7	11.7	11.7	
Rēzekne	286.8	40.3	16.8	41.7	23.4	8.9	7.0	25.7	11.8	8.4	8.4	8.4	
Ventspils	247.7	25.0	15.0	33.1	16.0	9.4	9.9	25.0	6.9	12.9	12.9	12.9	
Rajoni:													
Aizkraukles	238.7	23.2	13.4	39.2	19.2	13.4	8.0	22.7	9.8	10.3	10.3	10.3	
Alūksnes	318.9	24.1	13.5	50.9	32.5	12.0	11.4	24.1	14.9	12.8	12.8	12.8	
Balvu	272.1	39.5	11.4	43.2	21.6	9.0	13.3	20.5	15.6	15.1	15.1	15.1	
Bauskas	254.4	29.4	10.9	37.7	14.8	8.7	8.0	21.0	10.2	5.8	5.8	5.8	
Cēsu	309.9	22.2	17.1	50.4	31.1	11.8	10.5	24.1	11.1	15.5	15.5	15.5	
Daugavpils	250.2	29.6	12.2	43.2	21.4	7.4	7.4	17.8	7.4	10.1	10.1	10.1	
Dobele	294.1	27.0	9.2	46.9	23.4	11.6	9.2	22.0	13.3	13.3	13.3	13.3	
Gulbenes	309.9	34.0	17.3	42.6	25.3	11.3	15.3	25.3	10.0	24.0	24.0	24.0	
Jelgavas	272.4	33.1	9.8	48.1	14.9	7.3	9.2	20.7	10.9	15.9	15.9	15.9	
Jēkabpils	248.6	24.8	7.3	25.8	21.8	8.6	7.7	21.3	13.4	10.0	10.0	10.0	
Krāslavas	311.9	50.3	15.8	65.1	19.3	8.4	9.8	15.8	9.4	8.4	8.4	8.4	
Kuldīgas	290.7	30.5	16.5	44.5	18.4	7.8	17.5	24.7	8.7	13.1	13.1	13.1	
Liepājas	308.1	28.7	17.4	56.7	24.3	7.6	12.1	17.0	10.9	12.0	12.0	12.0	
Limbažu	322.7	29.9	28.5	37.7	29.4	10.1	10.6	24.1	12.1	17.9	17.9	17.9	
Ludzas	275.5	38.2	15.1	50.9	20.8	8.7	10.7	17.5	11.6	6.3	6.3	6.3	
Madonas	254.4	24.5	14.9	43.0	11.6	12.9	9.3	18.1	11.7	20.2	20.2	20.2	
Ogres	265.6	24.8	14.1	38.0	19.6	11.4	6.8	24.3	12.5	11.0	11.0	11.0	
Preiļu	290.0	39.7	8.9	45.5	18.6	9.8	10.7	25.9	17.0	11.5	11.5	11.5	
Rēzeknes	276.3	43.4	14.5	54.6	19.6	8.4	12.6	17.8	7.9	9.8	9.8	9.8	
Rīgas	238.9	25.5	9.8	36.1	7.7	8.7	8.0	24.0	10.4	9.6	9.6	9.6	
Saldus	272.3	21.9	13.5	41.9	22.4	10.5	7.5	24.9	13.5	21.9	21.9	21.9	
Talsu	283.6	26.9	13.5	48.6	21.4	9.5	9.1	22.9	12.2	12.6	12.6	12.6	
Tukuma	267.6	20.9	12.4	42.9	18.5	9.6	9.3	23.4	10.0	7.9	7.9	7.9	
Valkas	301.2	27.2	15.2	54.5	15.8	8.2	6.0	24.5	19.0	23.9	23.9	23.9	
Valmieras	328.6	23.6	20.4	40.5	42.4	8.9	11.2	27.4	14.1	11.8	11.8	11.8	
Ventspils	235.4	26.4	9.3	35.7	13.2	12.0	9.2	21.2	10.8	15.9	15.9	15.9	

* LR Medicīnas statistikas biroja nepublicētie dati • Unpublished data from Bureau of medical statistics

Saslimstība ar ļaundabīgo audzēju uz 100000 vīriešiem* • Incidence of Certain Malignant Neoplasms per 100'000 men*

Pilsētas, rajoni • Cities, districts	Pa atsevišķām lokalizācijām vidēji 1990-1994 • By certain localities										leikēmijas 2020-2089 • leukaemia
	Pavisam vidēji 1992-94 • Total, 1992-'94 average	kunģa vēzis 1510-1519 • stomach	resnās zarnas vēzis 1530-1539 • colon	plaušu vēzis 1622-1629 • lung	ādas vēzis 1730-1739 • skin	olnīcu vēzis (sievietēm) 1830-1839 • ovary	priekšdziedzera vēzis (vīriešiem) 1850-1859 • prostate	krūts vēzis (sievietēm) 1740-1749 • female breast	dzemdes vēzis (sievietēm) 1820-1829 • womb		
Latvija	316.4	37.2	14.3	76.7	20.9	0.0	20.5	0.0	0.0	0.0	15.0
Rīga	330.3	39.0	17.9	66.7	25.1	0.0	21.9	0.0	0.0	0.0	18.3
Daugavpils	310.4	43.3	15.5	76.4	24.3	0.0	8.9	0.0	0.0	0.0	13.8
Jelgava	326.9	38.3	11.8	85.8	17.1	0.0	19.3	0.0	0.0	0.0	12.9
Jūrmala	334.6	32.5	11.1	86.6	17.7	0.0	25.2	0.0	0.0	0.0	15.6
Liepāja	337.4	40.1	16.6	106.7	27.7	0.0	22.7	0.0	0.0	0.0	11.8
Rēzekne	310.4	44.3	19.0	82.5	28.1	0.0	15.1	0.0	0.0	0.0	10.0
Ventspils	262.4	37.6	12.9	61.2	10.4	0.0	21.1	0.0	0.0	0.0	15.4
Rajoni:											
Aizkraukle	241.4	22.9	12.4	70.8	14.3	0.0	17.2	0.0	0.0	0.0	11.5
Alūksnes	345.8	31.6	6.0	102.1	33.0	0.0	24.1	0.0	0.0	0.0	12.1
Balvi	308.5	48.7	11.5	78.2	15.5	0.0	28.4	0.0	0.0	0.0	18.1
Bauskas	278.2	33.8	8.5	69.8	13.0	0.0	16.9	0.0	0.0	0.0	6.1
Cēsu	341.5	28.0	16.0	93.4	28.7	0.0	22.0	0.0	0.0	0.0	15.4
Daugavpils	279.7	35.5	6.4	82.0	18.2	0.0	15.5	0.0	0.0	0.0	5.5
Dobeles	320.3	24.4	9.9	83.9	23.8	0.0	19.7	0.0	0.0	0.0	13.8
Gulbenes	343.7	41.1	11.3	85.0	25.5	0.0	32.6	0.0	0.0	0.0	24.1
Jelgavas	286.7	35.1	8.8	93.2	8.7	0.0	19.6	0.0	0.0	0.0	12.1
Jēkabpils	280.4	34.8	8.6	47.6	19.1	0.0	16.4	0.0	0.0	0.0	12.1
Krāslavas	351.0	54.4	12.6	117.4	13.6	0.0	20.8	0.0	0.0	0.0	9.3
Kuldīgas	349.3	43.1	14.4	80.1	18.5	0.0	37.0	0.0	0.0	0.0	11.3
Liepājas	353.4	37.2	13.6	95.2	22.9	0.0	25.3	0.0	0.0	0.0	16.5
Limbažu	349.9	40.2	23.7	62.8	28.8	0.0	22.6	0.0	0.0	0.0	18.6
Ludzas	308.0	45.1	13.4	97.6	16.4	0.0	22.6	0.0	0.0	0.0	6.1
Madonas	272.8	34.2	16.2	81.1	12.8	0.0	19.7	0.0	0.0	0.0	17.9
Ogres	277.6	29.6	11.9	65.9	11.2	0.0	14.5	0.0	0.0	0.0	12.5
Preiļu	334.3	46.6	9.6	88.7	15.1	0.0	22.8	0.0	0.0	0.0	18.0
Rēzeknes	318.0	54.6	9.8	104.3	20.5	0.0	26.3	0.0	0.0	0.0	7.8
Rīgas	262.1	33.2	9.1	62.6	7.7	0.0	17.1	0.0	0.0	0.0	12.3
Saldus	328.6	27.3	13.6	76.6	13.6	0.0	15.7	0.0	0.0	0.0	31.5
Talsu	315.6	31.8	14.2	87.8	19.3	0.0	19.2	0.0	0.0	0.0	14.2
Tukuma	278.3	24.0	10.2	74.7	16.7	0.0	19.6	0.0	0.0	0.0	5.8
Valkas	359.2	36.0	15.1	103.7	15.1	0.0	12.9	0.0	0.0	0.0	22.1
Valmieras	356.9	31.1	14.5	78.1	34.5	0.0	24.2	0.0	0.0	0.0	9.6
Ventspils	243.6	16.9	2.7	74.9	10.9	0.0	19.4	0.0	0.0	0.0	24.9

* LR Medicīnas statistikas biroja nepublicētie dati • Unpublished data from Bureau of medical statistics

1.16. tabula

Latvijas Republikas Veselības ministrija • Latvian Ministry of Health

Saslimstība ar ļaundabīgo audzēju uz 100000 sievietēm* • Incidence of Certain Malignant Neoplasms per 100'000 women*

Pilsētas, rajoni • Cities, districts	Pavisam vidēji 1992-94 • Total, 1992-'94 average	Pa atsevišķām lokalizācijām vidēji 1990-1994 • By certain localities										dzemdes vēzis (sievietēm) 1820-1829 • womb	leikēmijas 2020-2089 • leukemia
		kunga vēzis 1510-1519 • stomach	resnās zarnas vēzis 1530-1539 • colon	plaušu vēzis 1622-1629 • lung	ādas vēzis 1730-1739 • skm	olnīcu vēzis (sievietēm) 1830-1839 • ovary	priekšdziedzera vēzis (vīriešiem) 1850-1859 • prostate	krūts vēzis (sievietēm) 1740-1749 • female breast	krūts vēzis (sievietēm) 1820-1829 • womb	leikēmijas 2020-2089 • leukemia			
Latvija	284.7	25.0	18.1	11.5	23.7	19.5	0.0	53.0	23.8	13.8			
Rīga	335.6	26.7	22.6	11.9	28.6	23.0	0.0	68.7	27.2	18.5			
Daugavpils	259.2	28.4	14.2	6.6	30.9	13.9	0.0	52.5	21.1	10.0			
Jelgava	275.9	32.3	18.7	13.5	20.6	21.3	0.0	46.7	19.7	8.2			
Jūrmala	281.1	22.2	13.8	12.1	21.6	22.3	0.0	54.9	22.9	12.0			
Liepāja	329.9	27.0	22.3	18.8	41.5	11.1	0.0	58.6	26.6	11.7			
Rēzekne	266.2	36.8	14.9	6.1	19.3	16.6	0.0	48.2	22.0	7.0			
Ventspils	234.7	13.8	16.8	8.3	20.8	17.7	0.0	47.0	13.0	10.7			
Rajoni:													
Aizkraukles	236.2	23.4	14.2	11.7	23.4	25.0	0.0	42.6	18.4	9.2			
Alūksnes	294.9	17.4	20.1	5.3	32.1	22.7	0.0	45.5	28.1	13.4			
Balvu	240.1	31.5	11.3	12.4	27.0	16.9	0.0	38.4	29.4	12.5			
Bauskas	233.0	25.5	13.0	8.9	16.4	16.4	0.0	39.9	19.2	5.5			
Cēsu	281.2	16.9	18.2	11.5	33.2	22.4	0.0	45.9	21.1	15.7			
Daugavpils	223.1	24.2	17.6	7.5	24.2	14.2	0.0	34.3	14.2	14.3			
Dobele	271.3	29.3	8.7	14.6	23.0	21.6	0.0	41.2	24.9	13.0			
Gulbenes	279.8	27.7	22.6	5.0	25.1	21.3	0.0	47.8	18.9	23.9			
Jelgavas	259.7	31.3	10.8	7.8	20.5	13.7	0.0	39.2	20.6	19.4			
Jēkabpils	220.8	16.2	6.2	6.8	24.2	16.2	0.0	39.9	25.0	8.1			
Krāslavas	277.2	46.6	18.6	18.6	24.3	15.8	0.0	29.9	17.8	7.5			
Kuldīgas	238.3	19.3	18.3	12.8	18.3	14.6	0.0	46.8	16.5	14.7			
Liepājas	266.9	20.9	20.8	21.7	25.4	14.5	0.0	32.5	20.9	7.9			
Limbažu	298.7	20.9	32.8	15.5	30.0	19.1	0.0	45.5	22.8	17.3			
Ludzas	246.6	32.1	16.6	9.2	24.8	16.4	0.0	33.1	22.0	6.4			
Madonas	238.0	16.0	13.7	9.1	10.7	24.4	0.0	34.3	22.0	22.1			
Ogres	255.2	20.7	16.0	13.7	27.0	21.2	0.0	45.4	23.5	9.7			
Preiļu	251.1	33.5	8.3	7.6	21.8	18.5	0.0	48.7	31.9	5.8			
Rēzeknes	238.0	33.2	18.8	9.0	18.9	16.1	0.0	34.1	15.3	11.7			
Rīgas	218.5	20.18.6	10.4	12.8	17.8	16.3	0.0	45.0	19.6	7.3			
Saldus	221.3	17.1	13.3	10.4	30.4	19.9	0.0	47.4	25.6	13.3			
Talsu	254.8	22.5	12.8	13.5	23.3	18.0	0.0	43.5	23.3	11.3			
Tukuma	257.9	18.2	14.3	14.3	20.2	18.3	0.0	44.5	19.0	9.8			
Valkas	250.2	19.4	15.3	11.3	16.3	15.3	0.0	46.0	35.7	25.5			
Valmieras	304.2	17.2	25.4	16.6	14.9	16.6	0.0	40.6	26.1	13.6			
Ventspils	228.1	35.2	15.3	0.0	15.2	23.0	0.0	40.6	20.7	7.0			

* LR Medicīnas statistikas biroja nepublicētie dati • Unpublished data from Bureau of medical statistics

1.17. tabula

Raksturīgākie Latvijas iedzīvotāju sociālās higiēnas rādītāji uz 100000 iedzīvotājiem*
• Changes of Certain Indicators on Public Hygiene in Latvia, per 100'000 population*

Raksturlielumi • Characteristics	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Saslimstība ar tbc (aktīvām formām) • Incidence of tuberculosis (new cases)	29.7	30.0	27.9	28.6	26.9	27.4	28.7	29.0	33.3	44.1	50.4	59.0
Saslimstība ar veneriskām slimībām • Incidence of sexually transmitted diseases	123.2	104.6	89.6	87.9	106.1	104.0	100.5	134.8	193.8	206.3	203.1	208.8
Saslimstība ar alkohola psihozēm • Incidence of alcoholic psychosis	9.0	5.0	3.0	3.0	4.0	5.2	8.0	14.0	34.0	58.7	68.5	39.6
Mirušo skaits no saindēšanās ar alkoholu • Deaths from poisoning with alcohol	9.7	5.7	4.8	5.3	6.3	7.7	8.8	11.8	17.1	28.8	20.1	16.2
vīrieši • men	2.9	1.6	1.3	1.1	1.2	1.3	2.2	2.1	4.1	6.2	5.0	3.8
sievietes • women	47	40	33	35	38	43	47	57	72	71	70	64
Pašnāvību biežums • Suicides	13	12	14	12	15	11	13	15	17	14	14	13
vīrieši • men												
sievietes • women												
Vidējais paredzamais mūža ilgums jaundzimušiem • Average expectancy of life for newborns	65.5	66.3	..	66.3	65.2	64.2	63.8	63.2	61.6	60.7	60.7	63.9
vīrieši • men	74.5	75.0	..	75.1	75.2	74.6	74.6	74.8	73.8	72.9	73.1	75.6
sievietes • women												

* Latvijas demogrāfijas gadagrāmata par atbilstošiem gadiem • Demographic Yearbook of Latvia
 LR Medicīnas statistikas gadagrāmata par atbilstošiem gadiem • Health in Latvia. Yearbook of
 Latvian health statistics

**Dažāda vecuma sieviešu un vīriešu sadalījums
pēc ilgstošu veselības traucējumu skaita, % 1995/96 Rīgā**
• **Distribution of Women and Men by Number of Long-term Health Disorders, %, Riga, 1995-'96**

Dzimums, vecums • Sex and age	Traucējumu skaits • Number of disorders					Aptaujāto skaits • N of respondents
	0	1	2	3	4	
Sievietes • Women						
līdz 20 g.	36.7	33.1	18.3	10.1	1.8	338
20-24	34.1	43.1	17.1	4.9	0.8	123
25-29	32.1	38.1	21.4	6.0	2.4	84
30-34	25.1	52.9	12.6	9.2	-	87
35-39	28.9	46.1	17.1	7.9	-	76
40 un >	19.6	44.2	25.9	8.9	1.3	224
Vīrieši • Men						
līdz 20 g.	53.8	35.2	11.0	-	-	91
20-24	48.4	45.2	3.2	3.2	-	31
25-29	33.3	52.4	14.3	-	-	21
30-34	53.8	38.5	7.7	-	-	13
35-39	50.0	50.0	-	-	-	22
40 un >	32.5	50.0	15.0	2.5	-	40

* Pēc Latvijas Sieviešu pētniecības un informācijas centra aptaujas "Par Jūsu darbotiesgribu" datiem
• Survey "Your Will to be Active" carried out by Latvian Women Studies and Information Center

Vīriešu un sieviešu laika izlietojums atkarībā no ģimenes stāvokļa un sastāva 1987. gadā stundas vidēji nedēļā*
 • Time Spent on the Main Groups of Activities by Types of Family, 1987, h:min a week

Nodarbību grupas • Groups of activities	Vīrieši • Men			Sievietes • Women		
	neprecēti • unmarried	precēti ar bērniem līdz 6 g. with children up to 6 years	precēti ar bērniem 6-17 g. with children 6-17 years of age	neprecētas • unmarried	precētas ar bērniem līdz 6 g. married with children up to 6 years	precētas ar bērniem 6-17 g. married with children 6-17 years of age
1. Apmaksātā darbā, ceļā uz to • Paid work, incl. travel to/from	40.95	43.75	51.45	31.38	29.40	41.18
2. Kopā mājas darbi • Domestic work tai skaitā: • including: mājsaimniecība • housekeeping bērnu aprūpe • child care iepiršanās • purchasing	9.45	19.02	14.82	20.77	41.65	30.57
Kopējā darba slodze (1+2) • Total work load (1+2)	50.40	62.88	66.27	52.15	71.05	71.75
3. Fizioloģisko vajadzību apmierināšana • Private needs	72.33	72.22	70.47	76.42	71.28	70.70
4. Brīvais laiks • Free time tai skaitā: • including: fiziski aktīva atpūta • active sport and walks	45.27	33.02	31.27	39.43	25.67	25.55
	6.53	4.32	4.43	5.48	3.38	2.45

* Time Use in Finland, Latvia, Lithuania and Russia/Helsinki, 1991, P.58-61

Rīdzinieku veselības kopšanas paņēmieni atkarībā no viņu dzimuma un izglītības 15-60 g. vecumā, 1992. gadā, % no atbildējušo skaita*
 • Health Promoting Activities of Working Age Population in Riga by education, 1992, % in the group*

varēja dot 3 atbildes • 3 answers were allowed

Paņēmieni • Activities	Vīrieši vidēji • Men, average		no tiem ar izglītību • among them with education			Sievietes vidēji • Women, average		no tām ar izglītību • among them with education		
	34.9	19.8	39.2	36.8	27.6	34.1	16.5	43.8	33.0	29.8
veselība ir pietiekami laba • health is good enough	15.1	18.9	20.3	20.3	17.7	17.9	16.0	17.5	17.0	15.4
veselību pats nevar ietekmēt • doesn't believe in success	186.8	183.2	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
Dara veselības labā: • Activities:	20.2	16.9	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
regulāri vingro • regular exercise, jogging	33.4	36.5	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
lieto pareizu uzturu • uses healthy food	38.4	36.5	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
uzturas svaigā gaisā • frequently being outdoors	30.1	27.7	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
izvairās no alkohola • avoids to use alcohol	24.5	28.4	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
izvairās no sliktām domām • avoids from gloomy thoughts	11.4	12.2	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
atmetuši smēķēšanu • had given up smoking	13.7	10.1	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
samazinājuši smēķēšanas biežumu • had lessened smoking	14.9	3.4	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
citi paņēmieni • other	3.4	3.4	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
Vidējais veselības vērtējums • Average estimation of one's health on 5 points scale	35.4	33.4	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
Vidējais vecums, gadi • Average age, years	824	145	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4
Aptaujāto skaits • Nmb of respondents	824	145	18.9	16.5	9.9	185.6	16.0	26.3	16.0	14.4

* P.Eglīte. Veselība un citas dzīves vērtības Latvijā. LZA Vēstis, A daļa, 1993, Nr 6, 16-17.lpp. (LZA Ekonomikas institūta aptauja: "Ģimene, veselība, darbs - Jūsu viedoklis", 1992) • Data of Institute of Economics Survey "Family, Health, Job - Your opinion", 1992

1.22. tabula

Fiziski aktīvai atpūtai laiku veltījušo iedzīvotāju īpatsvars Latvijas pilsetās vidēji 1987. gadā, %
 • The Share of Students and Employed, who Have Had Physically Active Leisure During a Week, 1987, % of the group

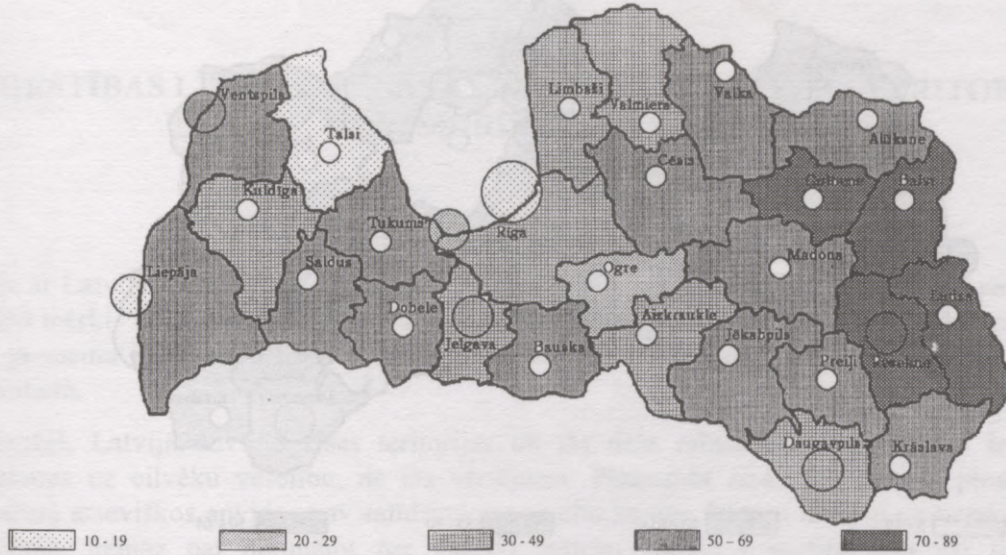
	Skolēni / studenti • Pupils / students		Strādājošie • Employed				
	12-15	16-19	16-19	20-24	25-44	45+	
Vīrieši • Men							
Fizikultūra, sportošana • Regular sporting	75.3	48.3	63.4	34.5	36.3	21.8	
Zveja, medības, tūrisms • Fishing, hunting, hiking	18.2	7.2	15.4	13.2	19.4	19.9	
Dejas, diskotēkas • Dancing	28.8	51.2	27.6	13.6	6.4	10.0	
Pastaigas • walks	84.9	84.6	47.4	54.8	39.5	34.2	
Sievietes • Women							
Fizikultūra, sportošana • Regular sporting	62.5	58.2	28.0	20.8	20.8	12.2	
Zveja, medības, tūrisms • Fishing, hunting, hiking	16.1	19.2	-	-	4.2	1.8	
Dejas, diskotēkas • Dancing	29.4	34.4	24.6	18.0	22.0	8.5	
Pastaigas • walks	90.2	69.7	68.8	33.2	35.7	41.2	

* Pēc LZA Ekonomikas institūta veiktās iedzīvotāju aptaujas par laika izlietojumu, 1987

• Institute of Economics, Time Use Survey, 1987

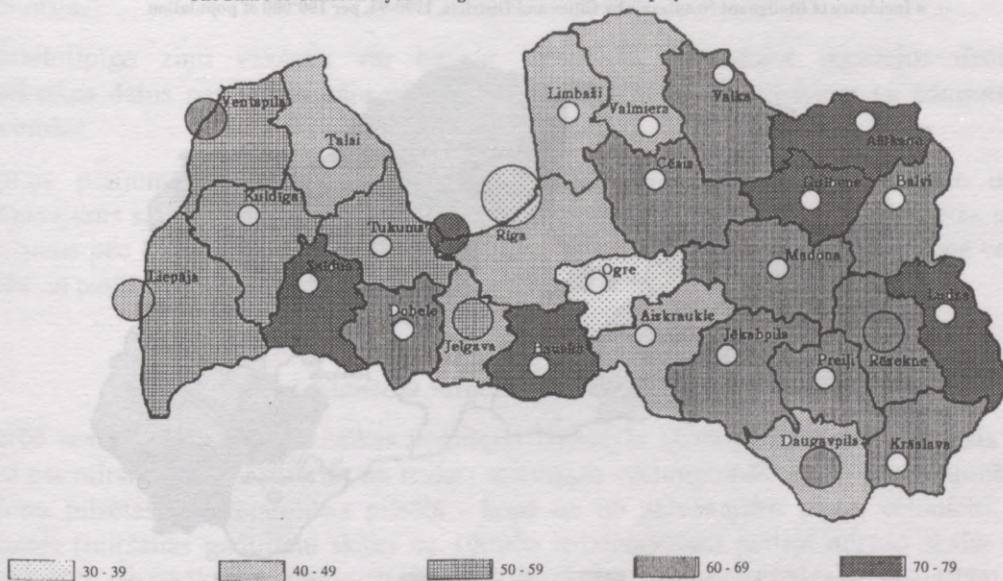
1. 1. attēls

Pirmajā veselības grupā ieskaitāmo jaundzimušo īpatsvars Latvijā vidēji, 1992/93, %
 • The Share of Newborns in the 1st Health Group by Cities and Districts, 1992/93, %

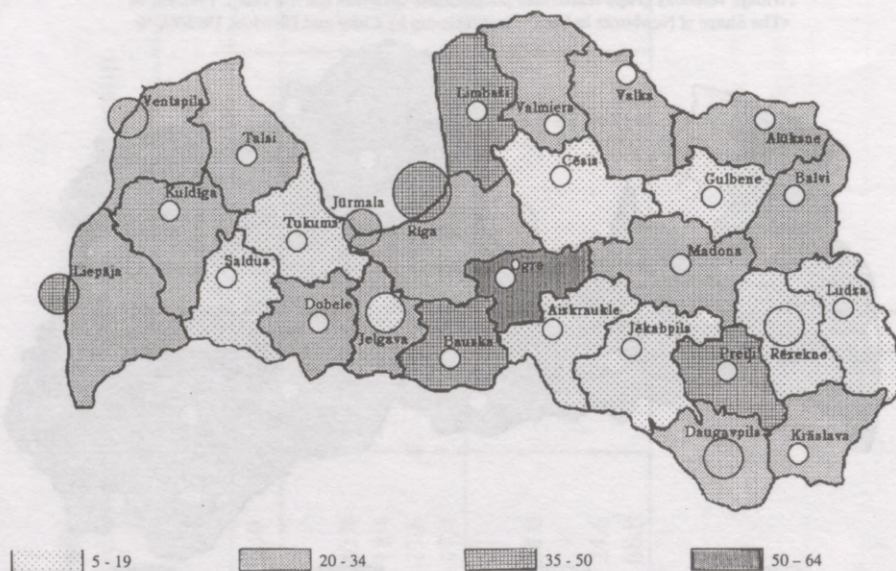

1. 2. attēls

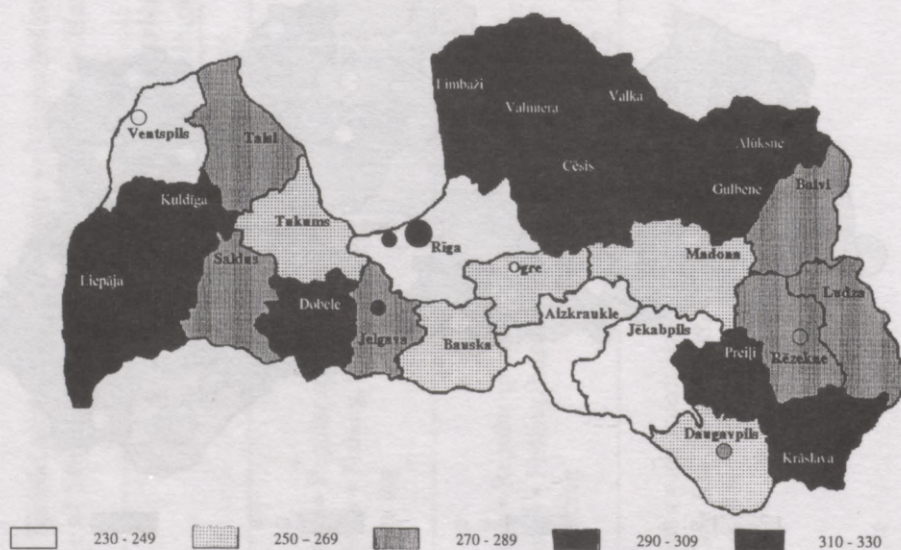
Pirmajā veselības grupā ieskaitāmo viengadīgo bērnu īpatsvars Latvijā, vidēji 1992/93, %
 • The Share of Children 1 year of Age in the 1st Health Group by Cities and Districts, 1992/93, %

Grūtnieču anēmijas biežums Latvijā, vidēji 1992/93, %
 • Frequency of Anemia During Pregnancy by Cities and Districts, 1992/93, %

Saslimstība ar ļaundabīgo audzēju uz 100000 abu dzimumu iedzīvotājiem, vidēji 1990-94
 • Incidence of Malignant Neoplasms by Cities and Districts, 1990-94, per 100'000 of population

II. Daļa

MIRSTĪBAS LĪMEŅA UN NĀVES CĒĻU STRUKTŪRAS TERITORIĀLĀS ATŠĶIRĪBAS LATVIJĀ

2.1. Pētījuma mērķis un nostādnes

Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanu, rūpēm par savas tautas labklājību jāklūst par galveno valsts mērķi. Tā sasniegšanai cita starpā būtu veidojama cilvēkiem iespējami draudzīga vide, kā arī jāveicina iedzīvotāju pārvietošanās no veselībai nelabvēlīgiem uz salīdzinoši veselīgākiem apvidiem.

Diemžēl, Latvijā nav ne visas teritorijas un tās daļu raksturojuma pēc vides iespējamās ietekmes uz cilvēku veselību, ne tās vērtējuma. Pieejamās ziņas par dažiem piesārņojuma veidiem atsevišķos apvidos nav salīdzināmas ar citu kaitīgo faktoru ietekmi un neraksturo vidi kopumā, nemaz pat nerunājot par dažādo faktoru kopējo - pastiprinošo vai savstarpēji izlīdzinošo ietekmi uz cilvēkiem. Atbilstošo metodiku izstrāde un mērījumu veikšana būtu dārgs un ilgstošs pasākums, it īpaši rēķinoties ar nepieciešamību tos pietiekami bieži atkārtot. Tāpēc lietderīgāk šai nolūkā izmantot rezultējošos rādītājus, kas raksturotu ne daudzus ietekmējošos faktorus, bet to kopējās iedarbības sekas.

Latvijas universitātes ekologi kā vides tīrības raksturotājus novēro atsevišķu ķērpju sugu izplatības un augāja stāvokļa pārmaiņas. Tomēr arī šie novērojumi nenotiek visā valsts teritorijā.

Darbietilpīgo ziņu vākšanu var būtiski samazināt, izmantojot ikgadējos demogrāfiskās statistikas datus par iedzīvotāju mirstību no dažādiem nāves cēloņiem pa administratīvajām vienībām.

Dotajā pētījumā veikta šo raksturlielumu teritoriālās diferenciācijas analīze un izdarīts mēģinājums salīdzināt pēc tiem vides labvēlības pakāpi lielākajās Latvijas pilsētās un rajonos. Pētījums pēc LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pasūtījuma veikts 1994. gadā un papildināts atbilstoši pēdējo gadu datiem.

2.2. Izmantotā informācija un analīzes paņēmieni

Darbā izmantoti Valsts Statistikas komitejas ikgadējās Demogrāfijas gadagrāmatās publicētie dati par mirstību vidēji pilsētās un laukos atsevišķās vecumgrupās, kā arī katrā rajonā (ieskaitot rajonu pilsētas) un republikas pilsētā - kopā un no galvenajiem nāves cēloņiem. Mirstības līmenis (miršanas gadījumu skaits uz 100000 iedzīvotājiem) nelielā mirušo skaita dēļ netiek aprēķināts pa sīkākajām administratīvajām vienībām (pagastiem un rajonu pilsētām) ne kopā, ne pa atsevišķiem nāves cēloņiem.

Tā paša iemesla dēļ tas netiek aprēķināts rajonos un republikas pilsētās pa atsevišķām vecumgrupām. Tas apgrūtina pat šo vienību mirstības salīdzināmību, jo vecumstruktūra tajos daļēji atšķiras, bet atsevišķi nāves cēloņi vairāk vai mazāk raksturīgi noteikta vecuma cilvēkiem.

Lai izvairītos no vecumsastāva ietekmes, starpvalstu un lielāku iedzīvotāju kopumu dinamiskos salīdzinājumos parasti lieto standartizāciju, pārrēķinot faktiskos datus nosacītos - ar vienādu vecumsastāvu salīdzināmajās teritorijās vai gados. Par mirstību no dažādiem nāves cēloņiem

Latvijas rajonos un republikas pilsētās šādu aprēķinu veicis LU profesors Juris Krūmiņš (sk. 4. avotu). Diemžēl, tas izdarīts par vienu - 1989.gadu, jo tikai tautskaitēs tiek iegūts visprecīzākais iedzīvotāju sastāva raksturojums. Iedzīvotāju reģistra dati Latvijā vēl nav pietiekami pilnīgi, un netiek izmantoti dabiskās kustības rādītāju aprēķinos.

Lai Latvijas iedzīvotāju mirstības teritoriālo īpatnību izpētē ietvertu arī pašus pēdējos gadus un padarītu analīzi iespējami pārskatāmu un mazāk darbietilpīgu, izmantojam publicētos nestandartizētos rādītājus. Atsevišķu teritoriālo vienību īpatnības noteiktas pēc tām faktiski piemītošā mirstības līmeņa novirzēm no sagaidāmā vecumstruktūras ietekmē. Novirzes noteiktas pēc kārtas numuru (rangu) starpībām, ranžējot teritoriālās vienības pēc vecāko paaudžu īpatsvara un mirstības no atsevišķiem cēloņiem. Apvidi ar paaugstinātu mirstību no biežākajiem nāves cēloņiem izcelti arī kartogrammās.

Izvairoties no gadījuma novirzēm katrā atsevišķā gadā, salīdzinājumam izmantoti vidējie pa 7 gadiem: 1987. - 1993. 1987. gads izvēlēts par analīzes perioda sākumu 2 apsvērumu dēļ:

- 1) tas ir pēdējais gads pirms atmodas norisēm un sekojošām politiskām pārmaiņām;
- 2) ar 1987.gadu atsākas mirstības līmeņa celšanās pēc viszemākā 1986.gadā, un iezīmējas jaunas tendences nāves cēloņu struktūrā.

2.3. Biežākie nāves cēloņi Latvijā

Visvairāk cilvēku Latvijā mirst no asinsrites sistēmas slimībām, kas raksturīgas vecumam (2.1. tabula teksta beigās). Sākot ar 45 gadu vecumu šis nāves cēlonis izvirzās par visbiežāko (1993. g. 37%), nomainot jaunākos gados izplatītākos nelaimes gadījumus, un vecumā pēc 80 gadiem izsauc jau 70% nāves gadījumu. Mirstības biežums no asinsrites sistēmas slimībām 80-gadīgo cilvēku vidū, salīdzinot ar 45 - 49 gadus veciem, pieaug 32 reizes.

Iespējami lielāks šī nāves cēloņa īpatsvars kopējā mirušo skaitā tiek uzskatīts par laba iedzīvotāju veselības stāvokļa liecību, it īpaši, ja mirstība no šī cēloņa atvirzās uz arvien lielāku vecumu. Diemžēl, Latvijā pēdējos gados vērojama pretēja tendence: asinsrites sistēmas slimību īpatsvars kopējā mirstībā sarucis no 63.7% 1987.gadā līdz 55.5% 1996. g. (2.2. tabula).

Otrs izplatītākais nāves cēlonis (vidēji un vecumā pēc 55 gadiem) - jaunveidojumi. Mirstība no jaunveidojumiem arī pieaug proporcionāli vecumam, tomēr ne tik krasi, kā no asinsrites sistēmas slimībām (2.1. tabula). Līdz 45 gadu vecumam jaunveidojumu īpatsvars nāves cēloņu struktūrā nepārsniedz 10%, bet 69 gadu vecumā to īpatsvars sasniedz 23%. Savukārt biežums no 45 līdz 80 gadu vecumam palielinās 5.6 reizes.

Trešais biežākais nāves cēlonis ir ārējie cēloņi - nelaimes gadījumi, traumas un saindēšanās, ieskaitot pašnāvības, transporta negadījumus, slepkavības, saindēšanās no alkohola, nejaušas pašsavainošānās un noslīkšanas: aplūkojamā laikposma vidū 1993.gadā attiecīgi 20.3; 16.5; 11.8; 4.8 un 46.1% no miršanas gadījumiem šai nāves cēloņu grupā. Pašsavainojumu dēļ arī t.s. nedabiskā mirstība nedaudz pieaug līdz ar vecumu, tomēr tās īpatsvars veco ļaužu nāves cēloņu struktūrā ir daudzkrāt mazāks nekā jaunākajiem: līdz 40 gadiem vairāk par 50%. Tāpēc mirstības pieaugums no šī nāves cēloņa gan uz 100000 iedzīvotājiem, gan mirstības struktūrā liecina par pāragras mirstības palielināšanos un sociāli - higiēniskās situācijas pasliktināšanos. Viens no šī veida mirstības galvenajiem izraisītājiem ir alkoholisms, kas, kā zināms, veicina citu saslimstību biežuma pieaugumu (sk. darba I.Daļu). Tādejādi paaugstināta nedabiskā mirstība liecina par sociāliem faktoriem, kas netālā nākotnē var novest pie mirstības pieauguma no jaunveidojumiem.

Kopā 3 aplūkotie nāves cēloņi Latvijā izraisa vairāk par 83-84% visu nāves gadījumu. Visu pārējo - samērā retāko nāves cēloņu biežuma novirzes no vidējā ir vairāk pakļautas īslaicīgām svārstībām. Tādēļ tie tālākajā analizē netika iekļauti. Savukārt katrs no trim biežākajiem saistās ar noteiktiem un tieši tam specifiskiem izraisītājiem. Ja asinsrites slimībām tas ir galvenokārt organisma novecošanās, bet nedabiskai mirstībai - nelabvēlīga sociālā vide un tās ietekmē izplatījies neveselīgs dzīvesveids, tad jaunveidojumu biežumu, domājams, vairāk nekā citus

nāves iemeslus veicina cilvēkam kaitīgi ekoloģiskie apstākļi. Saprotams, ka mirstība no kaitīgo faktoru izraisītām saslimšanām pieaug cilvēkam sasniedzot lielāku vecumu: pēc ilgstošākas iedarbības un slimošanas perioda. Tāpēc arī šo faktoru izsauktās vai veicinātās mirstības biežums pieaug proporcionāli mūža gadiem.

Minēto faktoru noteicošo lomu katra aplūkojamā nāves cēloņa lielākā vai mazākā izplatībā apliecina arī mirstības dinamika no katra cēloņa. Viskrasāk mainās mirstības līmenis no nelaiemes gadījumiem, kas iestājas ne ilgstošas slimības, bet visbiežāk nejaušības vai izlaidības rezultātā. Tāpēc šī veida mirstība bez kāda noilguma svārstās līdzī vairāk vai mazāk (ne)labvēlīgām sociālām norisēm: pēc 1985.g. ierobežojumiem alkoholisko dzērienu pārdošanā un lietošanā nedabiskā mirstība uz pāris gadiem krasi samazinājās (sk.1.17. tabulu), bet līdz ar šo dzērienu tirgošanas paplašināšanos un ekonomisko grūtību padziļināšanos deviņdesmitajos gados - tik pat strauji pieauga līdz Latvijā vēl nepieredzētam līmenim 1994. g. (2.2. tabula).

Turpretī mirstība no jaunveidojumiem pēdējos 7 gados pieaugusiniecīgi: galvenokārt iedzīvotāju sastāva novecošanās dēļ, bet mazāk katrā no vecumgrupām (2.1. tabula). Tas pilnībā atbilst pieņēmumam par ekoloģisko apstākļu un visa veida piesārņojumu lomu mirstībā no jaunveidojumiem: 80.-90.g. mijā un 90.-to sākumā Latvijā ekoloģiskās katastrofas nav notikušas, un rūpniecības radītais piesārņojums pat mazinājies. Audzis vienīgi automašīnu daudzums un līdz ar to, iespējams, to radītais piesārņojums. Taču tā iedarbība, cik zināms, nav momentāla, un sekas gaidāmas tikai pēc vairākiem gadiem.

Atbilstoši katra nāves cēloņa loģiskai saistībai ar iedzīvotāju vecumu un vides faktoriem veidojas arī mirstības raksturlielumu korelācija ar vecākās paaudzes iedzīvotāju īpatsvaru Latvijas administratīvajās vienībās (2.3. tabula). Saprotams, ka ar vecumu visciešāk saistīta mirstība no asinsrites slimībām, vismazāk - no jaunveidojumiem. Samērā ciešā sakarība starp pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvaru un jaunākajiem gadagājumiem raksturīgo nedabisko mirstību, acīmredzot, izskaidrojama ar pseidokorelāciju: abas parādības nav viena otras cēlonis, bet kādas trešās sekas. Un šī trešā ir nelabvēlīgā sociālā vide, kuras dēļ jaunatne no attiecīgā apvidus pārceļas uz citiem, izraisot palikušo iedzīvotāju sastāva novecošanos. Savukārt līdz ar daļas darbaspējīgo aizbraukšanu, atstātajā apvidū darba, peļņas un (sk. 5. avotu) saturīgas darbošanās iespējas nebūt neuzlabojas, radot augsni neveselīga dzīvesveida un tā izraisīto saslimšanu izplatībai.

2.4. Mirstības īpatnības rajonos un republikas pilsētās

Mirstībai no asinsrites sistēmas slimībām samērā augstāks līmenis raksturīgs galvenokārt attālākajos no centra lauku rajonos, kam vairumā gadījumu augstāks par vidējo arī pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars analīzes perioda sākumposmā - 1989.g. (2.1. un 2.2. attēls). Pilnīgas sakritības gan nav un nevar būt, jo mūža otrā pusē, kā zināms, cilvēki mirst arī no citiem cēloņiem. Raksturīgas šai ziņā ir lielākās pilsētas: mirstība no asinsrites slimībām tajās gan pēc intensitātes, gan mirstības cēloņu struktūrā ir mazāka nekā rajonos ar līdzīgu vecāko ļaužu īpatsvaru (2.1. un 2.7. attēls); Bauskas, Ogres, Tukuma, bet mirstība no jaunveidojumiem gandrīz visās - augstāka (2.3., 2.4. un 2.8. attēls).

Mirstība no jaunveidojumiem pārsniedz vidējo kā attālākos lauku rajonos ar lielāko pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvaru (Rēzeknes, Ludzas, Krāslavas, Alūksnes), tā lielākajās pilsētās (izņemot Jūrmalu un Rēzekni).

Mirstība no šī cēloņa Latvijā praktiski visās vecumgrupās pēc 65 gadu vecuma, kādā ir 61% visu gada laikā mirušo (pilsētās 58%), pilsētnieku vidū ir augstāka nekā laukos (2.4. tabula). Būtiski, ka mirstības intensitātei pa gadiem svārstoties, tās samērs salīdzināmu vecumgrupu pārstāvjiem pilsētās un laukos saglabājas: laukos augstāka no asinsrites sistēmas slimībām un ārējiem cēloņiem, pilsētās caurmērā un vecākajās paaudzēs - no jaunveidojumiem. No tā var secināt, ka pilsētu vide, kāda tā patreiz izveidojusies, veicina jaunveidojumu izplatību. Tāpēc

arī saprotams, ka mūsu vienīgajā lielpilsētā jaunveidojumu izsauktā mirstības līmeņa novirze no normālas mirstības kā novecošanās sekām ir visizteiktākā.

Neraugoties uz valsts vidējam atbilstošu vecumsastāvu, galvaspilsētā ir visaugstākā mirstība no jaunveidojumiem uz 1000 iedzīvotājiem, vidēji 7 gadu laikā (1897.-1993.) par 14.4% pārsniedzot vidējo līmeni (2.5. tabula).

Paaugstināta mirstība no jaunveidojumiem vērojama arī dažos valsts vidienes rajonos: Jelgavas, Bauskas, Rīgas. Spriežot pēc lielāko pilsētu piemēra, ir pamats domāt, ka aplūkojamā nāves cēloņa biežumu nosauktajos rajonos veicina dzīvā autotransporta kustība un intensīvā lauksaimniecība ar atbilstošu ķīmikāliju lietojumu. Turklāt šais Zemgales rajonos ir samērā mazāk mežu, kas palīdzētu attīrīt piesārņoto gaisu.

Grūtāk atrast pieņemamu skaidrojumu paaugstinātajai mirstībai no jaunveidojumiem Talsu rajonā. Nav izslēgts, ka to izraisa valdošo rietumu vēju no Ventspils atnestais piesārņojums, jo pašā Ventspilī mirstība no jaunveidojumiem ir krietni zem vidējā. Kā liecina Z.Klintājas pētījums par bērnu mirstību (3. avots), arī bērnu mirstība šai piejūras pilsētā nav paaugstināta. Toties augstāka par vidējo bērnu mirstība ir dažos no tiem rajoniem un arī pilsētām, kur pieaugušie samērā biežāk mirst no jaunveidojumiem: Krāslavas, Ludzas, Rēzeknes, Jelgavas rajonos, Rīgas pilsētā. Pilnīgas sakritības, protams, nav, jo katram no mirstības paveidiem bez noteicošā ir arī citi faktori. Tomēr attiecībā uz dažiem nosauktajiem rajoniem, jādoma, ka sakritība nav gluži nejauša, un tā liecina, ja ne vairāk, tad par nepieciešamību rūpīgāk izpētīt tajos dabas un sociālās vides īpatnības ar viņu iespējamo kaitīgo ietekmi uz cilvēku veselību.

Mirstība no nelaiemes gadījumiem, traumām un saindēšanās visumā augstāka par vidējo ir attālākajos valsts rajonos, turklāt vairāk Latgalē un Zemgalē nekā Ziemeļkurzemē un Vidzemē (2.5. attēls). Par nelabvēlīgas sociālās vides un ierobežotu darbības iespēju lomu šī nāves cēloņa izplatībā jau minēts iepriekš, un Latgale ar pēdējos gados ilgstoši pastāvošo Latvijā augstāko bezdarba līmeni tam ir labs piemērs: Ludzas, Krāslavas, Preiļu un Rēzeknes rajonos mirstība no visiem biežākajiem nāves cēloņiem ir virs vidējā.

Tomēr paaugstināta mirstība no visiem minētajiem cēloņiem vērojama arī Jelgavas rajonā, un minēto skaidrojumu uz to grūti attiecināt - tuvu lielākiem centriem ar labi attīstītu satiksmi. Acīmredzot arī šai gadījumā būtu lietderīgi papildus pētījumi.

Savukārt lielākās pilsētas (īpaši Rīga un Daugavpils, mazāk Jūrmala un Ventspils) un Talsu rajons izceļas pārējo vidū ar paaugstinātu mirstību no jaunveidojumiem. Rēķinoties ar samērā jaunu iedzīvotāju sastāvu Bauskas un Rīgas, mazāk Madonas rajonā, arī tajos mirstība no jaunveidojumiem izrādās augstāka par vidējo.

2.5. Secinājumi

Pēc veiktās mirstības raksturlielumu analīzes ir pamats secināt, ka ikgadējie statistikas dati ir izmantojami vides stāvokļa salīdzinošam vērtējumam pa administratīvajām vienībām. Protams, to robežas nesakrīt ar kāda piesārņojuma vai cita cilvēku veselību ietekmējoša faktora darbības areālu. Tomēr vismaz aptuvenu priekšstatu par teritorijām, kurās kaitīgā iedarbība sasniegusi jau cilvēka dzīvību apdraudošu pakāpi, var iegūt. Turklāt var atklāt tādus apvidus ar veselībai nelabvēlīgu vidi un attiecīgi kaitējuma avotus, kuri nav izraisījuši aizdomas, vadoties vienīgi no *zināmo* kaitīgo faktoru izplatības.

Spriežot pēc mirstības no jaunveidojumiem, jo lielāka pilsēta, jo neveselīgāka vide. Domājams, ka saslimšanas varbūtību palielina faktoru kopums, kurā ietverti gan gaisa piesārņojums no autotransporta, gan neatslābstošā spriedze no pūļa un steigas, īpaši pilsētas transportā, gan atrautība no dabas un attāluma dēļ ierobežotās iespējas pilnvērtīgai āra atpūtai. Protams, sava loma ir arī mazkustīgam dzīvesveidam, kas bez patstāvīgās nevēlamās ietekmes uz veselību mazina arī pārējo kaitējumu kompensācijas iespējas.

Lauku rajonos ar relatīvi paaugstinātu mirstību no jaunveidojumiem - pirmkārt, Jelgavas, bet arī Talsu, Rīgas un Bauskas - tās izraisītāju kopums noteikti ir mazāks, toties palikušo (piesārņojuma?) iedarbība tātad ir atbilstoši augstāka. Stipri urbanizētajos valsts vidienes rajonos ar biezu ceļu tīklu tieši šie apstākļi varētu būt jaunveidojumu izplatības veicinātāji. Attiecībā uz Talsu rajonu būtu nepieciešami papildus novērojumi par iespējamo piesārņojuma rašanos no rietumu vēju atnestiem nokrišņiem vai citiem avotiem.

Jaunveidojumu relatīvi vairāk apdraudētajās pilsētās un rajonos dzīvo 58% Latvijas iedzīvotāju, Rīgā vien - 33.4%. Rēķinoties ar to, ka novērst var labākajā gadījumā piesārņojumu, bet ne blīvā apdzīvotuma un pilsētnieciskā dzīvesveida kaitīgo ietekmi uz veselību, būtu lietderīgi veicināt daļas pilsētnieku pārceļšanos uz veselībai samērā labvēlīgākiem apvidiem. Balstoties uz mirstības raksturlielumu analīzi, par tādiem mūsdienās varētu uzskatīt Alūksnes, Cēsu, Jēkabpils, Liepājas, Tukuma, Saldus, Ventspils, Valkas, Valmieras, Dobeles rajonus.

Pārceļšanos var veicināt visi pasākumi, kas vērsti uz Latvijas lauksaimniecības attīstību un citu vietējo bagātību izmantošanu: ilgtermiņa kredīti, zināmas priekšrocības ražotājiem un jaunu darba vietu radītājiem, salīdzinājumā ar citām darbības sfērām, dzīvokļu dārdzības starpība galvaspilsētā un rajonu pilsētās u.tt.

Samazināt jaunveidojumu varbūtību var arī, pārbraucot uz attālākajiem Latgales rajoniem: Ludzas, Rēzeknes, Krāslavas, Preiļu un Balvu. Tas būtu lietderīgi arī no šī apvidus iedzīvotāju sastāva atjaunināšanas viedokļa, jo līdzšinējais tiem raksturīgais vislielākais pensijas vecuma ļaužu īpatsvars zināmā mērā ierobežo rosīgas sabiedriskās dzīves veidošanos. Līdz ar to tiek veicināta garīgas depresijas un alkoholisma izplatība, kuras dēļ nosauktajos Latgales rajonos arī nedabiskā mirstība pārsniedz vidējo.

Attālāko rajonu sociālās vides atvēršanai ar jaunāko paaudžu papildinājumu vien nebūs līdzēts. Iepriekšējā attīstības posmā saimnieciski atpalikušajiem apvidiem, kuras dēļ uzņēmīgākā jaunatnes daļa tos savulaik atstājusi, būtu jāpiešķir zināmas priekšrocības uzņēmējdarbībā. To starpā varētu būt pašvaldībās paliekošās nodokļu daļas palielināšana, ienākumu nodokļa atvieglojumi uzņēmējiem (īpaši jaunu darba vietu veidotājiem), zemāka maksa par dabas resursiem, ceļu būve ar valsts līdzekļiem, vietējām saimniecības nozarēm nepieciešamu profesiju iegūšanas iespējas tuvējās pilsētās u.tml. Šāds pasākumu kopums būtu noderīgs ne tikai pārceļotāju piesaistīšanai no veselībai nelabvēlīgiem apvidiem, bet arī nedabiskās mirstības vai vismaz tās tālāka pieauguma samazināšanai patreizējo iedzīvotāju vidū un līdz ar to arī valstī.

Vēres

1. Latvijas Demogrāfijas gadagrāmata. VSK - par 1980.-1993.gg.
2. 1989.g. tautas skaitīšanas rezultāti Latvijā. Rīga, 1990., 70.-76.lp.
3. Z.Klintāja. Bērnu mirstības dinamika un teritoriālās diferenciācijas īpatnības Latvijā. *LZA Vēstis*, 1990 - 5, 84.-89.lp. (krievu valodā)
4. J.Krūmiņš. Iedzīvotāju mūža ilgums - tendences un palielināšanās problēmas. LU, 1993., 168 lpp.
5. I.Markausa. Iedzīvotāju skaita, sastāva un izvietojuma izmaiņas Latgalē. *LZA Vēstis*, 1991 - 1, 15.-20.lp.

2.1. tabula

Dažāda vecuma iedzīvotāju mirstība Latvijā uz 100000 atbilstošās grupas iedzīvotājiem*
• Age-specific Mortality Rates from Certain Causes in Latvia*

Vecumgrupas • Age groups	t. sk. no • of which				Kopā 1987 • Total 1987	t. sk. no • of which				Kopā 1993 • Total 1993	t. sk. no • of which				Kopā 1996 • Total 1996
	asins-rites slimi-bām •disease of circulatory system	jaunvei- doju-miem •neoplasms	nelai- mes gad- jumiem • external causes	asins-rites slimi-bām •disease of circulatory system		jaunvei- doju-miem •neoplasms	nelai- mes gad- jumiem • external causes	asins-rites slimi-bām •disease of circulatory system	jaunvei- doju-miem •neoplasms		nelai- mes gad- jumiem • external causes	asins-rites slimi-bām •disease of circulatory system	jaunvei- doju-miem •neoplasms	nelai- mes gad- jumiem • external causes	
Vidēji • Total	768	198	102	1516	851	212	212	1594	765	223	156	1739**	765	223	156
t.sk. • of which															
0	..	..	..	1587**	..	..	..	1739**	..	..	..	..	..	..	..
1-4 (0-4)	3	7	59	115	1	8	63	125	2	6	44	125	6	44	44
5-9	-	6	32	48	1	5	27	46	1	7	23	46	7	23	23
10-14	-	6	29	54	2	6	36	30	2	4	16	30	4	16	16
15-19	5	7	63	137	9	8	108	106	3	7	69	106	7	69	69
20-24	7	12	95	199	8	10	155	217	10	12	128	217	12	128	128
25-29	14	12	88	252	21	12	185	293	15	16	147	293	16	147	147
30-34	26	23	101	372	58	19	241	295	34	18	159	295	18	159	159
35-39	71	39	105	498	122	34	261	445	79	36	184	445	36	184	184
40-44	136	93	140	804	241	78	351	638	162	72	217	638	72	217	217
45-49	223	152	125	1037	385	168	319	1031	303	150	244	1031	150	244	244
50-54	350	258	138	1506	624	271	388	1381	476	267	274	1381	267	274	274
55-59	564	454	116	1883	873	430	313	1853	706	405	253	1853	405	253	253
60-64	1212	648	109	2938	1641	688	260	2319	1121	555	218	2319	555	218	218
65-69	4185	929	165	6008	4068	950	204	3276	1714	800	166	3276	800	166	166
70-74								4455	2627	953	174	4455	953	174	174
75-79								7285	4687	1050	193	7285	1050	193	193
80-84	12948	839	332	15714	12323	839	368	10723	7308	1143	238	10723	1143	238	238
85+								24910	16283	988	351	24910	988	351	351

* Šai un nākamās tabulās dati no Latvijas demogrāfijas gadagrāmatām • Data in all tables from Demographic Yearbook of Latvia

** uz 100000 jaundzimušiem; pa atsevišķiem nāves cēloņiem - kopā ar 1-4 gadus veciem • per 100'000 live births; from certain causes in age group in 4 years

Mirstības līmenis un struktūra Latvijā kopš 1980.g.
 • Mortality and the most frequent Causes of Death in Latvia Since

Gads • Year	Mirstība uz 100000 iedzīvotājiem • Deaths per 100'000 population				Izplatītāko nāves cēloņu īpatsvars 5 no kopējās • The share of main causes, % of total			
	Kopā • Total	t. sk. no • of which			asinsrites slimībām •disease of circulatory system	jaunvei- dojumiem •neoplasms	nelai- mes gadī- jumiem • external causes	citi, iesk. neklasi- ficētos • other, inc. not elsewhere classified
		asinsrites slimībām •disease of circulatory system	jaunvei- dojumiem •neoplasms	nelai- mes gadī- jumiem • external causes				
1980	1267	788	179	149	62.2	14.1	11.8	11.9
1981	1261	770	179	152	61.1	14.2	12.0	12.7
1982	1220	739	185	148	60.6	15.2	12.1	12.0
1983	1254	768	187	145	61.2	14.9	11.6	12.3
1984	1287	802	192	138	62.3	14.9	10.7	12.1
1985	1307	837	194	122	64.0	14.8	9.3	11.9
1986	1189	754	194	103	63.4	16.3	8.7	11.6
1987	1208	770	202	99	63.7	16.7	8.2	11.4
1988	1206	863	198	109	63.3	16.4	9.0	11.3
1989	1215	731	209	130	60.2	17.2	10.7	11.9
1990	1297	756	207	139	58.3	16.0	10.7	15.0
1991	1305	738	211	155	56.6	16.2	11.9	15.3
1992	1346	752	213	170	55.9	15.8	12.6	15.7
1993	1516	851	214	212	56.1	14.1	14.0	15.8
1994	1639	917	220	236	55.9	13.4	14.4	16.3
1995	1548	864	218	206	55.8	14.1	13.3	16.8
1996	1378	765	223	156	55.5	16.2	11.3	17.0
vidēji • average 1987- 1996	1366	801	212	161	58.6	15.5	11.8	14.1

2.3. tabula

**Atsevišķu mirstības raksturlielumu un veco ļaužu īpatsvara savstarpējā saistība
(korelācijas koeficienti) Latvijas rajonos un republikas pilsētās***
**• Correlation Between the Share of Pension Age Population and Death Rates from
Certain Causes in Cities and Districts of Latvia***

Raksturlielumi • Variables	1	2	3	4	5
1. Kopējās mirstības līmenis • Total mortality rate		0.9003	0.3555	0.7342	0.9235
2. Mirstība no asinsrites sistēmas slimībām • Death rate of diseases of circulatory system			0.1814	0.5919	0.7782
3. Mirstība no jaunveidojumiem • Death rate from neoplasms	0.217			0.2285	0.5006
4. Mirstība no nelaimes gadījumiem, traumām • Death rate of external causes					0.6716
5. Pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars • The share of pension age population	0.886		0.333		

* *Virs diagonāles saistība starp raksturlielumu vērtībām 33 administratīvās vienībās vidēji 1987.-1993.g., zem - vienā 1987.gadā • on the right - correlation between average data for 1987 - 1993, on the left - only 1987*

Pilsētnieku un laucinieku mirstība pa vecumiem 1993.g.

• Age – specific Death Rates in Urban and Rural Areas in 1993

uz 1000 atbilstošās grupas iedzīvotājiem • per 1000 of the group

Vecum- grupas • Age groups	Miruši pilsētās • Urban	t. sk no • of which			Miruši laukos • Rural areas	t. sk no • of which		
		asinsrites slimbām •disease of circulatory system	jaunvei- dojumiem •neoplasms	nelaimes gadī- jumiem • external causes		asinsrites slimībām •disease of circulatory system	jaunvei- dojumiem •neoplasms	nelaimes gadī- jumiem • external causes
Videji • Total t.sk. • of which	1407	777	220	208	1758	1014	195	222
0	1567*	..	..	..	1621	..	..	...
1-4 (0-4)	90	1	10	39	156	-	9	101
5-9	38	1	4	23	65	-	7	33
10-14	47	1	6	34	69	3	7	40
15-19	120	8	6	94	174	11	11	138
20-24	175	5	13	132	256	15	2	211
25-29	236	19	13	175	285	27	9	208
30-34	363	60	22	225	393	53	12	280
35-39	486	116	35	247	530	138	31	298
40-44	766	231	76	328	911	267	81	416
45-49	998	369	154	320	1136	427	205	319
50-54	1471	602	271	378	1587	674	272	412
55-59	1796	818	421	292	2080	997	450	360
60-64	2515	1293	593	300	2751	1490	629	319
65-69	3243	1833	816	214	3395	2152	664	216
70-74	4656	2912	983	230	5139	3454	816	179
75-79	7310	5034	1145	244	7011	5063	678	112
80-84	11396	8287	1192	347	12338	9162	644	188
85-89	17149							
90-94	26492	15445	848	547	32710	16898	475	302
95+	36613							

* uz 100000 jaundzimušiem; pa atsevišķiem nāves cēloņiem - kopā ar 1-4 gadus veciem
• per 100'000 live births; from certain causes in age group 1 to 4 years

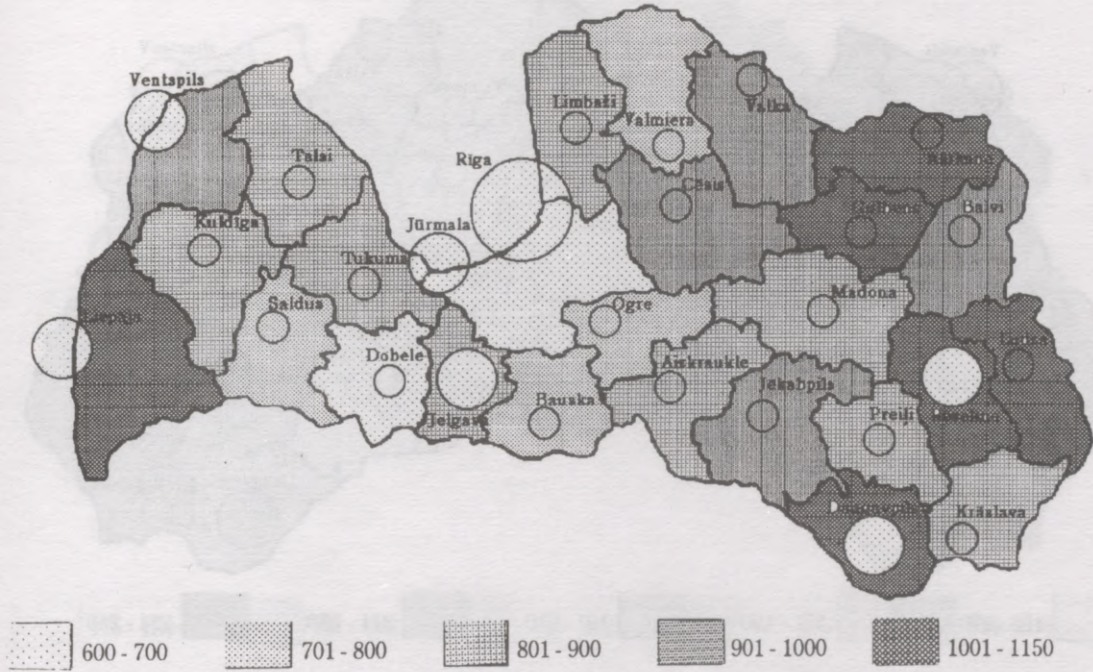
Mirstības raksturlielumi Latvijas administratīvajās vienībās, vidēji 1987.-1993. g.
• Deaths by the Main Causes of Death Over Cities and Districts, average 1987-1993

Pilsētas, rajoni • Cities, districts	Mirstība uz 100000 iedzīvotājiem • per 100'000 population				Pensijas vecuma iedzīvo- tāju īpat- svars, % 1989.g. • % of pension age population in 1989	% no kopējās mirstības • % of total mortality		
	Kopēja • Total	tai skaitā • of which				asinsrites slimībām •disease of circulatory system	jaunvei- dojumiem •neoplasms	nelai- mes gadī- jumiem • external causes
		asinsrites slimībām •disease of circulatory system	jaunvei- dojumiem •neoplasms	nelai- mes gadī- jumiem • external causes				
Latvija	1299	766	208	145	20.7	59.0	16.0	11.2
Republikas pilsētas:								
• Cities:								
Rīga	1216	693	238	141	20.6	57.0	19.6	11.6
Daugavpils	1113	622	213	116	18.9	55.9	19.1	10.4
Jelgava	1117	645	201	123	18.7	57.7	18.0	11.0
Jūrmala	1208	687	196	128	22.3	56.9	16.2	10.6
Liepāja	1098	670	192	120	17.8	61.0	17.5	10.9
Rēzekne	1164	675	202	115	19.4	58.0	17.4	9.9
Ventspils	1151	602	177	123	18.1	52.3	15.4	10.7
Rajoni:								
• Districts:								
Aizkraukles	1413	815	179	189	21.8	57.7	12.7	13.4
Alūksnes	1586	1096	181	167	23.5	69.1	11.4	10.5
Balvu	1819	947	198	188	27	52.1	10.9	10.3
Bauskas	1290	792	182	161	18.9	61.4	14.1	12.5
Cēsu	1429	902	190	149	21.3	63.1	13.3	10.4
Daugavpils	1712	1147	205	167	25	67.0	12.0	9.8
Dobeles	1251	680	175	145	19.4	54.4	14.0	11.6
Gulbenes	1552	1049	205	151	23.4	67.6	13.2	9.7
Jelgavas	1543	880	226	180	21.3	57.0	14.6	11.7
Jēkabpils	1481	906	176	175	22.4	61.2	11.9	11.8
Krāslavas	1669	858	225	184	26.6	51.4	13.5	11.0
Kuldīgas	1412	866	193	122	21.5	61.3	13.7	8.6
Liepājas	1606	1062	184	156	21.8	66.1	11.4	9.7
Limbažu	1441	862	193	146	21.4	59.8	13.4	10.1
Ludzas	1863	1089	223	177	28.4	58.4	12.0	9.5
Madonas	1423	871	208	166	22.3	61.2	14.6	11.7
Ogres	1123	701	152	148	17.9	62.4	13.5	13.2
Prieku	1465	841	212	158	23.7	57.4	14.5	10.8
Rēzeknes	1745	1128	229	198	26.9	64.6	13.1	11.3
Rīgas	1099	600	175	153	16.2	54.6	15.9	13.9
Saldus	1250	798	157	151	20.1	63.8	12.6	12.1
Talsu	1363	844	214	123	21.4	61.9	15.7	9.0
Tukuma	1322	900	153	120	19.8	68.1	11.6	9.1
Valkas	1478	927	191	174	22.7	62.7	12.9	11.8
Valmieras	1311	781	185	139	20.7	59.6	14.1	10.6
Ventspils	1487	934	171	134	21.2	62.8	11.5	9.0

2.1. attēls

Mirstība no asinsrites sistēmas slimībām
uz 100000 iedzīvotājiem vidēji 1987.-1993.g.

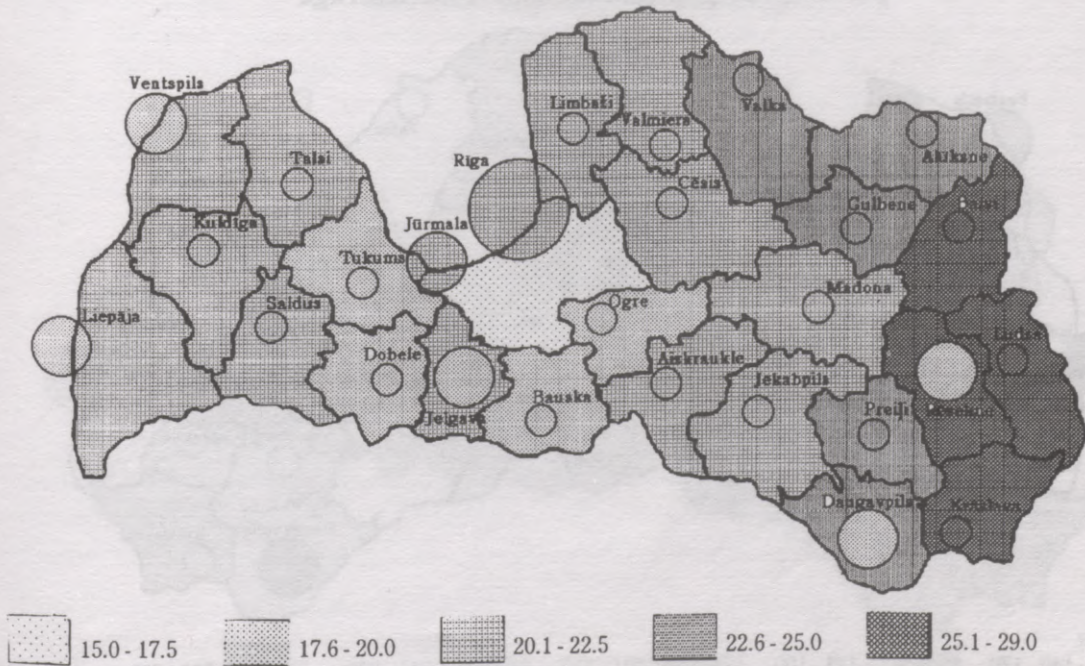
• Deaths from Diseases of Circulatory System Over Cities and Districts,
per 100'000 population, 1987 – 1993 average

2.2. attēls

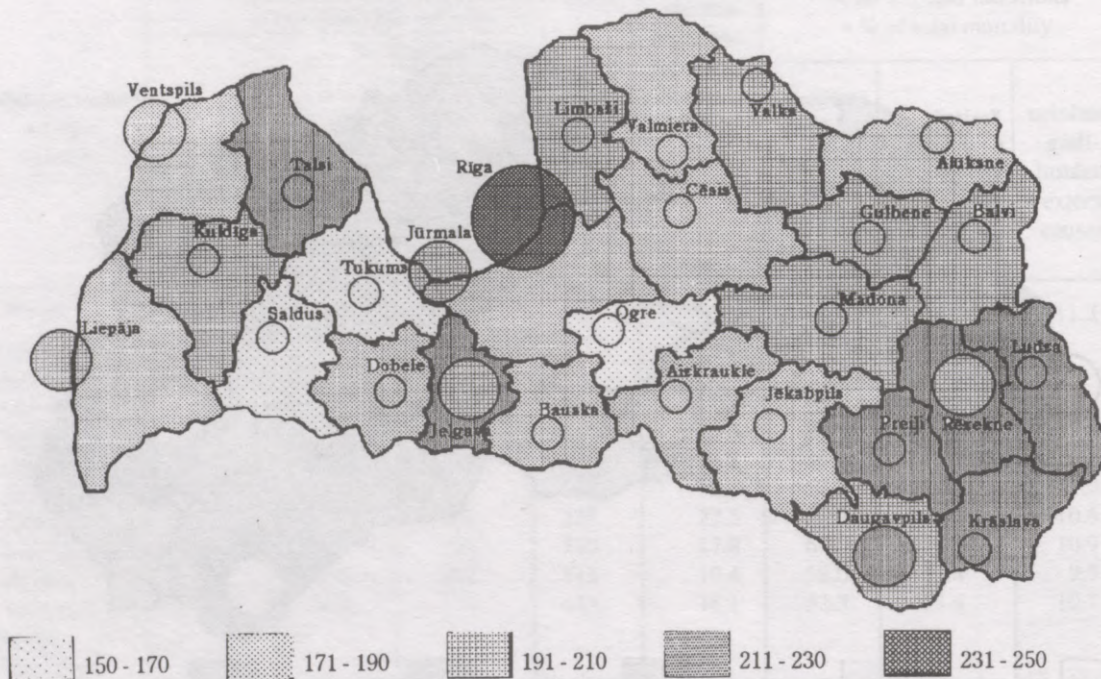
Pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars, 1989.g. %

• Percentage of Pension Age Population, 1989

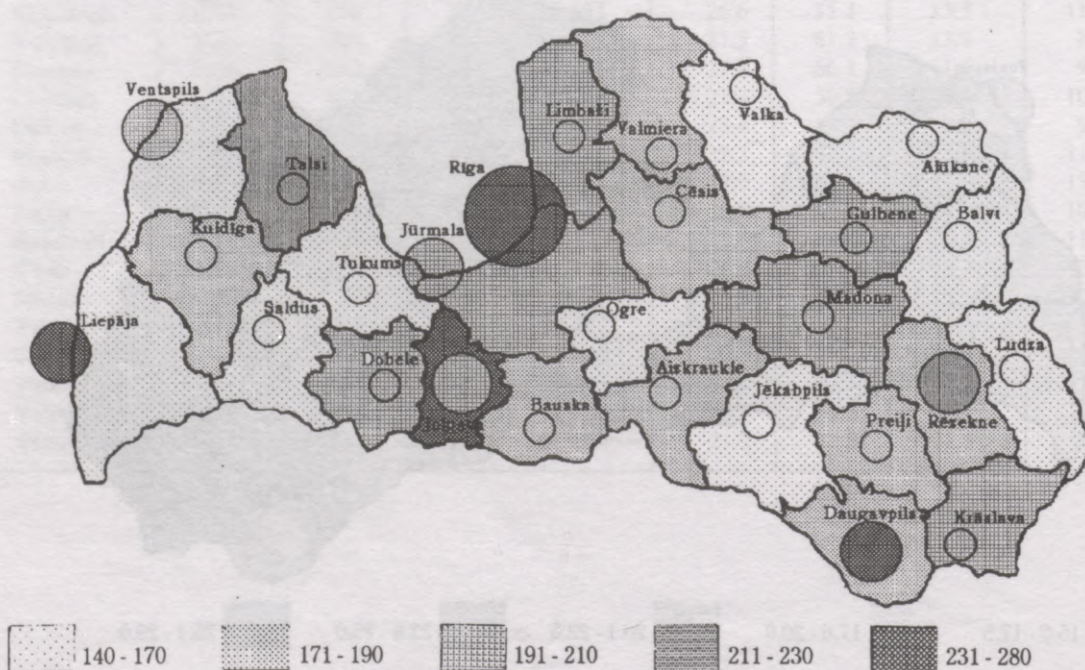
2.3. attēls

Mirstība no ļaundabīgajiem jaunveidojumiem uz 100000 iedzīvotājiem vidēji 1987.-1993.g.
 • Deaths from Neoplasms Over Cities and Districts, per 100'000 population, 1987 - 1993 average

2.4. attēls

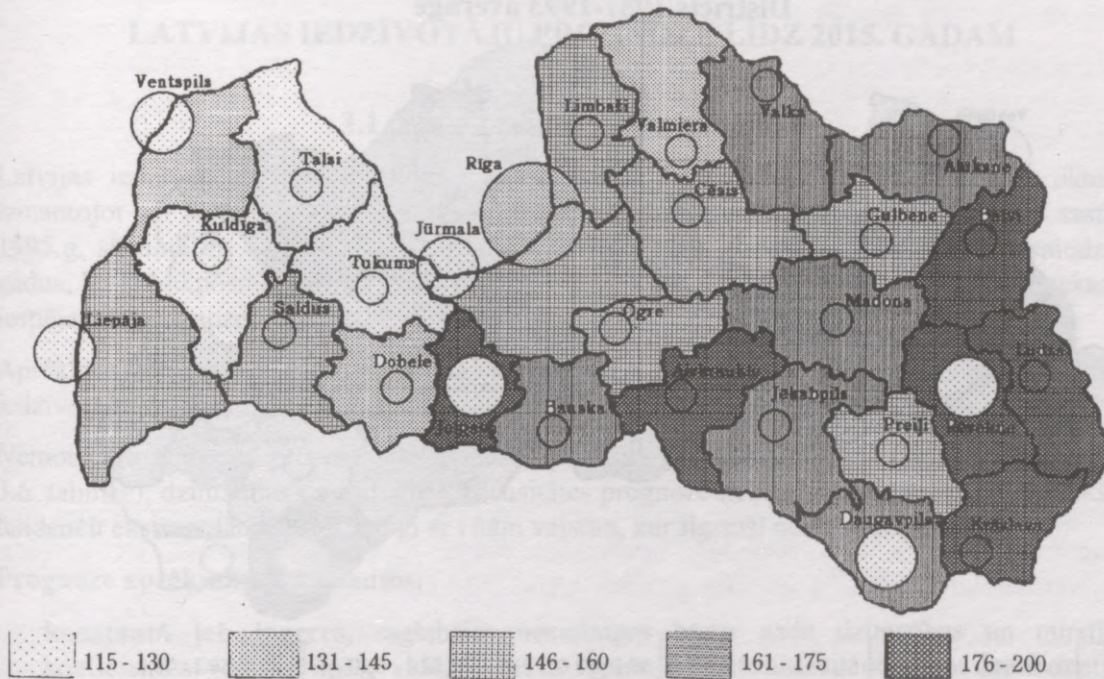
Mirstība no ļaundabīgajiem jaunveidojumiem uz 100000 iedzīvotājiem 1988.-1989.g., standartizēts koeficients
 • Standardized Over Cities and Districts Deaths Rates from Neoplasms per 100'000 population, 1987-1993 average

2.5. attēls

Mirstība no nelaimes gadījumiem, saindēšanās un traumām
uz 100000 iedzīvotājiem vidēji 1987.-1993.g

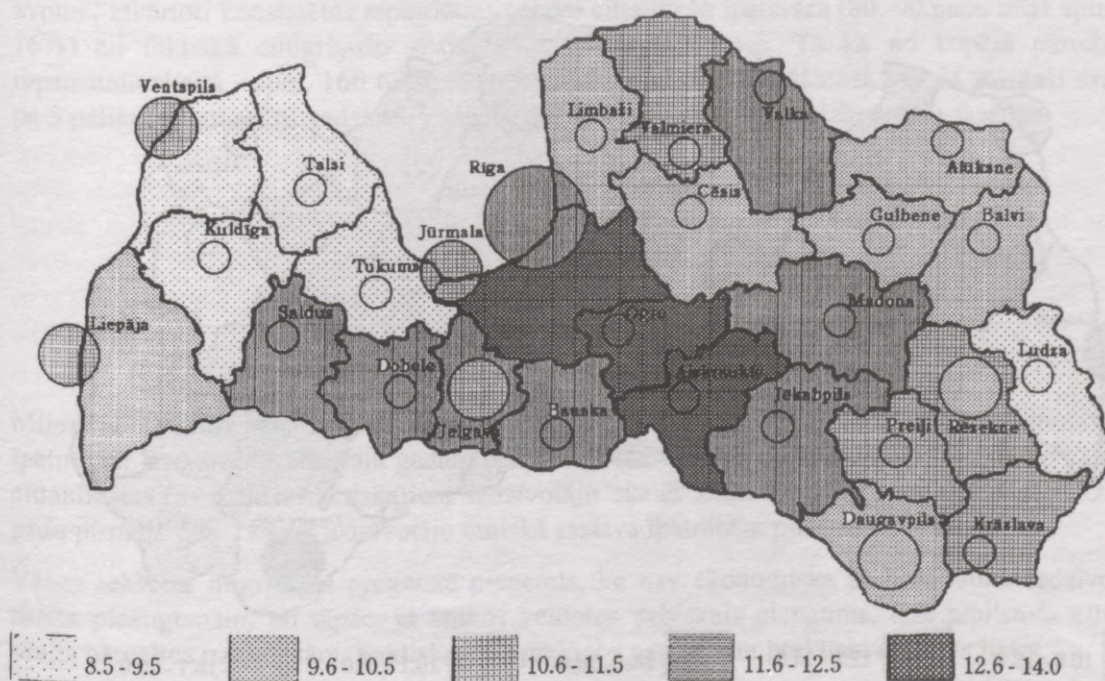
• Deaths from External Causes of Mortality Over Cities and Districts
per 100'000 population, 1987-1993 average

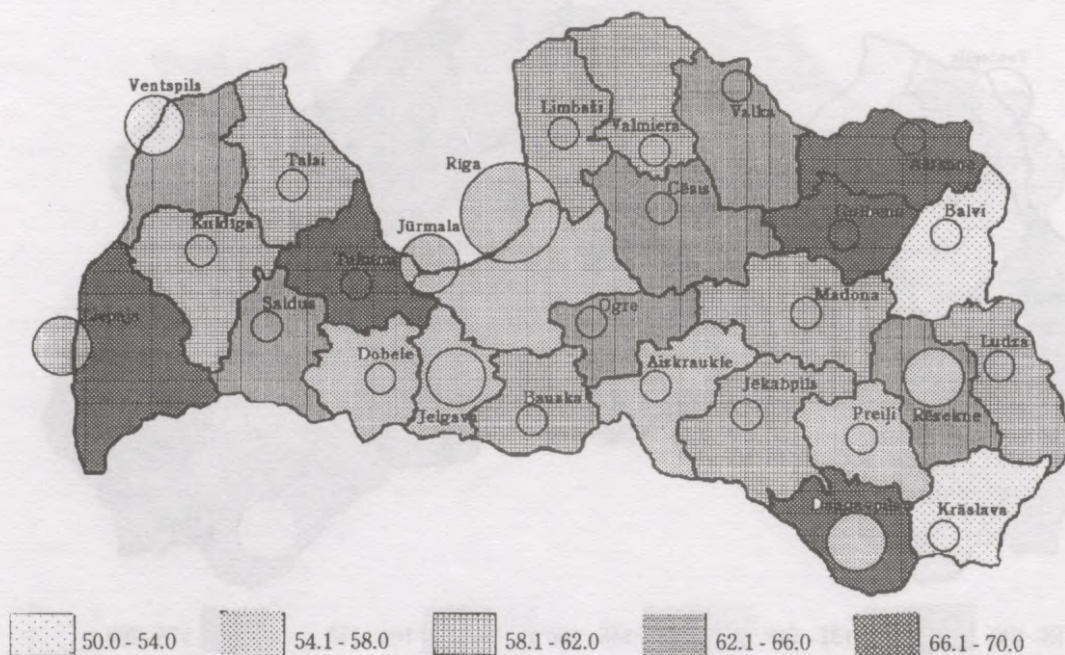
2.6. attēls

Mirstība no nelaimesgadījumiem, saindēšanās un traumām
% no visiem mirušiem vidēji 1987.-1993.g

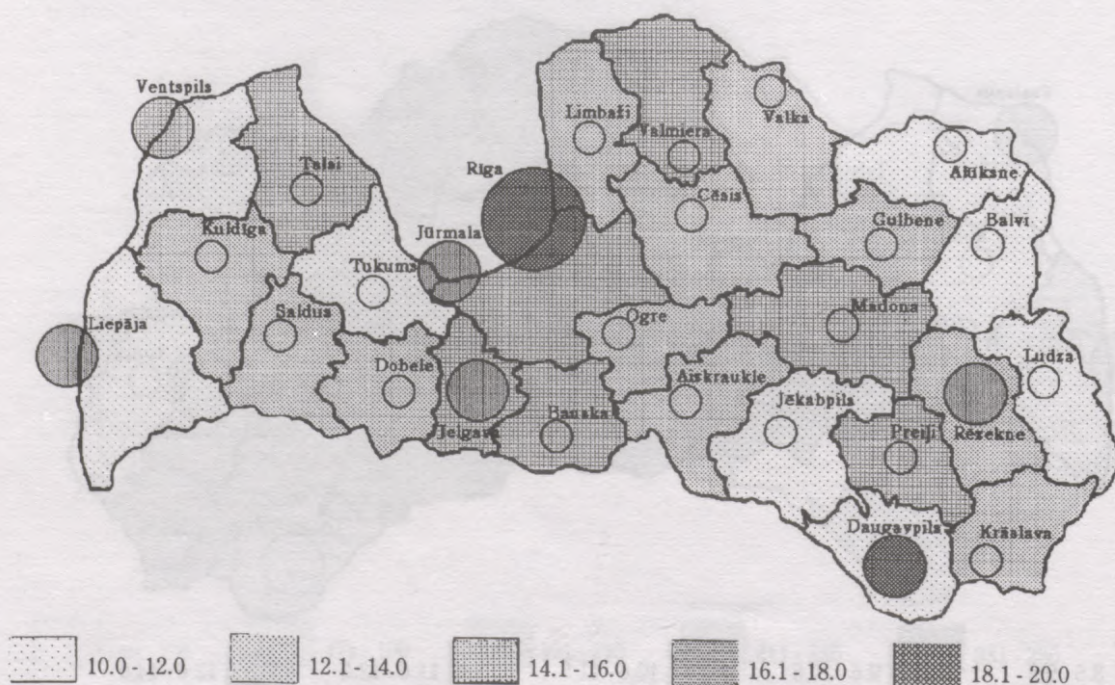
• Percentage of Deaths from External Causes Over Cities
and Districts 1987-1993 average

**Mirstība no asinsrites sistēmas slimībām,
% no visiem mirušiem vidēji 1987.-1993.g.**
• Percentage of Deaths from Diseases of Circulatory System Over Cities and Districts, 1987-1993 average

**Mirstība no ļaundabīgajiem jaunveidojumiem,
% no visiem mirušajiem vidēji 1987.-1993.g.**
• Percentage of Deaths from Neoplasms Over Cities and Districts,
1987-1993 average

III. Daļa

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU PROGNOZE LĪDZ 2015. GADAM

3.1. Prognozes aprēķinu metodika

Latvijas iedzīvotāju prognoze laikposmam līdz 2015.gadam aprēķināta 1995.gada oktobrī, izmantojot par pamatu publicētos statistikas datus par iedzīvotāju dzimum- un vecum- sastāvu 1995.g. sākumā un dabiskās kustības rādītājus 1994.gadā. Prognozes periods nepārsniedz 20 gadus, lai šī laikposma auglīgā vecuma sievietes jau būtu dzimušas, un to skaitu maz ietekmētu iespējamās prognozes kļūdas.

Aprēķinos izmantota vispārpieņemtā komponentu metode, pielietojot lauku un pilsētu iedzīvotāju atsevišķu vecumgrupu dzimstības un izdzīvošanas koeficientus.

Nemot vērā ataudzes procesu krasās pārmaiņas Latvijā pārejas periodā (sk. 1.attēlu un 3.1.-3.6. tabulas), dzimstības un mirstības intensitātes prognozē nebija izmantojamas ne iepriekšējo tendenču ekstrapolācija, ne analogi ar citām valstīm, kur ilgstoši noris mierīga attīstība.

Prognoze aprēķināta 2 variantos:

konstantā jeb inerces, saglabājot nemainīgus bāzes gada dzimstības un mirstības koeficientus vecumgrupās; vidējais mūža ilgums atbilstoši izmantotajiem koeficientiem paredzams vīriešiem 60.7, sievietēm 72.9 g., atražošanās neto koeficients - 0.657.

aktīvā - minētajiem koeficientiem visā prognozes periodā pakāpeniski atjaunojoties līdz 80.-to gadu beigu līmenim, kad tie bija vislabvēlīgākie faktiskie laikposmā pēc Otrā pasaules kara beigām un nodrošināja paaudžu skaitlisko nomaiņu. Vidējais mūža ilgums jaundzimušiem vīriešiem 66.3 g., sievietēm - 75.1 gadi, atražošanās neto koeficients - 1.029.

Ārējā emigrācija abos variantos paredzēta, vadoties pēc socioloģiskajās aptaujās [sk. 1. un 2. avotus] atkārtoti konstatētās repatriēties gatavo cittautiešu īpatsvara (80.-90.gadu mijā aptuveni 16%) un faktiskā emigrējušo skaita 90.gadu pirmajā pusē. Tā kā no kopējā paredzamo repatriantu skaita - apm. 160 tūkstošiem - jau aizbraukuši 104 tūkstoši, vēl 64 tūkstoši sadalīti pa 5 palikušajiem mūsu gadsimta gadiem, pakāpeniski mazinoties aizbraucēju skaitam:

1995.	-	24 t.
1996.	-	16 t.
1997.	-	12 t.
1998.	-	8 t.
1999.	-	4 t.

Migrantu skaits, sadalot pa vecumgrupām atbilstoši migrējošo iedzīvotāju vecumsastāva īpatnībām, atskaitīts no katram gadam aprēķinātā iedzīvotāju skaita pilsētās, kur dzīvo vairums cittautiešu. Tas atbilst faktiskajiem iedzīvotāju skaita zudumiem migrācijas rezultātā 90.-to gadu pirmajā pusē, kā arī iedzīvotāju etniskā sastāva īpatnībām pilsētās un laukos.

Valsts iekšējās migrācijas prognozē pieņemts, ka nav ekonomiska pamata lauku iedzīvotāju skaita pieaugumam, un tāpēc, ja laukos veidotos dabiskais pieaugums, tam atbilstošs cilvēku skaits pārceļtos uz pilsētām. Faktiskajos aprēķinos paņēmieni praktiski nenācās lietot.

Prognozes dati pa teritoriju nav detalizēti sīkāk, kā izdalot laukus un pilsētas, jo nelielā absolūtā notikumu skaita dēļ atsevišķām pilsētām un rajoniem ikgadējā statistikā netiek aprēķināti nepieciešamie dzimstības un mirstības koeficienti pa vecumgrupām. Bez tam pārejas perioda apstākļos gandrīz neiespējami ir prognozēt migrāciju starp valsts teritoriālām vienībām.

Aprēķinos izmantotā bāzes informācija par iedzīvotāju kustību Latvijā 1959.-1994.g.g. apkopota sekojošās tabulās un zīmējumos:

- dzimstības koeficienti Latvijā kopumā, pilsētās un laukos (3.1., 3.2. un 3.3. tabulas)
- mirstības koeficienti Latvijā kopumā, pilsētās un laukos dalījumā pēc dzimuma (3.4., 3.5. un 3.6. tabulas)
- dabiskā kustība (3.1.attēls)
- jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums (3.2.attēls)
- iedzīvotāju starpvalstu migrācija (3.7. tabula)
- iedzīvotāju skaita pārmaiņas starpvalstu migrācijas rezultātā (3.3.attēls)

3.2. Secinājumi

Laikposmā pēc valsts neatkarības atgūšanas Latvijā iedzīvotāju dabisko pieaugumu ir nomainījusi depopulācija, bet pozitīvu migrācijas saldo - negatīvs (3.7. tabula un 3.3.attēls).

Rezultātā ir ne vien samazinājies iedzīvotāju kopskaits un blīvums, bet arī izmainījies vecumgrupu samērs, kas ietekmēs iedzīvotāju skaita pieauguma iespējas un galveno vecumgrupu skaita svārstības vairāku paaudžu dzīves laikā (3.4. un 3.5.attēls)

Pieļaujot varbūtību, ka turpmākos 20 gadus dzimstības un mirstības intensitāte vecumgrupās saglabātos nemainīga, sagaidāms, ka iedzīvotāju skaits līdz 2015.gadam samazināsies par 390 tūkstošiem, t.sk. uz migrācijas rēķina par 64 un paaudžu nomaiņas gaitā par 327 tūkstošiem jeb gandrīz 13% (vidēji 0.65% gadā). Iedzīvotāju skaita mazināšanās kā tāda nebūtu vērtējama negatīvi, ja vienlaikus saglabātos turpmākai iedzīvotāju skaita saglabāšanai vai atjaunošanai atbilstošs vecumsastāvs. Patreizējai ataudzes norišu intensitātei saglabājoties tas nav sagaidāms.

Visauglīgākā vecuma (20-34 g.) sieviešu skaita mazināšanās paredzama tikai prognozes perioda beigu posmā, kad šo vecumu būs sasniegušas 90.-to gadu pirmajā pusē - jau dzimstības mazināšanās apstākļos dzimušās paaudzes. Bet visjaunāko - prognozes periodā dzimušo paaudžu - niecīgais skaits neizbēgami izraisīs vēl krasāku dzimstības un dabiskā pieauguma mazināšanos turpmākajā laikposmā. Tāpēc neatliekami būtu jāuzsāk valsts mērķtiecīga darbība ataudzes norišu normalizēšanai.

Rēķinoties ar aktīvas valsts demogrāfiskās politikas pakāpenisku un krīzes apstākļos ierobežotu ieviešanu, nevar sagaidīt drīzu stāvokļa uzlabojumu. Tāpēc prognozes aktīvajā variantā paredzēts pakāpeniski sasniegt pilnīgu paaudžu nomaiņu 80.-to gadu vidū piedzīvotā - tātad pilnīgi reālā līmenī - tikai prognozes perioda beigās. Šādā gadījumā iedzīvotāju skaita mazināšanās tuvāko 20 gadu laikā nepārsniegtu 192 tūkstošus, t.sk., mirstībai pārsniedzot dzimstību - par 128 tūkst. jeb par 5% (vidēji 0.25% gadā). Galvenais, ka šai gadījumā visjaunāko prognozes periodā dzimstošo paaudžu skaits no jauna tuvotos līdzšinējam māšu skaitam, kas būtu par pamatu pilnīgai ataudzes procesa atveseļošanai turpmākajā laikposmā.

Vienlaikus ar kopējā iedzīvotāju skaita un vecuma sastāva pārmaiņām paredzamas latviešu skaita un īpatsvara maiņas. Inerces variantā iespējama latviešu skaita mazināšanās par 140 tūkstošiem jeb 10% (vidēji 0.51% gadā). Pilnīgāka latviešu skaita saglabāšanās salīdzinot ar visiem valsts iedzīvotājiem paredzama, pateicoties latviešu samērā mazākam dzimstības līmeņa kritumam. Līdz ar to tiek kavēts arī vecāko - augstākai mirstībai pakļauto ļaužu īpatsvara pieaugums. Labvēlīgāks dabiskās kustības režīms savukārt nodrošina latviešu īpatsvara pieaugumu no 54.8% 1995.gada sākumā līdz 58.2% 2015.gadā (8. tabula).

Aktīvajā prognozes variantā latviešu skaita mazināšanās paredzama vēl mazāka - 20 gados par 23 tūkstošiem jeb 1.7% (vidēji 0.08% gadā). Minēto ataudzes īpatnību dēļ iespējama arī vecumsastāva tālākas novecošanās novēršana un tā pilnīgāka normalizācija salīdzinot ar visiem valsts iedzīvotājiem. Latviešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā līdz 2015.g. vēl nepārsniegtu 58.3%, bet būtu radies pamats tā kāpumam nākamajā laikposmā. Tādejādi iespējami drīzāka aktīvas valsts demogrāfiskās politikas uzsākšana būtu galvenokārt latviešu tautas interesēs, un tieši latvieši nodrošinātu arī tās efektivitāti.

Vēres

1. WCIOM experts 1991. Do Russians want to flee?. In: *Moscow News*, 1991, No 5
2. Zepa, Brigita. 1995. Valsts statusa maiņa un pilsoniskā apziņa. *LZA Vēstis Daļa A.-1995.- No 7/8*, 31-44 lpp.

3.1. tabula

Dzimumstības koeficienti (Latvija) • Fertility Rates: Whole Country

Gads • Year	Dzimumstības vecumkoeficienti, uz 1000 sievietēm attiecīgā vecumā • Age specific fertility rates, per 1000 women								Summārais dzimumstības koeficients • Total fertility rate	Atrazošas bruto koeficients • Gross reproduction rate	Atrazošas neto koeficients • Net reproduction rate	Mātes vidējais vecums • Mean age of mother
	15 - 49	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 34	40 - 44	45 - 49				
1958 - 1959	59.2	16.8	114.8	120.7	78.2	43.0	12.7	1.3				
1965 - 1966	51.9	18.4	110.4	109.0	68.4	31.2	8.9	0.6	1.724	0.850	0.810	
1969 - 1970	53.5	27.0	139.3	114.9	66.7	29.4	7.3	0.5	1.934	0.940	0.910	
1975 - 1976	53.9	29.3	149.5	111.7	61.9	28.9	6.8	0.4	1.948	0.930	0.900	
1978 - 1979	53.2	35.2	149.5	103.4	55.0	23.8	5.8	0.3	1.858	0.900	0.870	
1980 - 1981	55.1	39.0	152.3	104.3	54.1	22.3	5.1	0.3	1.873	0.910	0.880	
1982 - 1983	60.2	38.7	161.6	114.6	59.4	25.6	5.5	0.2	2.014	0.980	0.960	
1986 - 1987	64.1	44.8	166.8	119.1	64.9	28.2	5.9	0.3	2.150	1.053	1.029	26.1
1987	64.1	44.4	166.4	119.2	65.3	28.8	5.8	0.3	2.155			
1988	62.7	45.0	169.2	111.7	62.3	27.2	6.6	0.3	2.114			
1989 - 1990	59.0	47.1	168.1	105.5	57.4	23.5	5.2	0.2	2.035	0.982	0.958	25.8
1991	53.9	51.1	151.1	94.3	49.3	20.9	4.9	0.2	1.859	0.908	0.884	25.3
1992	50.0	48.3	142.1	86.3	45.5	19.0	4.2	0.3	1.728	0.842	0.818	25.2
1993	43.2	43.7	123.3	77.2	37.8	15.5	3.9	0.2	1.508	0.741	0.721	25.1
1994	39.6	33.7	110.0	77.5	36.7	15.7	3.9	0.2	1.389	0.677	0.657	25.5

Население СССР 1989. Статистический ежегодник. М., Финансы и статистика, 1989, 331, 336, 337 стр.
 Latvijas demogrāfijas gadagrāmata pa atbilstošiem gadiem.

Dzimumstības koeficienti (Pilsētas) • Fertility Rates: Cities and Towns

Gads • Year	Dzimumstības vecumkoeficienti, uz 1000 sievietēm attiecīgā vecumā • Age specific fertility rates, per 1000 women								Summārais dzimstības koeficients • Total fertility rate	Atražošanas bruto koeficients • Gross reproduction rate	Atražošanas neto koeficients • Net reproduction rate	Mātes vidējais vecums • Mean age of mother
	15 - 49	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 34	40 - 44	45 - 49				
1958 - 1959	54.2	14.7	107.5	108.8	67.1	32.2	7.6	0.7	1.677	0.810	0.770	
1965 - 1966	46.4	17.3	100.2	95.9	59.8	25.0	6.2	0.4	1.507	0.750	0.720	
1969 - 1970	49.8	24.6	128.4	105.9	60.7	24.0	5.1	0.3	1.701	0.830	0.800	
1975 - 1976	50.3	27.1	138.1	102.2	55.9	24.4	4.7	0.3	1.727	0.830	0.800	
1978 - 1979	49.0	30.4	134.4	95.0	50.6	19.7	4.3	0.2	1.667	0.810	0.780	
1980 - 1981	51.1	35.5	138.9	96.6	49.2	19.1	3.6	0.2	1.695	0.830	0.800	
1982 - 1983	55.9	36.6	149.1	106.5	54.6	22.0	4.1	0.1	1.848	0.900	0.880	
1986 - 1987	58.1	38.4	164.1	111.7	59.1	24.1	4.4	0.2	2.005	0.981	0.961	26.0
1987	57.8	38.0	162.3	112.4	59.4	24.6	4.4	0.1	2.005			
1988	56.6	38.8	164.2	107.2	56.5	23.4	5.5	0.2	1.977			
1989 - 1990	51.7	41.4	148.0	95.3	51.1	20.0	4.1	0.2	1.801	0.868	0.849	25.8
1991	46.9	44.5	135.9	84.6	43.3	17.9	3.8	0.2	1.651	0.804	0.785	25.3
1992	42.1	39.7	124.1	76.4	39.7	15.7	3.4	0.2	1.496	0.729	0.711	25.3
1993	35.4	35.8	105.6	65.4	31.9	12.7	2.9	0.1	1.272	0.626	0.609	25.2
1994	33.0	28.1	95.4	67.1	32.0	13.0	3.2	0.2	1.194	0.584	0.569	25.5

Dzimumstības koeficienti (Lauki) • Fertility Rates: Rural Areas

Gads • Year	Dzimumstības vecumkoeficienti, uz 1000 sievietēm attiecīgā vecumā • Age specific fertility rates, per 1000 women							Summārais dzimumstības koeficients • Total fertility rate	Atražošanas bruto koeficients • Gross reproduction rate	Atražošanas neto koeficients • Net reproduction rate	Mātes vidējais vecums • Mean age of mother
	15 - 49	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 34	40 - 44				
1958 - 1959	67.2	19.9	127.2	141.6	100.0	60.9	19.8	2.0	1.150	1.070	
1965 - 1966	63.6	20.6	132.4	141.7	85.8	45.2	14.4	1.0	1.060	1.000	
1969 - 1970	61.6	32.1	170.6	134.7	80.8	40.4	12.0	0.8	1.220	1.170	
1975 - 1976	62.7	34.1	181.5	141.5	76.5	40.6	11.4	0.6	1.250	1.200	
1978 - 1979	64.4	47.4	197.1	129.6	68.6	34.2	9.5	0.6	1.190	1.140	
1980 - 1981	66.3	47.6	192.4	128.7	71.2	31.0	9.0	0.4	1.180	1.120	
1982 - 1983	72.2	43.2	196.8	139.4	75.2	37.0	9.3	0.5	1.220	1.190	
1986 - 1987	81.2	62.1	172.4	138.5	84.1	43.2	10.6	0.6	1.270	1.230	26.4
1987	81.9	61.8	174.9	136.6	84.7	44.0	10.6	0.7			
1988	79.7	62.0	180.0	122.3	80.5	41.1	10.5	0.3			
1989 - 1990	80.6	62.2	222.6	133.6	76.8	35.2	8.8	0.5	1.305	1.264	25.9
1991	74.4	68.8	188.8	120.0	67.2	31.0	8.6	0.3	1.188	1.137	25.2
1992	71.0	69.8	183.2	109.9	61.0	29.0	6.9	0.6	1.122	1.081	25.0
1993	63.3	61.8	163.2	104.0	53.0	23.6	6.7	0.5	1.013	0.983	25.0
1994	57.0	47.0	144.6	101.4	48.8	23.9	6.4	0.6	0.904	0.875	25.4

Mirstības koeficienti (uz 1000 attiecīgā dzimuma un vecuma grupas iedzīvotājiem), Latvija • Age Specific WOMEN Death Rates: Whole Country

Vecums • Age	1975 - 1976	1980 - 1981	1984 - 1985	1986 - 1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Pavisam miruši • Total death	11.6	12.0	12.8	12.1	11.8	12.5	12.4	12.4	13.5	14.3
Sievietes • Women t.sk.										
0 - 4	4.1	3.5	3.2	2.9	2.3	2.9	3.2	3.3	3.1	2.8
5 - 9	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.4	0.3	0.4
10 - 14	0.4	0.4	0.3	0.3	0.4	0.3	0.4	0.2	0.3	0.4
15 - 19	0.5	0.5	0.5	0.4	0.8	0.6	0.5	0.6	0.7	0.5
20 - 24	0.7	0.8	0.5	0.5	0.8	0.6	0.6	0.7	0.8	0.8
25 - 29	0.8	0.9	0.9	0.7	0.7	1.0	0.7	0.9	0.9	1.2
30 - 34	1.0	1.2	1.2	1.0	1.1	1.0	1.0	1.2	1.4	1.4
35 - 39	1.6	2.0	1.7	1.3	1.5	1.6	1.7	1.7	2.2	2.3
40 - 44	2.4	2.4	2.8	2.3	2.7	2.3	2.6	2.6	3.5	3.8
45 - 49	3.4	3.9	3.7	3.4	3.4	4.4	4.2	4.4	5.3	6.3
50 - 54	5.5	5.6	5.7	5.0	5.4	5.3	5.4	6.2	7.3	8.2
55 - 59	7.7	8.9	9.0	8.4	8.4	8.4	8.2	9.0	10.0	11.7
60 - 64	13.3	13.2	13.8	12.8	13.1	13.1	13.3	13.5	14.6	16.1
65 - 69	21.2	20.6	22.1	21.3	19.8	21.6	21.8	21.0	22.3	23.0
70 - 74	36.4	35.9	37.0	36.0	35.0	35.8	34.9	33.1	36.6	38.4
75 - 79	64.3	62.6	64.9	61.7	58.4	63.0	61.7	58.7	61.5	59.9
80 - 84	109.7	109.2	110.0	103.0	99.6	106.1	102.4	100.8	106.0	104.5
85 - 89	193.0	205.9	229.3	212.6	190.7	201.1	165.5	161.4	171.7	183.2
90 - 94							264.5	277.6	281.7	313.2
95 un vairāk							393.9	483.9	400.8	591.5

Население СССР 1989. Статистический ежегодник. М., Финансы и статистика, 1989, 429, 444, 459 стр.

Latvijas dabiskā kustība un migrācija LR 1989. gadā. Rīga, 1990, 88, 89, 90 lpp.

Latvijas dabiskā kustība un migrācija LR 1990. gadā. Rīga, 1991, 96, 97, 98 lpp.

Latvijas dabiskā kustība un migrācija LR 1991. gadā. Rīga, 1991, 91, 92, 93 lpp.

Latvijas demogrāfijas gadagrāmatas pa atbilstošiem gadiem.

3.4. tabulas nobeigums
Mirstības koeficienti (uz 1000 attiecīgā dzimuma un vecuma grupas iedzīvotājiem), Latvija • Age Specific MEN Death Rates: Whole Country

Vecums • Age	1975 - 1976	1980 - 1981	1984 - 1985	1986 - 1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Pavisam miruši • Total death	13.0	13.6	13.4	12.1	12.7	13.6	13.8	14.7	17.0	18.9
Vīrieši • Men										
t.sk.										
0 - 4	5.8	4.9	4.0	3.9	3.4	3.9	4.1	4.2	3.9	3.4
5 - 9	0.7	0.7	0.8	0.7	0.7	1.0	0.7	0.8	0.6	0.6
10 - 14	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7	0.8	0.8	0.6	0.8	0.6
15 - 19	1.6	1.7	1.6	1.3	1.7	1.9	1.9	1.9	2.1	1.6
20 - 24	3.1	2.6	2.2	2.1	2.5	2.3	2.6	3.1	3.1	3.5
25 - 29	3.7	3.8	3.0	2.0	3.0	3.3	3.7	3.5	4.1	4.6
30 - 34	5.1	4.8	4.0	2.7	3.6	4.0	4.1	4.9	6.1	6.6
35 - 39	6.0	7.1	5.5	4.0	4.6	4.9	5.4	6.4	7.9	9.6
40 - 44	8.1	8.7	8.4	6.7	6.9	7.3	8.7	9.6	13.0	14.2
45 - 49	10.2	12.2	10.2	8.9	10.6	11.5	12.0	13.6	16.0	20.3
50 - 54	14.5	15.0	16.6	13.3	14.3	16.2	16.6	19.2	24.2	26.6
55 - 59	19.5	21.9	21.8	19.4	21.5	23.2	24.2	24.7	30.0	34.7
60 - 64	28.5	31.9	31.5	28.9	30.9	32.3	33.4	35.5	41.3	45.6
65 - 69	42.4	45.1	47.1	43.8	42.6	46.4	44.2	47.2	53.2	57.9
70 - 74	66.3	65.4	68.4	67.1	64.5	66.0	66.3	66.1	74.1	77.1
75 - 79	96.5	98.6	100.1	96.6	91.0	99.6	95.1	94.7	98.0	103.8
80 - 84	149.1	139.9	146.8	140.9	137.1	142.0	137.9	143.1	150.4	153.9
85 - 89	229.8	234.0	246.7	234.1	218.4	236.0	205.0	198.1	212.8	243.0
90 - 94							321.3	335.4	312.6	342.8
95 un vairāk							390.0	424.2	431.0	635.9

Mirstības koeficienti (uz 1000 attiecīgā dzimuma un vecuma grupas iedzīvotājiem), Pilsētas • Age Specific WOMEN Death Rates: Cities ans Towns

Vecums • Age	1975 - 1976	1980 - 1981	1984 - 1985	1986 - 1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Pavisam miruši • Total death	10.2	10.4	11.3	10.8	10.8	11.4	11.4	11.4	12.3	13.3
Sievietes • Women t.sk.										
0 - 4	3.8	3.0	2.9	2.6	2.0	2.6	2.8	2.8	3.0	2.8
5 - 9	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4
10 - 14	0.4	0.3	0.3	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3
15 - 19	0.4	0.4	0.4	0.4	0.6	0.6	0.4	0.5	0.6	0.4
20 - 24	0.6	0.8	0.5	0.5	0.8	0.6	0.6	0.7	0.8	0.7
25 - 29	0.8	0.7	0.8	0.7	0.7	0.9	0.6	0.8	0.8	1.2
30 - 34	0.9	1.0	0.9	0.9	1.1	0.9	1.0	1.2	1.3	1.5
35 - 39	1.5	1.7	1.4	1.1	1.4	1.5	1.6	1.8	2.2	2.3
40 - 44	2.3	2.2	2.6	2.0	2.7	2.1	2.5	2.4	3.3	3.9
45 - 49	3.4	4.0	3.4	3.0	3.3	4.0	4.2	4.2	5.0	6.0
50 - 54	5.4	5.3	5.7	4.7	5.3	5.3	5.3	6.0	7.2	8.2
55 - 59	7.9	9.0	8.8	8.3	8.4	8.6	8.3	8.8	9.3	11.9
60 - 64	14.2	13.3	13.9	12.9	13.0	13.3	13.5	13.8	14.2	16.0
65 - 69	22.9	21.5	22.3	22.2	20.7	21.8	22.2	21.0	22.3	23.5
70 - 74	36.9	36.7	37.8	36.6	35.0	36.7	36.2	33.5	35.8	37.4
75 - 79	64.5	61.8	65.4	62.5	58.8	63.6	61.1	57.5	63.0	59.7
80 - 84	105.8	104.8	107.3	102.7	99.6	105.1	100.9	99.8	103.4	102.4
85 - 89	186.6	191.5	208.2	197.1	183.2	192.5	159.4	156.3	162.6	176.5
90 - 94							148.4	256.1	258.0	293.0
95 un vairāk							375.4	470.6	367.7	504.4

Mirstības koeficienti (uz 1000 attiecīgā dzimuma un vecuma grupas iedzīvotājiem), Pilsētas • Age Specific MEN Death Rates: Cities and Towns

Vecums • Age	1975 - 1976	1980 - 1981	1984 - 1985	1986 - 1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Pavisam miruši • Total death										
Vīrieši • Men	10.9	11.5	11.5	10.6	11.5	12.5	12.8	13.8	16.1	18.3
t.sk.										
0 - 4	5.3	4.5	3.5	3.2	3.0	3.7	3.7	3.7	3.4	3.3
5 - 9	0.6	0.5	0.6	0.5	0.5	0.6	0.6	0.5	0.4	0.6
10 - 14	0.7	0.4	0.5	0.6	0.5	0.8	0.6	0.6	0.6	0.5
15 - 19	1.5	1.4	1.4	1.2	1.4	1.6	1.6	1.6	1.8	1.4
20 - 24	2.7	2.2	1.8	1.7	2.0	1.7	1.9	2.8	2.6	3.3
25 - 29	2.9	3.3	2.4	1.6	2.7	3.0	3.3	3.0	3.8	4.5
30 - 34	4.4	4.1	3.3	2.2	3.4	3.5	3.7	4.4	6.2	6.5
35 - 39	5.3	6.2	4.7	3.5	4.5	4.4	5.2	5.9	7.9	9.4
40 - 44	7.2	7.7	7.0	5.9	6.4	6.7	8.4	8.8	12.8	14.7
45 - 49	9.1	10.9	9.0	7.9	9.6	10.9	11.5	13.1	15.9	20.6
50 - 54	14.4	14.3	15.1	12.4	13.5	15.6	15.9	18.5	24.0	26.6
55 - 59	19.5	21.1	21.0	19.0	21.1	22.7	29.9	24.6	29.3	34.2
60 - 64	28.8	30.7	30.2	28.2	30.0	30.8	32.1	34.6	40.3	45.4
65 - 69	42.0	44.9	45.8	42.6	43.0	45.2	43.2	46.4	51.5	56.5
70 - 74	71.7	65.8	67.1	65.9	62.4	63.8	65.7	65.2	70.5	73.1
75 - 79	96.6	99.5	97.4	94.5	91.0	98.5	94.2	93.4	97.2	104.5
80 - 84	144.6	137.8	141.7	137.8	133.8	144.5	133.5	143.3	144.1	149.8
85 - 89	218.8	213.5	223.2	224.6	207.7	229.8	196.5	187.7	200.8	236.2
90 - 94							324.9	311.2	296.2	319.1
95 un vairāk							352.2	361.5	359.5	537.2

Mirstības koeficienti (uz 1000 attiecīgā dzimuma un vecuma grupas iedzīvotājiem), Lauki • Age Specific Women Death Rates: Rural Areas

Vecums	1975 - 1976	1980 - 1981	1984 - 1985	1986 - 1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Pavisam miruši										
• Total death	14.4	15.6	16.2	15.2	14.4	15.2	14.9	14.8	16.3	16.7
Sievietes • Women										
t.sk.										
0 - 4	4.7	4.5	3.9	3.7	2.9	3.4	3.8	4.3	3.4	2.9
5 - 9	0.6	0.7	0.6	0.6	0.9	0.6	0.9	0.6	0.4	0.3
10 - 14	0.5	0.7	0.3	0.5	0.4	0.6	0.6	0.3	0.3	0.6
15 - 19	0.7	0.8	0.7	0.5	1.1	0.7	0.9	1.0	0.9	0.5
20 - 24	1.0	0.9	0.8	0.5	0.9	0.5	0.7	0.7	0.8	0.9
25 - 29	0.9	1.6	1.2	0.8	1.0	1.1	0.9	1.0	1.0	1.1
30 - 34	1.4	1.7	1.9	1.4	1.1	1.2	1.0	1.1	1.6	1.3
35 - 39	2.0	2.6	2.4	1.9	1.9	1.8	1.9	1.3	2.2	2.2
40 - 44	2.8	3.1	3.1	3.0	2.9	3.1	3.2	3.2	4.2	3.4
45 - 49	3.3	3.9	4.4	4.3	3.6	5.5	4.4	5.0	6.1	7.6
50 - 54	5.6	6.2	5.8	5.8	5.7	5.4	5.8	6.6	7.6	8.3
55 - 59	7.2	8.6	9.4	8.6	8.6	8.0	7.9	9.4	11.6	11.4
60 - 64	12.0	13.0	13.6	12.5	13.3	12.5	12.8	12.9	15.6	16.4
65 - 69	19.0	19.3	21.8	19.6	17.8	21.4	21.1	21.0	22.2	22.1
70 - 74	35.8	34.7	35.9	34.9	35.0	34.2	32.2	32.4	38.3	40.6
75 - 79	64.1	63.7	64.1	60.5	57.7	62.0	62.9	60.8	59.1	60.2
80 - 84	114.8	115.6	114.3	103.4	99.7	107.6	104.8	102.4	109.9	107.8
85 - 89	200.9	227.3	267.4	241.2	203.7	216.2	176.3	169.8	186.4	193.9
90 - 94							294.5	316.9	325.2	351.2
95 un vairāk							429.4	508.5	463.6	795.9

3.6. tabulas nobeigums
Mirstības koeficienti (uz 1000 attiecīgā dzimuma un vecuma grupas iedzīvotājiem), Lauki • Age Specific MEN Death Rates: Rural Areas

Vecums • Age	1975 - 1976	1980 - 1981	1984 - 1985	1986 - 1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Pavisam miruši • Total death										
Vīrieši • Men	17.2	18.0	18.0	15.6	15.4	16.3	16.2	16.7	19.0	19.9
t.sk.										
0 - 4	6.9	5.6	5.0	5.2	4.3	4.3	4.9	5.3	4.7	3.6
5 - 9	1.0	1.1	1.4	1.2	1.1	1.8	1.0	1.3	0.9	0.7
10 - 14	0.8	1.1	1.1	0.7	1.1	0.7	1.0	0.8	1.0	0.7
15 - 19	1.8	2.5	2.1	1.7	2.6	2.6	2.8	2.5	2.5	2.1
20 - 24	4.1	3.5	3.4	3.0	4.0	3.8	4.5	3.9	4.3	3.9
25 - 29	5.8	5.1	4.5	3.0	3.6	3.8	4.6	4.6	4.6	4.8
30 - 34	6.5	6.6	5.9	3.9	4.0	5.3	5.2	6.1	6.0	6.8
35 - 39	7.8	9.6	8.1	5.6	5.0	6.3	6.0	7.6	8.1	10.0
40 - 44	9.9	11.2	12.2	9.2	8.4	9.1	9.4	11.5	13.5	12.0
45 - 49	12.9	14.9	13.5	11.5	13.1	12.9	13.1	14.7	16.5	19.7
50 - 54	15.0	16.8	19.9	15.4	16.1	17.5	18.2	20.7	24.7	26.6
55 - 59	19.5	23.6	24.0	20.5	22.4	24.4	24.9	25.0	31.4	35.9
60 - 64	28.0	34.5	34.4	30.4	33.3	36.0	36.6	37.7	43.5	45.8
65 - 69	43.0	45.6	49.9	46.5	41.5	49.3	46.8	49.2	57.2	61.3
70 - 74	61.2	64.9	70.7	69.5	68.7	70.8	67.7	68.1	81.6	85.6
75 - 79	96.4	97.7	103.4	99.4	91.2	101.6	96.9	96.9	99.5	102.5
80 - 84	152.8	142.0	152.2	144.7	141.7	138.5	144.4	142.7	159.7	160.4
85 - 89	239.1	255.6	275.6	245.6	231.8	243.8	216.4	211.1	227.8	251.9
90 - 94							317.1	364.5	332.8	374.6
95 un vairāk							463.4	544.1	569.6	825.4

Iedzīvotāju starpvalstu migrācija 1951. - 1994. g.g.**• International Net Migration in 1951 - 1994**

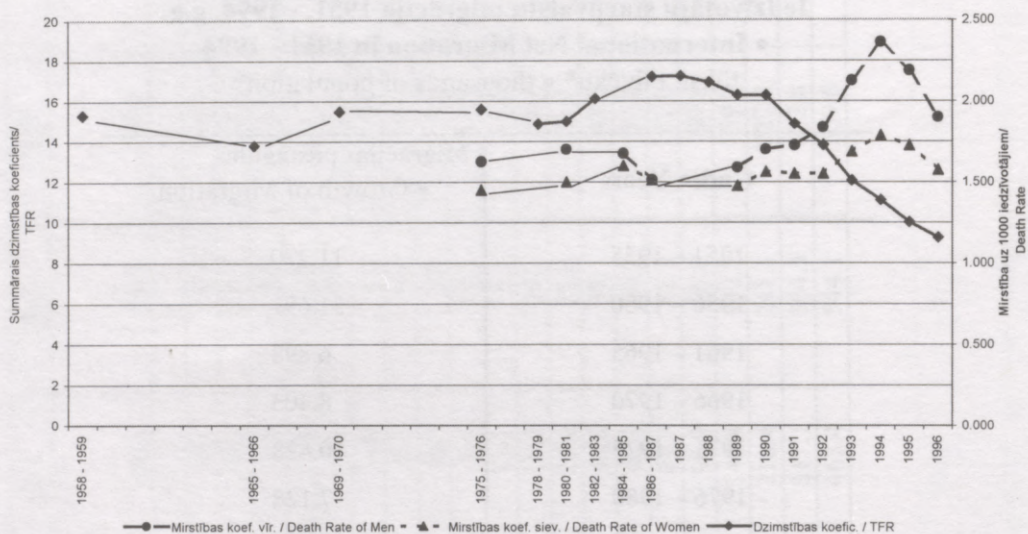
tūkst. cilvēku* • thousands of population*

Gadi • Years	Migrācijas pieaugums • Growth of Migration
1951 - 1955	11.270
1956 - 1960	31.691
1961 - 1965	6.898
1966 - 1970	8.403
1971 - 1975	10.428
1976 - 1980	7.128
1981 - 1985	8.640
1986	11.689
1987	16.715
1988	10.994
1989	1.222
1990	-0.516
1991	-10.796
1992	-46.931
1993	-27.884
1994	-18.810

* 1951. - 1985. g. - vidēji gadā • average in a year

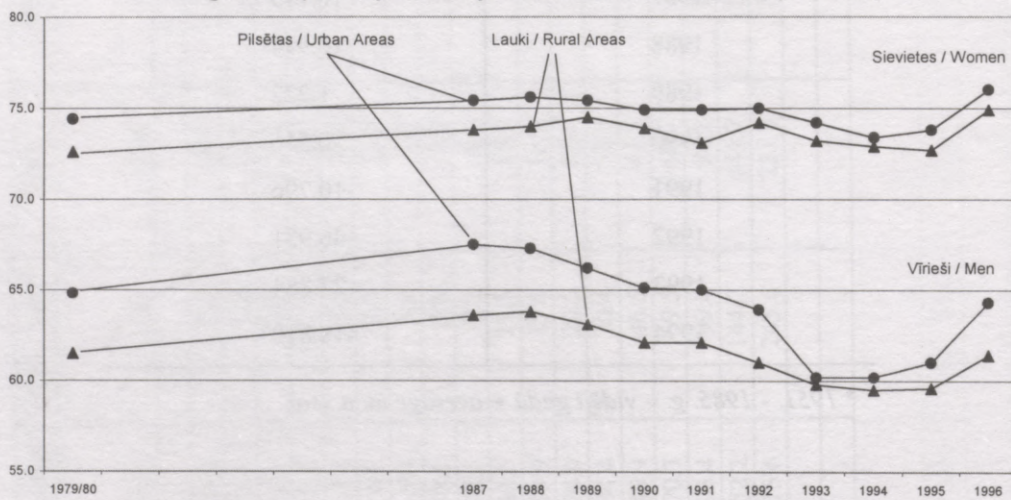
Dabiskā kustība Latvijā 1958.-1996. g.
Total Fertility Rate and Crude Death Rates by Sex in years 1958-1996

3.1. attēls

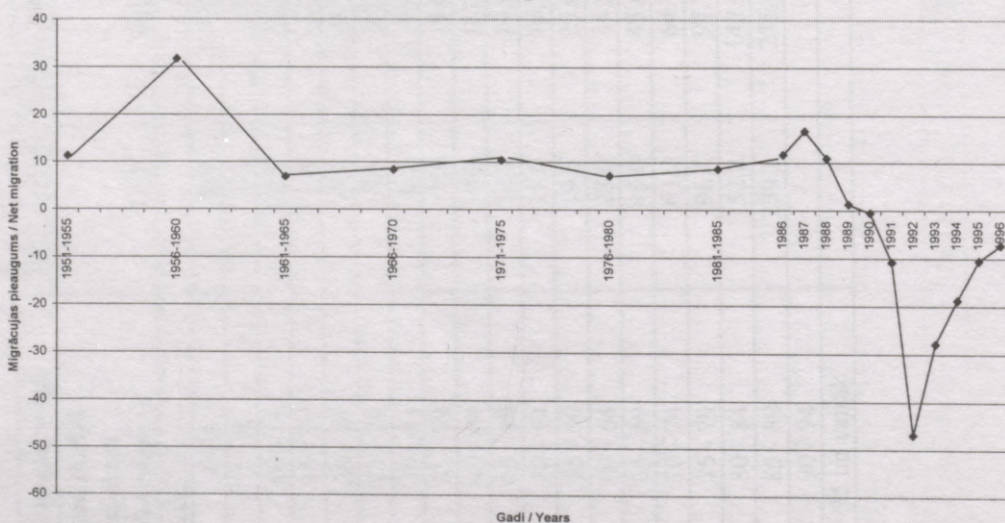
3.2. attēls

Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums
Average Life Expectancy at Birth by Sex in Urban and Rural Areas (1979-1996)

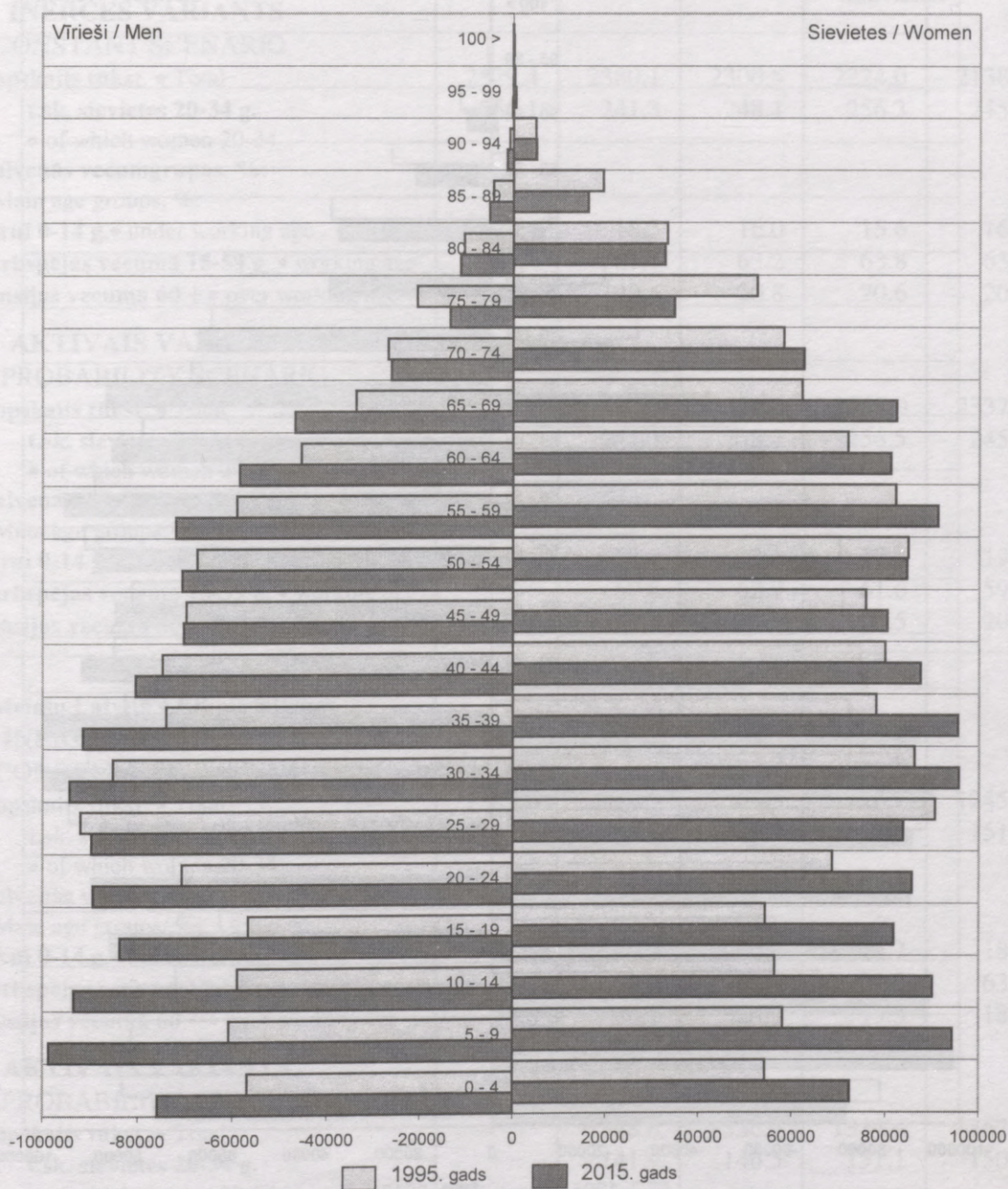

3.3. attēls

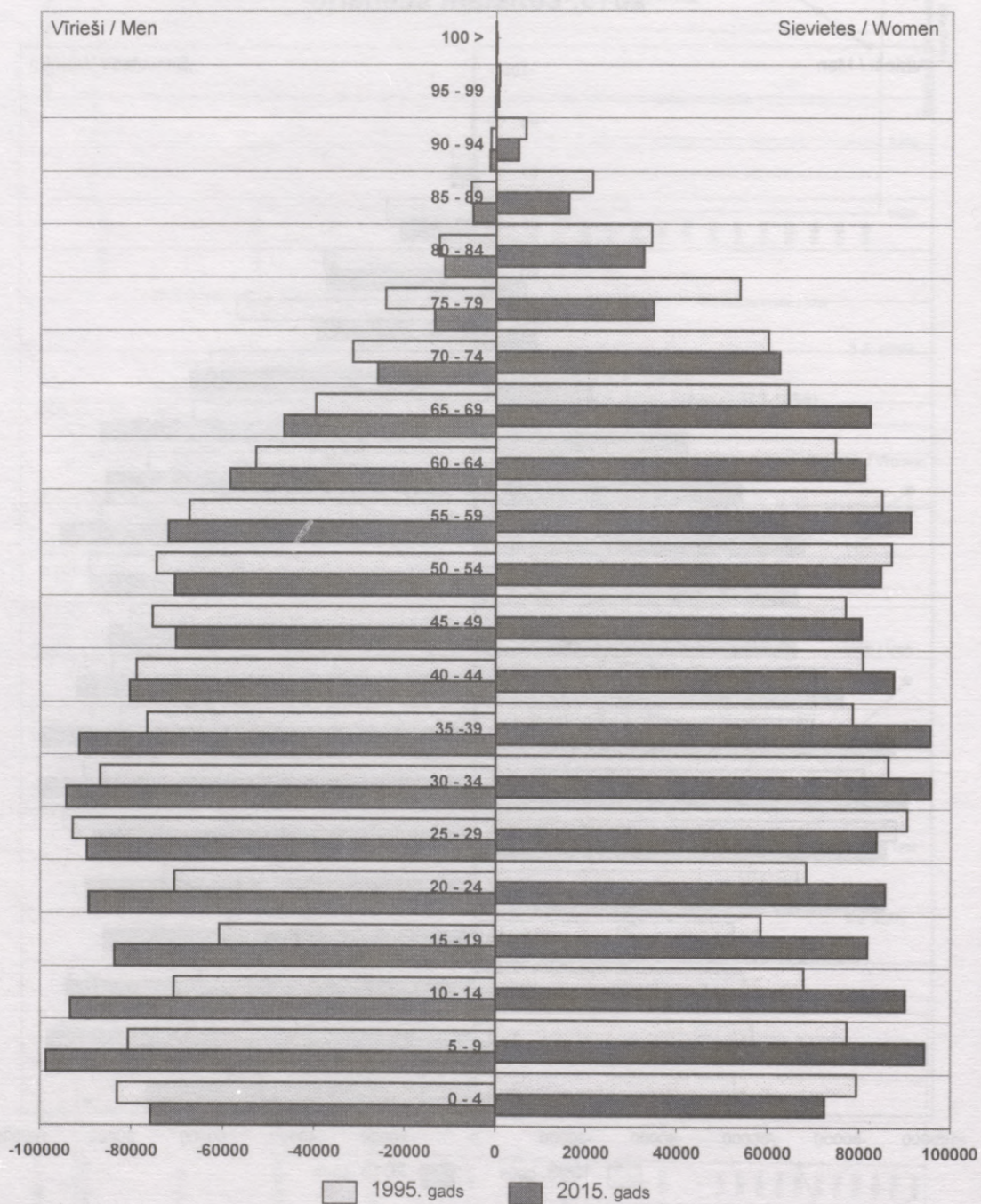
Iedzīvotāju skaita pārmaiņas starpvalstu migrācijas rezultātā (tūkst. cilvēku)*
International Net Migration in Latvia

**Iedzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs
1995. g. un 2015. g. (inerces variants)
Distribution of population by age and sex in 1995 and
2015: constant scenario**

**Iedzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs
1995. g. un 2015. g. (aktīvais variants)**
**Distribution of population by age and sex in 1995 and
2015: probability scenario**

**Latvijas iedzīvotāju skaita prognoze pa vecuma grupām
atbilstoši ekonomiskās aktivitātes iespējām**
• Population Projection for Latvia up to 2015 by the Main Age Groups

	1995	2000	2005	2010	2015
Iedzīvotāji kopā • Whole population					
1. INERCES VARIANTS					
• CONSTANT SCENARIO					
Kopskaitis tūkst. • Total	2529.4	2380.1	2300.5	2224.0	2138.6
t.sk. sievietes 20-34 g.	265.1	241.3	248.1	256.3	245.3
• of which women 20-34					
Galvenās vecumgrupas, %:					
• Main age groups, %:					
bērni 0-14 g. • under working age	20.7	18.5	16.0	15.6	16.1
darbspējas vecumā 15-59 g. • working age	60.4	61.1	63.2	63.8	63.1
pensijas vecumā 60 + • over working age	18.9	20.4	20.8	20.6	20.8
2. AKTĪVAIS VARIANTS					
• PROBABILITY SCENARIO					
Kopskaitis tūkst. • Total		2394.1	2354.0	2341.0	2337.3
t.sk. sievietes 20-34 g.		241.3	248.2	256.5	245.1
• of which women 20-34					
Galvenās vecumgrupas, %:					
• Main age groups, %:					
bērni 0-14 g. • under working age		18.8	17.1	17.9	19.6
darbspējas vecumā 15-59 g. • working age		60.8	62.9	61.6	59.7
pensijas vecumā 60 + • over working age		20.4	20.8	20.5	20.7
Latviešu Latvijā • Ethnic latvians					
1. INERCES VARIANTS					
• CONSTANT SCENARIO					
Kopskaitis tūkst. • Total	1385.0	1340.5	1305.3	1276.2	1245.3
t.sk. sievietes 20-34 g.	144.8	141.8	146.6	151.6	151.7
• of which women 20-34					
Galvenās vecumgrupas, %:					
• Main age groups, %:					
bērni 0-14 g. • under working age	22.5	20.9	18.6	17.7	18.4
darbspējas vecumā 15-59 g. • working age	57.7	59.0	60.9	62.9	63.0
pensijas vecumā 60 + • over working age	19.8	20.1	20.5	19.5	18.6
2. AKTĪVAIS VARIANTS					
• PROBABILITY SCENARIO					
Kopskaitis tūkst. • Total		1348.8	1336.5	1344.4	1362.2
t.sk. sievietes 20-34 g.		141.9	146.5	151.1	150.8
• of which women 20-34					
Galvenās vecumgrupas, %:					
• Main age groups, %:					
bērni 0-14 g. • under working age		21.1	19.6	20.0	22.0
darbspējas vecumā 15-59 g. • working age		58.8	59.9	60.5	59.4
pensijas vecumā 60 + • over working age		20.1	20.5	19.4	18.6

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. - 2015. gadam • Number of Population by Age and Sex in 1995 -2015

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

pēc 1994. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1994

pēc 1994. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1994

Vecums • Age	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
	0 - 4	75802	72418	148220	57503	54873	112376	59532	56791	116323	61174	58358	119532	56908	54289
5 - 9	98641	94327	192968	72170	69124	141294	57072	54571	111643	59082	56482	115564	60714	58042	118756
10 - 14	93367	90045	183412	95418	91397	186815	71942	68987	140929	56892	54465	111357	58894	56368	115262
15 - 19	83694	81790	165484	90262	87376	177638	94930	91212	186142	71554	68845	140399	56597	54353	110950
20 - 24	89378	85646	175024	80569	79534	160103	89203	87114	176317	93791	90935	184726	70665	68633	139298
25 - 29	89679	83752	173431	84543	82327	166870	78983	79171	158154	87451	86719	174170	91935	90516	182451
30 - 34	94282	95684	189966	83307	79427	162734	82285	81816	164101	76881	78678	155559	85136	86182	171318
35 - 39	91414	95494	186908	86973	91303	178276	80128	78735	158863	79120	81095	160215	73940	77989	151929
40 - 44	80394	87471	167865	83624	91467	175091	82168	89992	172160	75735	77614	153349	74738	79935	154673
45 - 49	70309	80374	150683	72213	83655	155868	77000	89296	166296	75636	87831	163467	69716	75763	145479
50 - 54	70590	84560	155150	61570	76480	138050	64345	80737	145082	68636	86176	154812	67387	84731	152118
55 - 59	71975	91137	163112	59698	79617	139315	52986	72906	125892	55318	76927	132245	59024	82118	141142
60 - 64	58467	81021	139488	58452	84558	143010	48867	74346	123213	43527	68163	111690	45372	71886	117258
65 - 69	46690	82247	128937	44575	73100	117675	45187	76915	122102	37674	67528	105202	33695	62036	95731
70 - 74	26071	62429	88500	33007	70763	103770	31750	63023	94773	32316	66442	98758	26815	58155	84970
75 - 79	13502	34698	48200	16122	48864	64986	21097	56071	77168	20077	49557	69634	20564	52415	72979
80 - 84	11275	32618	43893	6805	23029	29834	8492	33110	41602	11180	38168	49348	10455	33200	43655
85 - 89	5039	16079	21118	4083	16137	20220	2453	11327	13780	3144	16616	19760	4189	19323	23512
90 - 94	1330	4973	6303	1019	4514	5533	850	4604	5454	511	3221	3732	673	4881	5554
95 - 99	120	516	636	101	484	585	76	437	513	69	464	533	42	329	371
100 >	26	119	145	2	16	18	2	13	15	1	11	12	1	12	13
Kopā	1172045	1357398	2529443	1092016	1288045	2380061	1049348	1251174	2300522	1009769	1214295	2224064	967460	1171156	2138616

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. – 2015. gadam • Number of Population by Sex and Age of the Most Probable Activities in 1995 – 2015

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

pēc 1994. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1994

pēc 1994. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age – specific fertilities rates: 1994

Vecums • Age	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Bērni • Children															
0 - 2	41121	39451	80572	34825	33210	68035	36214	34527	70741	36756	35044	71800	33359	31805	65164
3 - 6	73164	69340	142504	46668	44840	91508	46378	44302	90680	48442	46272	94714	47722	45583	93305
7 - 14	153525	147999	301524	143598	137344	280942	105954	101520	207474	91950	87989	179939	95435	91311	186746
0 - 14	267810	256790	524600	225091	215394	440485	188546	180349	368895	177148	169305	346453	176516	168699	345215
15	16845	16308	33153	19058	18751	37809	17991	16949	34940	11309	10823	22132	11487	11001	22488
16	16528	16244	32772	19292	18543	37835	19062	18176	37238	12518	12265	24783	11418	10951	22369
17	16488	16094	32582	17926	17296	35222	19356	18699	38055	14738	14156	28894	11324	10876	22200
18	17034	16521	33555	17036	16371	33407	19412	18970	38382	15803	15279	31082	11230	10799	22029
19	16799	16623	33422	16950	16415	33365	19109	18418	37527	17186	16322	33508	11138	10726	21864
20	16846	16411	33257	16321	15907	32228	18902	18707	37609	17842	16909	34751	11214	10797	22011
21	16875	15977	32852	15964	15824	31788	19098	18492	37590	18869	18126	36995	12390	12231	24621
22	17682	16571	34253	15874	15651	31525	17713	17243	34956	19125	18641	37766	14560	14113	28673
23	19077	18451	37528	16356	16046	32402	16804	16316	33120	19145	18907	38052	15585	15228	30813
24	18898	18236	37134	16054	16106	32160	16686	16356	33042	18810	18352	37162	16916	16264	33180
Sievietes • women	-	265082	-	-	241288	-	-	248101	-	-	256332	-	-	245331	-
15 - 49	-	610211	-	-	528963	-	-	526628	-	-	500242	-	-	472853	-
Darba spējīgie working	741715	785908	1527623	702759	751186	1453945	702028	750979	1453007	684122	734820	1418942	649138	700220	1349358
15 - 64	800182	866929	1667111	761211	835744	1596955	750895	825325	1576220	727649	802983	1530632	694510	772106	1466616
Pensijas vecumā pension	162520	314700	477220	164166	321465	485631	158774	319846	478620	148499	310170	458669	141806	302237	444043
65 - 100	104053	233679	337732	105714	236907	342621	109907	245500	355407	104972	242007	346979	96434	230351	326785
Kopā	1172045	1357398	2529443	1092016	1288045	2380061	1049348	1251174	2300522	1009769	1214295	2224064	967460	1171156	2138616

Inerces variants • Constant

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. - 2015. gadam (struktūra)
• Distribution of Men, Women and Total Population by Age of the Most Probable Activities in 1995 - 2015, %

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

pēc 1994. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1994

pēc 1994. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - Specific fertilities rates: 1994

Vecums • Age	1995				2000				2005				2010				2015			
	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Kopā • Total
0 - 2	3.51	2.91	3.19	3.19	3.19	2.58	2.86	3.07	3.45	2.76	3.07	3.23	3.64	2.89	3.23	3.45	2.72	3.05	3.45	3.05
3 - 6	6.24	5.11	5.63	5.63	4.27	3.48	3.84	3.94	4.42	3.54	3.94	4.26	4.80	3.81	4.26	4.93	3.89	4.36	4.93	4.36
7 - 14	13.10	10.90	11.92	11.92	13.15	10.66	11.80	9.02	10.10	8.11	9.02	8.09	9.11	7.25	8.09	9.86	7.80	8.73	9.86	8.73
0 - 14	22.85	18.92	20.74	20.74	20.61	16.72	18.51	16.04	17.97	14.41	16.04	15.58	17.54	13.94	15.58	18.25	14.40	16.14	18.25	16.14
15	1.44	1.20	1.31	1.31	1.75	1.46	1.59	1.52	1.71	1.35	1.52	1.00	1.12	0.89	1.00	1.19	0.94	1.05	1.19	1.05
16	1.41	1.20	1.30	1.30	1.77	1.44	1.59	1.62	1.82	1.45	1.62	1.11	1.24	1.01	1.11	1.18	0.94	1.05	1.18	1.05
17	1.41	1.19	1.29	1.29	1.64	1.34	1.48	1.65	1.84	1.49	1.65	1.30	1.46	1.17	1.30	1.17	0.93	1.04	1.17	1.04
18	1.45	1.22	1.33	1.33	1.56	1.27	1.40	1.67	1.85	1.52	1.67	1.40	1.57	1.26	1.40	1.16	0.92	1.03	1.16	0.92
19	1.43	1.22	1.32	1.32	1.55	1.27	1.40	1.63	1.82	1.47	1.63	1.51	1.70	1.34	1.51	1.15	0.92	1.02	1.15	0.92
20	1.44	1.21	1.31	1.31	1.49	1.23	1.35	1.63	1.80	1.50	1.63	1.56	1.77	1.39	1.56	1.16	0.92	1.03	1.16	0.92
21	1.44	1.18	1.30	1.30	1.46	1.23	1.34	1.63	1.82	1.48	1.63	1.66	1.87	1.49	1.66	1.28	1.04	1.15	1.28	1.04
22	1.51	1.22	1.35	1.35	1.45	1.22	1.32	1.52	1.69	1.38	1.52	1.70	1.89	1.54	1.70	1.50	1.21	1.34	1.50	1.21
23	1.63	1.36	1.48	1.48	1.50	1.25	1.36	1.44	1.60	1.30	1.44	1.71	1.90	1.56	1.71	1.61	1.30	1.44	1.61	1.30
24	1.61	1.34	1.47	1.47	1.47	1.25	1.35	1.44	1.59	1.31	1.44	1.67	1.86	1.51	1.67	1.75	1.39	1.55	1.75	1.39
20 - 34	-	19.53	-	-	-	18.73	-	-	-	19.83	-	-	-	21.11	-	-	20.95	-	-	20.95
15 - 49	-	44.95	-	-	-	41.07	-	-	-	42.09	-	-	-	41.20	-	-	40.37	-	-	40.37
15 - 59	63.28	57.90	60.39	60.39	64.35	58.32	61.09	63.16	66.90	60.02	63.16	63.80	67.75	60.51	63.80	67.10	59.79	63.09	67.10	59.79
15 - 64	68.27	63.87	65.91	65.91	69.71	64.88	67.10	68.52	71.56	65.96	68.52	68.82	72.06	66.13	68.82	71.79	65.93	68.58	71.79	65.93
60 - 100	13.87	23.18	18.87	18.87	15.03	24.96	20.40	20.80	15.13	25.56	20.80	20.62	14.71	25.54	20.62	14.66	25.81	20.76	14.66	25.81
65 - 100	8.88	17.22	13.35	13.35	9.68	18.39	14.40	15.45	10.47	19.62	15.45	15.60	10.40	19.93	15.60	9.97	19.67	15.28	9.97	19.67
Kopā	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Sievietes • women	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Darba spējīgie working	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pensijas vecumā pension	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. - 2015. gadam • Number of Population by Age and Sex in 1995 -2015

pēc 1995.gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

Izdziļošanas varbūtība izlīdzināta no 1994.gada līmeņa uz 1986. gada līmeni (1995.-2015.g.) • Survivorship function : up to the level of 1986 in 2015
Speciālajiem dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1994.gada līmeņa uz 1989.gada līmeni (1995.-2015.g.) • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2015

Vecums • Age	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
	0 - 4	75802	72418	148220	62085	59250	121335	71925	68660	140585	81625	77971	159596	83044	79392
5 - 9	98641	94327	192968	72173	69125	141298	61593	58918	120511	71193	68144	139337	80665	77303	157968
10 - 14	93367	90045	183412	95418	91401	186819	71915	68984	140899	61244	58693	119937	70703	67821	138524
15 - 19	83694	81790	165484	90279	87378	177657	94963	91212	186175	71442	68722	140164	60814	58425	119239
20 - 24	89378	85646	175024	80610	79540	160150	89353	87124	176477	94008	90868	184876	70639	68369	139008
25 - 29	89679	83752	173431	84630	82342	166972	79287	79219	158506	88085	86748	174833	92820	90442	183262
30 - 34	94282	95684	189966	83445	79445	162890	82823	81896	164719	77915	78862	156777	86891	86330	173221
35 - 39	91414	95494	186908	87195	91339	178534	80950	78842	159792	80886	81366	162252	76559	78459	155018
40 - 44	80394	87471	167865	83937	91531	175468	83389	90239	173628	78253	78013	156266	78917	80707	159624
45 - 49	70309	80374	150683	72607	83763	156370	78682	89749	168431	79102	88762	167864	75413	76936	152349
50 - 54	70590	84560	155150	61998	76602	138600	66262	81314	147576	73084	87578	160662	74623	86919	161542
55 - 59	71975	91137	163112	60189	79747	139936	54886	73450	128336	59860	78381	138241	67383	84794	152177
60 - 64	58467	81021	139488	58942	84717	143659	50732	74962	125694	47491	69597	117088	52855	74669	127524
65 - 69	46690	82247	128937	44954	73191	118145	46950	77435	124385	41177	68696	109873	39651	64321	103972
70 - 74	26071	62429	88500	33282	70859	104141	32983	63402	96385	35342	67489	102831	31522	59913	91435
75 - 79	13502	34698	48200	16262	48903	65165	21918	56311	78229	21988	50129	72117	24238	53684	77922
80 - 84	11275	32618	43893	6880	23105	29985	8876	33418	42294	12351	38833	51184	12505	34327	46832
85 - 89	5039	16079	21118	4186	16353	20539	2668	11820	14488	3692	17803	21495	5429	21307	26736
90 - 94	1330	4973	6303	1068	4681	5749	1002	5198	6200	697	4007	4704	1080	6581	7661
95 - 99	120	516	636	109	528	637	103	591	694	123	802	925	102	744	846
100 >	26	119	145	2	15	17	2	13	15	2	16	18	3	25	28
Kopā	1172045	1357398	2529443	1100251	1293815	2394066	1081262	1272757	2354019	1079560	1261480	2341040	1085856	1251468	2337324

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. – 2015. gadam (struktūra) • Distribution of Men, Women and Total Population by Age in 1995 – 2015, %

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

Izdzīvošanas varbūtība izlīdzināta no 1994. gada līmeņa uz 1986. gada līmeni (1995.-2015.g.) • Survivorship function : up to the level of 1986 in 2015

Speciālajiem dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1994. gada līmeņa uz 1989. gada līmeni (1995.-2015.g.) • Age – Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2015

Vecums • Age	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 4	6.47	5.34	5.86	5.64	4.58	5.07	6.65	5.39	5.97	7.56	6.18	6.82	7.65	6.34	6.95
5 - 9	8.42	6.95	7.63	6.56	5.34	5.90	5.70	4.63	5.12	6.59	5.40	5.95	7.43	6.18	6.76
10 - 14	7.97	6.63	7.25	8.67	7.06	7.80	6.65	5.42	5.99	5.67	4.65	5.12	6.51	5.42	5.93
15 - 19	7.14	6.03	6.54	8.21	6.75	7.42	8.78	7.17	7.91	6.62	5.45	5.99	5.60	4.67	5.10
20 - 24	7.63	6.31	6.92	7.33	6.15	6.69	8.26	6.85	7.50	8.71	7.20	7.90	6.51	5.46	5.95
25 - 29	7.65	6.17	6.86	7.69	6.36	6.97	7.33	6.22	6.73	8.16	6.88	7.47	8.55	7.23	7.84
30 - 34	8.04	7.05	7.51	7.58	6.14	6.80	7.66	6.43	7.00	7.22	6.25	6.70	8.00	6.90	7.41
35 - 39	7.80	7.04	7.39	7.93	7.06	7.46	7.49	6.19	6.79	7.49	6.45	6.93	7.05	6.27	6.63
40 - 44	6.86	6.44	6.64	7.63	7.07	7.33	7.71	7.09	7.38	7.25	6.18	6.68	7.27	6.45	6.83
45 - 49	6.00	5.92	5.96	6.60	6.47	6.53	7.28	7.05	7.16	7.33	7.04	7.17	6.95	6.15	6.52
50 - 54	6.02	6.23	6.13	5.63	5.92	5.79	6.13	6.39	6.27	6.77	6.94	6.86	6.87	6.95	6.91
55 - 59	6.14	6.71	6.45	5.47	6.16	5.85	5.08	5.77	5.45	5.54	6.21	5.91	6.21	6.78	6.51
60 - 64	4.99	5.97	5.51	5.36	6.55	6.00	4.69	5.89	5.34	4.40	5.52	5.00	4.87	5.97	5.46
65 - 69	3.98	6.06	5.10	4.09	5.66	4.93	4.34	6.08	5.28	3.81	5.45	4.69	3.65	5.14	4.45
70 - 74	2.22	4.60	3.50	3.02	5.48	4.35	3.05	4.98	4.09	3.27	5.35	4.39	2.90	4.79	3.91
75 - 79	1.15	2.56	1.91	1.48	3.78	2.72	2.03	4.42	3.32	2.04	3.97	3.08	2.23	4.29	3.33
80 - 84	0.96	2.40	1.74	0.63	1.79	1.25	0.82	2.63	1.80	1.14	3.08	2.19	1.15	2.74	2.00
85 - 89	0.43	1.18	0.83	0.38	1.26	0.86	0.25	0.93	0.62	0.34	1.41	0.92	0.50	1.70	1.14
90 - 94	0.11	0.37	0.25	0.10	0.36	0.24	0.09	0.41	0.26	0.06	0.32	0.20	0.10	0.53	0.33
95 - 99	0.01	0.04	0.03	0.01	0.04	0.03	0.01	0.05	0.03	0.01	0.06	0.04	0.01	0.06	0.04
100 >	0.00	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Kopā	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Aktīvais variants • Probable

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. – 2015. gadam • Number of Population by Sex and Age of the Most Probable Activities in 1995 – 2015

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

Izdzižošanas varbūtība izlīdzināta no 1994. gada līmeņa uz 1986. gada līmeni (1995.-2015. g.) • Survivorship function : up to the level of 1986 in 2015
 Speciālajiem dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1994. gada līmeņa uz 1989. gada līmeni (1995.-2015. g.) • Age – Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2015

Vecums • Age	Aktīvais variants • Probable														
	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 2	41121	39451	80572	38483	36702	75185	44672	42618	87290	49993	47720	97713	49612	47386	96998
3 - 6	73164	69340	142504	47594	45725	93319	53020	50679	103699	61502	58833	120335	66489	63674	130163
7 - 14	153525	147999	301524	143599	137349	280948	107741	103265	211006	102567	98255	200822	118311	113456	231767
0 - 14	267810	256790	524600	229676	219776	449452	205433	196562	401995	214062	204808	418870	234412	224516	458928
15	16845	16308	33153	19058	18752	37810	17988	16950	34938	11274	10801	22075	12906	12385	25291
16	16528	16244	32772	19295	18543	37838	19065	18176	37241	12484	12237	24721	12551	12048	24599
17	16488	16094	32582	17930	17296	35226	19364	18698	38062	14718	14131	28849	12172	11691	23863
18	17034	16521	33555	17042	16371	33413	19424	18970	38394	15791	15256	31047	11787	11331	23118
19	16799	16623	33422	16954	16416	33370	19122	18418	37540	17175	16297	33472	11398	10970	22368
20	16846	16411	33257	16323	15907	32230	18913	18707	37620	17849	16895	34744	11162	10747	21909
21	16875	15977	32852	15970	15825	31795	19124	18493	37617	18896	18107	37003	12345	12169	24514
22	17682	16571	34253	15884	15653	31537	17747	17246	34993	19165	18623	37788	14561	14059	28620
23	19077	18451	37528	16368	16048	32416	16841	16318	33159	19207	18892	38099	15611	15180	30791
24	18898	18236	37134	16065	16107	32172	16728	16360	33088	18891	18351	37242	16960	16214	33174
Sievietes • women	-	265082	-	-	241327	-	-	248239	-	-	256478	-	-	245141	-
15 - 49	-	610211	-	-	529117	-	-	527184	-	-	501054	-	-	478134	-
Darba spējīgie working	741715	785908	1527623	704890	751687	1456577	710595	753045	1463640	702635	739300	1441935	684059	711381	1395440
15 - 64	800182	866929	1667111	763832	836404	1600236	761327	828007	1589334	750126	808897	1559023	736914	786050	1522964
60 - 100	162520	314700	477220	165685	322352	488037	165234	323150	488384	162863	317372	480235	167385	315571	482956
65 - 100	104053	233679	337732	106743	237635	344378	114502	248188	362690	115372	247775	363147	114530	240902	355432
Kopā	1172045	1357398	2529443	1100251	1293815	2394066	1081262	1272757	2354019	1079560	1261480	2341040	1085856	1251468	2337324

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. - 2015. gadam (struktūra)

• Distribution of Men, Women and Total Population by Age of the Most Probable Activities in 1995 - 2015, %

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

Iedzīvošanas varbūtība izlīdzināta no 1994. gada līmeņa uz 1986. gada līmeni (1995.-2015. g.) • Survivorship function : up to the level of 1986 in 2015

Speciālajiem dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1994. gada līmeņa uz 1989. gada līmeni (1995.-2015. g.) • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2015

Vecums • Age	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 2	3.51	2.91	3.19	3.50	2.84	3.14	4.13	3.35	3.71	4.63	3.78	4.17	4.57	3.79	4.15
3 - 6	6.24	5.11	5.63	4.33	3.53	3.90	4.90	3.98	4.41	5.70	4.66	5.14	6.12	5.09	5.57
7 - 14	13.10	10.90	11.92	13.05	10.62	11.74	9.96	8.11	8.96	9.50	7.79	8.58	10.90	9.07	9.92
0 - 14	22.85	18.92	20.74	20.87	16.99	18.77	19.00	15.44	17.08	19.83	16.24	17.89	21.59	17.94	19.63
15	1.44	1.20	1.31	1.73	1.45	1.58	1.66	1.33	1.48	1.04	0.86	0.94	1.19	0.99	1.08
16	1.41	1.20	1.30	1.75	1.43	1.58	1.76	1.43	1.58	1.16	0.97	1.06	1.16	0.96	1.05
17	1.41	1.19	1.29	1.63	1.34	1.47	1.79	1.47	1.62	1.36	1.12	1.23	1.12	0.93	1.02
18	1.45	1.22	1.33	1.55	1.27	1.40	1.80	1.49	1.63	1.46	1.21	1.33	1.09	0.91	0.99
19	1.43	1.22	1.32	1.54	1.27	1.39	1.77	1.45	1.59	1.59	1.29	1.43	1.05	0.88	0.96
20	1.44	1.21	1.31	1.48	1.23	1.35	1.75	1.47	1.60	1.65	1.34	1.48	1.03	0.86	0.94
21	1.44	1.18	1.30	1.45	1.22	1.33	1.77	1.45	1.60	1.75	1.44	1.58	1.14	0.97	1.05
22	1.51	1.22	1.35	1.44	1.21	1.32	1.64	1.36	1.47	1.78	1.48	1.61	1.34	1.12	1.22
23	1.63	1.36	1.48	1.49	1.24	1.35	1.56	1.28	1.47	1.78	1.50	1.63	1.44	1.21	1.32
24	1.61	1.34	1.47	1.46	1.24	1.34	1.55	1.29	1.41	1.75	1.45	1.59	1.56	1.30	1.42
20 - 34	-	19.53	-	-	18.65	-	-	19.50	-	-	20.33	-	-	19.59	-
15 - 49	-	44.95	-	-	40.90	-	-	41.42	-	-	39.72	-	-	38.21	-
15 - 59	63.28	57.90	60.39	64.07	58.10	60.84	65.72	59.17	62.18	65.09	58.61	61.59	63.00	56.84	59.70
15 - 64	68.27	63.87	65.91	69.42	64.65	66.84	70.41	65.06	67.52	69.48	64.12	66.60	67.86	62.81	65.16
60 - 100	13.87	23.18	18.87	15.06	24.91	20.39	15.28	25.39	20.75	15.09	25.16	20.51	15.42	25.22	20.66
65 - 100	8.88	17.22	13.35	9.70	18.37	14.38	10.59	19.50	15.41	10.69	19.64	15.51	10.55	19.25	15.21
Kopā	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Sievietes • women	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Darba spējīgie working	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pensijas vecumā pension	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Aktīvais variants • Probable

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. - 2015. gadam • Number of ethnic Latvians by Age and Sex in 1995 - 2015

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

pēc 1994. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1994

pēc 1994. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1994

Vecums • Age	Inerces variants • Constant														
	1995			2000			2005			2010			2015		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
5 - 9	56923	55010	111933	48729	46713	95442	36924	35306	72230	38178	36494	74672	39946	38183	78129
10 - 14	52801	51314	104115	56851	55029	111880	48612	46669	95281	36819	35244	72063	38068	36432	74500
15 - 19	47150	46413	93563	52592	51315	103907	56594	54970	111564	48356	46581	94937	36628	35177	71805
20 - 24	50369	49894	100263	46602	46323	92925	51980	51203	103183	55905	54809	110714	47757	46438	94195
25 - 29	44375	46280	90655	49325	49613	98938	45679	46128	91807	50947	50971	101918	54790	54560	109350
30 - 34	47362	48648	96010	43076	45913	88989	47980	49277	97257	44455	45852	90307	49593	50668	100261
35 - 39	43887	45609	89496	45542	48194	93736	41358	45473	86831	46127	48844	94971	42737	45454	88191
40 - 44	37912	40919	78831	41495	44916	86411	43047	47496	90543	39073	44821	83894	43586	48143	91729
45 - 49	34655	39187	73842	34927	39864	74791	38250	43820	82070	39661	46347	86008	35964	43737	79701
50 - 54	41552	49488	91040	30837	37699	68536	31133	38414	69547	34104	42255	76359	35344	44689	80033
55 - 59	38291	47391	85682	35609	47026	82635	26476	35876	62352	26763	36600	63363	29314	40266	69580
60 - 64	34263	45577	79840	31354	44234	75588	29118	43870	72988	21697	33515	55212	21942	34200	56142
65 - 69	24807	43555	68362	26409	41426	67835	24187	40211	64398	22431	39852	62283	16742	30469	47211
70 - 74	15024	33021	48045	17663	37580	55243	18766	35729	54495	17211	34713	51924	15923	34318	50241
75 - 79	8588	21733	30321	9526	26058	35584	11189	29556	40745	11857	28097	39954	10892	27338	38230
80 - 84	6596	19249	25845	4517	14687	19204	5016	17573	22589	5880	19832	25712	6193	18849	25042
85 - 89	3798	12018	15816	2337	9315	11652	1655	7285	8940	1850	8710	10560	2164	9750	11914
90 - 94	1015	3872	4887	773	3373	4146	467	2524	2991	346	2079	2425	392	2488	2880
95 - 99	98	508	606	76	354	430	59	322	381	34	221	255	29	207	236
100 >	8	29	37	1	10	11	1	8	9	1	8	9	1	6	7
Kopā	638474	746569	1385043	615387	725083	1340470	596947	708392	1305339	581931	694223	1276154	566857	678431	1245288

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. – 2015. gadam (struktūra)
 • Distribution of Ethnic Latvian Men, Women and Total Population by Age in 1995 – 2015, %

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

Izdziwošanas varbūtība izlīdzināta no 1994. gada līmeņa uz 1986. gada līmeni (1995.-2015.g.) • Survivorship function : up to the level of 1986 in 2015

Speciālajiem dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1994. gada līmeņa uz 1989. gada līmeni (1995.-2015.g.) • Age – Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2015

Vecums • Age	1995			2000			2005			2010			2015		
	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Virieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 4	7.67	6.28	6.92	6.43	5.22	5.78	7.47	6.09	6.72	8.50	7.00	7.69	8.76	7.33	8.00
5 - 9	8.92	7.37	8.08	7.84	6.40	7.06	6.42	5.24	5.79	7.30	6.02	6.61	8.20	6.88	7.49
10 - 14	8.27	6.87	7.52	9.15	7.54	8.28	7.88	6.45	7.10	6.31	5.21	5.72	7.08	5.94	6.47
15 - 19	7.38	6.22	6.76	8.47	7.03	7.69	9.17	7.59	8.32	7.74	6.41	7.03	6.13	5.15	5.61
20 - 24	7.89	6.68	7.24	7.51	6.35	6.89	8.45	7.08	7.71	8.97	7.55	8.21	7.51	6.34	6.89
25 - 29	6.95	6.20	6.55	7.97	6.82	7.35	7.45	6.39	6.87	8.23	7.03	7.58	8.66	7.46	8.02
30 - 34	7.42	6.52	6.93	6.98	6.31	6.62	7.86	6.85	7.32	7.23	6.34	6.75	7.94	6.94	7.40
35 - 39	6.87	6.11	6.46	7.36	6.62	6.96	6.83	6.33	6.56	7.60	6.80	7.17	6.95	6.26	6.58
40 - 44	5.94	5.48	5.69	6.71	6.18	6.42	7.10	6.61	6.83	6.54	6.27	6.39	7.26	6.71	6.97
45 - 49	5.43	5.25	5.33	5.66	5.49	5.57	6.34	6.12	6.22	6.66	6.49	6.57	6.19	6.16	6.18
50 - 54	6.51	6.63	6.57	5.01	5.20	5.11	5.21	5.38	5.30	5.82	5.95	5.89	6.16	6.32	6.24
55 - 59	6.00	6.35	6.19	5.80	6.48	6.17	4.47	5.03	4.77	4.65	5.18	4.93	5.25	5.73	5.50
60 - 64	5.37	6.10	5.76	5.10	6.09	5.64	4.93	6.16	5.59	3.82	4.76	4.33	4.02	4.90	4.49
65 - 69	3.89	5.83	4.94	4.30	5.69	5.05	4.09	5.62	4.92	3.97	5.64	4.87	3.12	4.37	3.79
70 - 74	2.35	4.42	3.47	2.88	5.16	4.11	3.18	4.98	4.15	3.05	4.88	4.03	2.99	4.89	4.00
75 - 79	1.35	2.91	2.19	1.55	3.58	2.64	1.90	4.12	3.10	2.10	3.94	3.09	2.05	3.87	3.02
80 - 84	1.03	2.58	1.87	0.73	2.02	1.43	0.85	2.46	1.72	1.05	2.81	1.99	1.18	2.69	1.99
85 - 89	0.59	1.61	1.14	0.39	1.30	0.88	0.29	1.05	0.70	0.35	1.30	0.86	0.45	1.51	1.02
90 - 94	0.16	0.52	0.35	0.13	0.48	0.32	0.09	0.40	0.26	0.08	0.36	0.23	0.10	0.48	0.30
95 - 99	0.02	0.07	0.04	0.01	0.05	0.04	0.01	0.06	0.04	0.01	0.06	0.04	0.01	0.07	0.04
100 >	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Kopā	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Latvieši

Aktīvais variants • Probable

Iedzīvotāju skaita prognoze no 1995. - 2015. gadam (struktūra)
• Distribution of Ethnic Latvian Men, Women and Total Population by Age of the Most Probable Activities in 1995 - 2015, %

pēc 1995. gada sākuma datiem • Base date : beginning 1995

Iedzīvošanas varbūtība izlīdzināta no 1994. gada līmeņa uz 1986. gada līmeni (1995.-2015. g.) • Survivorship function : up to the level of 1986 in 2015

Speciālajiem dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1994. gada līmeņa uz 1989. gada līmeni (1995.-2015. g.) • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2015

Latvieši		1995			2000			2005			2010			2015		
		Vīriēši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīriēši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīriēši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīriēši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīriēši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Bērni • Children	0 - 2	4.29	3.51	3.87	3.97	3.22	3.57	4.64	3.78	4.18	5.24	4.30	4.74	5.29	4.42	4.82
	3 - 6	6.86	5.61	6.19	5.38	4.38	4.84	5.50	4.49	4.95	6.33	5.22	5.73	6.86	5.75	6.27
	7 - 14	13.71	11.40	12.46	14.07	11.55	12.71	11.63	9.51	10.48	10.54	8.70	9.55	11.89	9.98	10.87
	0 - 14	24.86	20.52	22.52	23.42	19.15	21.12	21.77	17.77	19.61	22.11	18.22	20.02	24.04	20.15	21.96
Jaunieši • youth	15	1.47	1.23	1.34	1.80	1.52	1.65	1.72	1.41	1.56	1.45	1.20	1.31	1.29	1.08	1.18
	16	1.42	1.22	1.31	1.80	1.49	1.64	1.86	1.52	1.68	1.44	1.19	1.31	1.26	1.06	1.15
	17	1.47	1.22	1.33	1.70	1.39	1.54	1.87	1.57	1.71	1.43	1.19	1.30	1.23	1.03	1.12
	18	1.51	1.25	1.37	1.60	1.31	1.44	1.86	1.58	1.71	1.71	1.42	1.56	1.19	1.00	1.09
	19	1.52	1.30	1.40	1.57	1.31	1.43	1.85	1.51	1.67	1.71	1.42	1.55	1.16	0.98	1.06
	20	1.53	1.28	1.40	1.50	1.26	1.37	1.80	1.53	1.65	1.69	1.41	1.54	1.41	1.18	1.29
	21	1.60	1.32	1.45	1.45	1.25	1.34	1.80	1.50	1.64	1.82	1.51	1.65	1.40	1.18	1.28
	22	1.63	1.36	1.48	1.49	1.25	1.36	1.70	1.40	1.54	1.83	1.56	1.69	1.39	1.17	1.28
	23	1.60	1.37	1.48	1.53	1.27	1.39	1.59	1.32	1.45	1.82	1.57	1.69	1.66	1.41	1.53
	24	1.52	1.34	1.43	1.54	1.33	1.42	1.56	1.31	1.43	1.81	1.50	1.64	1.66	1.40	1.52
Sievietes • women	20 - 34	-	19.40	-	-	19.48	-	-	20.31	-	-	20.91	-	-	20.74	-
	15 - 49	-	42.45	-	-	40.51	-	-	42.17	-	-	41.63	-	-	40.12	-
Darba spējīgie • working	15 - 59	60.39	55.43	57.72	61.48	56.47	58.77	62.87	57.37	59.90	63.46	58.02	60.53	62.05	57.07	59.39
Pensijas vecumā • pension	15 - 64	65.75	61.54	63.48	66.58	62.56	64.41	67.81	63.53	65.50	67.28	62.78	64.86	66.07	61.97	63.88
	60 - 100	14.75	24.05	19.77	15.10	24.37	20.11	15.35	24.85	20.48	14.43	23.76	19.45	13.91	22.79	18.65
	65 - 100	9.39	17.95	14.00	9.99	18.28	14.47	10.42	18.70	14.89	10.61	19.00	15.12	9.89	17.88	14.16
	Kopā	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

SUMMARY

Part I. HEALTH AND ITS SPATIAL DIFFERENCIES IN LATVIA

The research was carried out as a part of Latvian Council's of Science research program "Latvian Population and People's Health" started in 1995 by 4 different research centres.

The report contains a description of existing statistical and institutional information on health and morbidity in Latvia. The conclusion was made that the latter is not available disegregated by sex and age except several socially dangerous illnesses. Due to the fact there are rather limited possibilities to analyse any changes and spatial differences. It's also difficult to check eventual difference with soviet period as system of check-ups is changed and medical health made partly for pay: it has a certain impact on number of visits.

The check-ups of children and pupils' state of health show that since 1991 the share of children with certain troubles is growing especially during schooling. In the capital Riga (815 thou of residents at 1996) the situation is worse than in smaller towns and rural areas (tables 1.2.,1.3.).

To find out reasons for territorial differences in children's health a correlation among it's main characteristics and anemies during pregnancy was calculated (table 1.12., figures 1.1.-1.3.).

For health characteristic of adults the self evaluation from several sample surveys was used. No wonder health becomes worse by age, and for women at all ages is worse than for men (tables 1.4, 1.5.).

The main reason for poor health is low popularity of healthy life - style. The latter is characterised by data from sample surveys carried out by the Institute of Economics in 1987, and 1992 (tables 1.19., 1.20., 1.21., 1.22.). For men the main risk factor is heavy use of alcohol (table 1.17.), for women especially in the largest cities - with the lowest birth rate and the highest frequency of female genital organs cancer - eventually limitation of childbirth.

Part II. SPATIAL DIFFERENCIES IN MORTALITY BY CERTAIN CAUSES OF DEATH IN LATVIA

The research was done for the Latvian Ministry of Environment Protection and Regional Development. The main source of information was statistical data since 1987. Age specific death rates by certain causes of death aren't calculated in Latvia for separate administrative units because of small numbers of population in most of them. Due to this reason a ranging of 33 districts and cities by the share of pension age residents and crude death rates from the main 3 causes of death was used for comparative analysis (tables 2.3., 2.5., figures 2.1. - 2.8.).

It was concluded that rather high mortality from malignant neoplasm in the largest cities and some districts in central part of the state is caused by pollution of environment, but high mortality from external causes in Eastern (mainly) Latvia - by poor quality of life and heavy use of alcohol. Accordingly the means for life prolongation in different regions must differ.

Part III. POPULATION PROJECTIONS FOR LATVIA UP TO 2015

Population projections up to 2015 were calculated as part of research project "Migration and reproductive behaviour of Latvian population" (1994 - 1996) supported by Latvian Council of Science.

For the projection the most popular component method was used, base date January 1995. Assumptions about the future course of population change with respect to fertility and mortality were worked out according to 2 scenarios:

- 1. Static or constant with age specific fertility and mortality rates (both urban and rural population) in 1994.**
- 2. Probabilistic - having in mind improvement of fertility and mortality up to the level of 1986 and 1989 accordingly when replacement of generations in Latvia was ensured (see tables 3.1 to 3.6. and figures 3.1. to 3.4.).**

External net migration for both scenarios was calculated the same: ceasing to 0 up to the end of century (table 3.7.).

Results in tables 3.8. to 3.24., figures 3.4., 3.5.

Conclusion was made that situation is critical and urgent means for its improvement are necessary.

PART III. POPULATION PROJECTIONS FOR LATVIA UP TO 2015

Population projections up to 2015 were calculated as part of research project "Migration and reproductive behaviour of Latvian population" (1994 - 1996) supported by Latvian Council of Science.

For the projection the most popular component method was used, base date January 1995. Assumptions about the future course of population change with respect to fertility and mortality were worked out according to 2 scenarios:

1. Static or constant with age specific fertility and mortality rates (both urban and rural population) in 1995.
2. Probabilistic - having in mind improvement of fertility and mortality up to the level of 1986 and 1989 accordingly when replacement of generations in Latvia was ensured (see tables 3.1 to 3.6 and figures 3.1 to 3.4).

Internal net migration for both scenarios was calculated the same, ceasing to 0 up to the end of century (table 3.7).

Results in tables 3.8 to 3.24, figures 3.4, 3.5.

Conclusion was made that situation is critical and urgent means for its improvement are necessary.

1.1.1. Figure 3.1 - 3.4

Law evolves slightly but it is not enough to solve the problem of population decline. The main reason is still the high level of mortality, especially in the elderly population. In addition, the level of fertility is still too low to ensure the replacement of generations. The situation is critical and urgent means for its improvement are necessary.

THE MAIN REASONS IN MORTALITY IN LATVIA

The research was conducted by the Institute of Demography, Protection and Regulation of the State and the Institute of Statistics of Latvia since 1995. The main reasons for mortality in Latvia are: cardiovascular diseases, cancer, and accidents. The level of mortality is still too high, especially in the elderly population. In addition, the level of fertility is still too low to ensure the replacement of generations. The situation is critical and urgent means for its improvement are necessary.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0305067629

Ls. 1,40

OBIGATAIS
EXEMPLARS

2005-6
L 196